

Ranosrednjovjekovna skulptura otoka Krka

Toljanić, Franka

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:240739>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-14**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA POVIJEST UMJETNOSTI

RANOSREDNJOVJEKOVNA SKULPTURA OTOKA KRKA

Diplomski rad

Student: Franka Toljanić

Mentor: dr.sc. Marina Vicelja Matijašić, red. prof.

Rijeka, 2017.

Sadržaj

Sadržaj	1
Sažetak.....	2
Ključne riječi	2
1. Uvod	3
2. Povijesni kontekst.....	4
3. Umjetnost ranog srednjeg vijeka	6
4. Predromanika na otoku Krku.....	8
4.1. Crkva na Okladima u uvali Sepen	10
4.2. Župna crkva Uznesenja Marijina u Omišlju	11
4.3. Crkva sv. Jelene u Omišlju	12
4.4. Crkva Porođenja Marijina u Njivicama	12
4.5. Crkva na lokalitetu Cickini blizu naselja Sršići	13
4.6. Crkva sv. Petra u Solinama	14
4.7. Katedrala Uznesenja Blažene Djevice Marije u Krku	15
4.8. Crkva sv. Lovre u Krku	18
4.9. Crkva svete Marije od izvora	19
4.10. Crkva sv. Jurja u Maloj Krasi	20
4.11. Crkva sv. Nikole na rtu Negrit.....	21
4.12. Crkva sv. Petra u Kanajtu.....	21
4.13. Crkva Navještenja Blažene Djevice Marije na Košljunu.....	22
5. Katalog ranosrednjovjekovne skulpture na otoku Krku	24
6. Interpretacija	110
7. Zaključak	121
8. Popis literature	124
9. Popis ilustracija.....	127

Sažetak

U ovom radu objašnjen je povijesni kontekst, odnosno ekonomske, gospodarske, vjerske i političke prilike koje su utjecale na gradnju crkava i opremanje liturgijskim namještajem u ranom srednjem vijeku. Slijedi razvoj skulpture u istom periodu na prostoru cijele istočne obale Jadrana kako bi se skulptura s područja otoka Krka mogla usporediti i uvrstiti u cjelokupni koncept te lokaliteti na kojima je pronađena skulptura te lokaliteti koji su građeni u ranom srednjem vijeku. U glavnom dijelu, kataloški su obrađeni svi do sada pronađeni ulomci skulpture koji se ili čuvaju u lapidarijima ili zbirkama ili su ugrađeni kao spolije u crkve ili privatne kuće. Radi se o ulomcima liturgijskog namještaja i mali broj arhitektonske dekoracije u kojima dominira geometrijski preplet, vitice, troprute pletenice te motiv rajskog vrta na plutejima. Najviše ulomaka nalazi se u Omišlju i Krku te manji broj u Puntu, Dobrinju i na Košljunu. Osim ulomaka oltarne ograde, kojih ima najviše, ističe se ulomak ploče ambona kao i završni vijenac ciborija s natpisom iz kojeg se saznaje ime donatora Maura. Unatoč brojnosti ulomaka skulpture, nije moguće sve ulomke sa sigurnošću povezati s crkvama kojima su pripadali zbog nedovoljne istraženosti lokaliteta, kao i nedostatka pisanih izvora.

Ključne riječi

Rani srednji vijek, otok Krk, skulptura, arhitektura, crkveni namještaj, geometrijski pleter

1. Uvod

Promatrajući sakralnu arhitekturu od ranokršćanskog perioda do romanike na otoku Krku vidljivo je da je gradnja u 5., a pogotovo u 6. stoljeću bila značajna te je do sada otkriveno preko deset građevina iz tog perioda. Romanika je na otoku Krku također značajno zastupljena te su sakralne građevine brojne, no o periodu ranog srednjeg vijeka zna se veoma malo. Poznate su samo dvije građevine koje su pripadale tom razdoblju, a ista je situacija i na susjednim otocima Cresu, Lošinju, Rabu i Pagu. Uspoređujući ovu situaciju s Istrom ili Dalmacijom gdje su sakralne građevine ranog srednjeg vijeka brojne, može se zaključiti ili da su ekonomske prilike u tom razdoblju bile veoma slabe ili su ranokršćanske građevine bile još u veoma dobrom stanju te ih nije trebalo ni mijenjati ni graditi nove. S obzirom da je za sada pronađeno sedamdesetak ulomaka ranosrednjovjekovnog crkvenog namještaja, a daljnjim istraživanjima se ovaj broj može i povećati zaključuje se da je u ranom srednjem vijeku gradnja *ex novo* bila slabo zastupljena, no mnoge crkve su dobile novi crkveni namještaj. U istraživanju i interpretaciji skulpture dolazi do problema s obzirom da se za velik broj ulomaka ne zna gdje su pronađeni i ne može im se odrediti kontekst, a dataciju se također ne može s točnošću utvrditi, nego samo pomoću stilske analize. Problem u proučavanju predstavlja nedovoljna istraženost bilo kojeg aspekta tog perioda, a brojni ulomci skulpture nisu nikada ni objavljeni. Najviše ulomaka pronađeno je u Omišlju i Krku, a manji broj na lokalitetima blizu Punta, u crkvi sv. Nikole na Negritu i crkvi sv. Jurja u Maloj Krasi te u crkvi sv. Petra u Solinama blizu Dobrinja. Veći broj ulomaka iz Krka vezuju se uz katedralu i crkvu sv. Lovre, dok za neke ulomke nije poznata provenijencija. Za ulomke koji su uzidani u dijelove župne crkve u Omišlju pretpostavlja se da su činili dijelove crkvenog namještaja starije crkve koja se nalazila na istom mjestu, kao i za ulomke iz crkve sv. Petra u Solinama i crkve sv. Jurja u Maloj Krasi, no za brojne ulomke nemamo nikakvih saznanja. Najveći broj ulomaka datira se u 9. stoljeće, dok je razdoblje prije 9. stoljeća slabo poznato, a sačuvanih ulomaka, osim dva kapitela oltarne ograde, nema. Distinkcija ulomaka 9. i 10. stoljeća je nemoguća s obzirom da niti jedan ulomak nije sa sigurnošću datiran, a ulomaka iz 11. stoljeća ima veoma malo.

Izuzev ulomaka iz Omišlja koji su uzidani kao spolije u današnju župnu crkvu te ulomaka koji se nalaze u Lapidariju u Omišlju i nedavno postavljene arheološke zbirke na Košljunu, ostali ulomci nisu izloženi nego se čuvaju u biskupskom dvoru, župnom uredu ili su u privatnoj zbirci te stoga nisu dostupni javnosti, a nažalost neki ulomci su i izgubljeni.

2. Povijesni kontekst

U doba ranog srednjeg vijeka, od 7. do 11. stoljeća politička vlast na otoku Krku bila je nestalna. Do 480. godine Krk je bio u sklopu Zapadnog Rimskog Carstva, a nakon te godine potpada pod vlast Bizanta, odnosno najprije pod vlast Odoakra koji priznaje vrhovnu bizantsku vlast, nakon toga 493. godine vlast zauzimaju Ostrogoti pod vodstvom Teodorika te na kraju Justinijan koji u Ravenni osniva egzarchat koji ima upravu nad bizantskim dijelom Italije i Dalmacije, dakle u ravenski egzarchat spada i otok Krk. Smatra se da su se Slaveni počeli doseljavati na otok početkom 7. stoljeća u vrijeme cara Heraklija te se romansko stanovništvo seli u grad Krk. U 8. stoljeću, točnije 751. godine Langobardi zauzimaju Ravennu, ravenski egzarchat prestaje postojati te je Krk potpao pod vlast bizantskog namjesnika u Zadru. Od 788. do 812. godine gradovi i otoci bizantske Dalmacije došli su pod vlast Franaka, a ponovno se vraćaju pod bizantsku vlast 812. godine nakon mira u Aachenu. U 9. stoljeću Bizant počinje slabiti, a Venecija jača te se sve više upliće s ciljem da osvoji Dalmaciju. S obzirom na slabljenje Bizanta, sve više jačaju hrvatski kneževi koji se žele osamostaliti od kojih je prvi knez Mislav, kojeg nasljeđuje Trpimir, a potom Domagoj. Oni priznaju vlast italsko-franačkih kraljeva, no nakon smrti kralja Ljudevita II., Hrvati odbijaju priznati njegovog nasljednika njemačkog kralja Karlmana te su se sukobili s Nijemcima i Mlečanima koji su bili njihovi saveznici. Uspjeli su ih pobijediti, no nakon Domagojeve smrti sklopili su mir s Mlečanima. U vrijeme kneza Branimira, izjavljuju vjernost papi Ivanu VIII. koji priznaje njihovu samostalnost, a bizantski car Bazilije I. odlučuje da će gradovi i otoci bizantske Dalmacije plaćati tribut hrvatskim vladarima, no izravna vlast ostaje u rukama Bizanta. Nakon Domagoja, Tomislav je od cara Romana dobio Dalmaciju na upravu, a u vrijeme njegovih sinova Bizant ponovno drži vlast koju ponovno predaje Držislavu. Nestalnost na prostoru Dalmacije iskorištavaju Mlečani pod vodstvom dužda Petra Orseola II. koji oslobađa Zadar plaćanja tributa te je tim činom dužd pridobio i Krk, Rab i Osor. Bizant ponovno zauzima Dalmaciju 1024. godine, no dopušta Petru Krešimiru IV. da upravlja dalmatinskim gradovima i otocima zbog provala Seldžuka i Normana. Zbog njegovog savezništva s Bugarima, Bizant šalje Normane u Dalmaciju te su se umiješali i Mlečani koje tjera Dmitar Zvonimir uz pomoć pape Grgura VII., a dokaz o njegovoj upravi postoji i zapisan na Bašćanskoj ploči. Zbog Zvonimirovog pomaganja Normanima, ali i oslabljene vlasti Bizanta, Bizant daje Dalmaciju na upravu Mlečanima. Nakon Zvonimirove smrti, kraljica Jelena poziva svog brata Ladislava, ugarskog kralja. Nakon borbi između Ladislava i Petra Svačića, posljednjeg hrvatskog kralja, vlast preuzima Koloman 1102. godine

koji se proglašava kraljem. Nakon Kolomanove smrti 1115. godine vlast preuzimaju Mlečani koji vlast na Krku imaju sve do 1358. godine.¹

Prema ovome vidi se da je cijeli prostor Hrvatske u tom periodu promijenio više vladara i da je politička situacija prilično nestabilna. Iako se političke, gospodarske i vjerske prilike za širi prostor donekle može rekonstruirati, za otok Krk postoji veoma malo podataka upravo zbog nedostatka pisanih izvora.

Otok Krk se spominje u *Kozmografiji*, djelu Antonima iz Ravenne iz 8. stoljeća koji ga naziva *Curricos*. U 9. stoljeću spominje se podatak da je Bazilije, bizantski car odlučio da će Krk plaćati Slavenima danak, a u 10. stoljeću Krk spominje i Konstantin Porfirogenet kao otok na kojem živi romansko stanovništvo.²

Nastanak krčke biskupije nije zabilježen u izvorima. U *Chronicon gradense*, dokumentu iz 11. stoljeća spominje se da je krčku biskupiju osnovao Elia, gradeški patrijarh 585. godine, no postoje dva razloga zbog kojih možemo zaključiti da ovaj podatak nije točan. Ovaj dokument nastao je u 11. stoljeću u vrijeme mletačke vlasti, a i datiranje biskupije u 6. stoljeće je prekasno s obzirom na postojanje biskupija na susjednim otocima, Rabu i Osoru, kao i u Senju koje su nastale u 5. stoljeću. Pretpostavlja se da je krčka biskupija nastala otprilike u isto vrijeme kao i spomenute biskupije.³

Prvi krčki biskup koji se spominje u izvorima je Andrija koji 680. godine sudjeluje na sinodu u Rimu, a spominje ga se kao *Veietanae provinciae Istriae*. Nakon toga postoji podatak da je krčki biskup sudjelovao na sinodu u Mantovi, no taj podatak se ne može provjeriti jer u aktima s tog sinoda nije spomenut krčki biskup. Sljedeći krčki biskup spominje se tek 928. godine na crkvenom saboru u Splitu, no nije zabilježeno njegovo ime. Nakon dolaska mletačkog dužda Petra Orseola II. u Zadar, krčki i rapski biskup dali su mu prisegu vjernosti, a 1018. godine obavezali su se plaćati tribut duždu. Majnard, papin izaslanik, 1060. godine saziva crkveni sabor u Splitu na kojem se trebalo raspravljati o provođenju odluka s Lateranskog koncila, odnosno o reformi crkve. Dolazi do nezadovoljstva biskupa u kvarnerskim biskupijama zbog odluke da se smije koristiti samo latinski jezik u liturgiji. Aleksandar II. postaje papa 1061. godine, a protivnici reforme izabrali su drugog papu Honorija II., antipapu. Papa Honorije je

¹ MIHOVIL BOLONIĆ, IVAN ŽIC ROKOV, Otok Krk kroz vjekove, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2002., 29-34

² MAGDALENA SKOBLAR, Prilog proučavanju ranosrednjovjekovne skulpture na otoku Krku, u: *Starohrvatska prosvjeta III/33*, 2006., 59-62.

³ NINO NOVAK, Omišalj: tragovi kršćanskog identiteta: arheološka i povijesna svjedočanstva o kršćanstvu Omišljado 12. stoljeća, Kršćanska sadašnjost, Općina Omišalj, Omišalj, 2011., 15 – 17.

posvetio Cededu, lažnog biskupa glagoljaša koji je potom došao na Krk i zauzeo biskupiju. Na kraju 11. stoljeća krčki se biskup priklonio splitskom nadbiskupu Lovri, no svejedno se nije iskorjenilo glagoljaštvo što vidimo 1100. godine kada nastaje Bašćanska ploča pisana glagoljicom iz koje doznajemo da je kralj Zvonimir darovao samostanu svete Lucije ledinu. Važan zapis također potječe iz 12. stoljeća, a odnosi se na Dragoslavovu darovnicu, na kojoj piše da je Dragoslav sagradio crkvu sv. Vida u Dobrinju, a darovao joj je i posjede.⁴

3. Umjetnost ranog srednjeg vijeka

Umjetnost ranog srednjeg vijeka, odnosno predromanika se odnosi na razdoblje od 7. stoljeća kada se javlja novi stil u umjetnosti različit od ranokršćanske umjetnosti do 11. stoljeća, odnosno do pojave rane romanike. U Hrvatskoj se taj period u umjetnosti naziva i starohrvatska umjetnost jer je to prvi stil od dolaska Hrvata na ovo područje.

Ranosrednjovjekovna skulptura je izravno povezana s arhitekturom, te je za proučavanje skulpture neophodno poznavati arhitekturu čija je skulptura bila sastavni dio. Kada govorimo o skulpturi ranog srednjeg vijeka, odnosno perioda od 7. do 11. stoljeća radi se isključivo o skulpturi, odnosno dekoraciji oltarne ograde, ciborija, scole cantorum, dovratnicima i nadvratnicima, ambonu, krsnim zdencima, dakle o dekoraciji arhitekture i crkvenog namještaja.

U interijerima ranosrednjovjekovnih crkava liturgijska oprema kontinuirala još od 4. i 5. stoljeća. Neizostavna liturgijska oprema bila je oltarna pregrada, cancellum ili pergola koja je odvajala prostor prezbiterija, odnosno svetišta od broda crkve koji je namijenjen za puk. Ograda je bila visoka do 3 m, a sastojala se od pluteja kojeg su pridržavali pilastri nad kojima su bili stupići koji su nosili gredu, odnosno arhitrav, a sredina ograde, iznad prolaza završavala je trokutastim zabatom. Pilastri su bili nešto viši i širi od pluteja kojih su pridržavali, a dekoracija se sastojala uglavnom od geometrijskih prepleta te vegetabilnih motiva. Pluteji su bili različite širine što je ovisilo o širini crkve, a sastojali su se od ploče pluteja i gornjeg dijela, odnosno letvice pluteja koja je, kao i pilastar bila ukrašena sličnim motivima. Pluteji su također bili dekorirani geometrijskim prepletima, vegetabilnim motivima, ali također i životinjskim motivima sa simboličkim značenjem, poput pauna, ptica koje ključaju grožđe, lavova. Jedan od češćih

⁴ MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 59-62

motiva su i arkade unutar kojih se nalazi križ kojeg flankiraju čempresi, motiv koji je poznatiji kao motiv rajskog vrta, kao i *Korbboden* motiv. Dekoracija arhitrava sastojala se od kuka, pletenica i pereca i veoma često se duž arhitrava nalazio donatorski natpis koji se također mogao nalaziti i na zabatu. Na trokutastom polju zabata veoma se često nalazio križ kojeg flankiraju golubice koje kljucaju plodove. Osim oltarnih ograda u crkvama se nalazio i ciborij smješten iznad oltara ili iznad krsnih zdenaca, no nije svaka crkva imala ciborij nego samo važnije i monumentalnije crkve. Ciboriji su bili kvadratnog ili heksagonalnog oblika ovisno o tome gdje su se nalazili. Kvadratni su ciboriji bili uglavnom iznad oltara, a heksagonalni iznad krsnih zdenaca. U koru crkve nalazio se ambon koji je također bio dekoriran sličnim motivima.⁵

Dekoracija se nalazila i na dovratnicima i nadvratnicima, kao i na doprozornicima, a sastojala se uglavnom od prepleta i vegetabilnih motiva. Vanjski crkveni plašt bio je jednostavan bez dekoracije, a izlazak skulpture na pročelje crkve javlja se od pojave sljedećeg stila, romanike.

Umjetnički jezik ranosrednjovjekovne umjetnosti na prostoru Hrvatske veže se uz umjetničke stilove susjednih prostora, kao i na kontinuitetu ranokršćanske umjetnosti. S istoka dolazi utjecaj Bizanta još od 5. stoljeća koji se nastavlja i kroz srednji vijek i taj utjecaj je dosta jak s obzirom da se uz obalu Jadrana nalazio pomorski put koji je povezivao Konstantinopol i Ravenu i Milano. Drugi utjecaj dolazi sa zapada, no tek od 8. stoljeća i taj se utjecaj veže uz karolinšku kulturu. Utjecaj započinje franačkim prodorom u Istru 778. godine, uništenjem avarskog kaganata te zauzimanjem Dalmacije u 9. stoljeću, kao i uspostavom novih državnih tvorevina pod karolinškom vlašću poput marke Furlanije te kraljevine Italije i Kneževine Hrvatske. Likovni utjecaji koji su pritom došli miješaju se s postojećim likovnim jezikom.⁶

Kiparska djelatnost je podređena arhitekturi, ne stvaraju se monumentalna voluminozna kiparska djela nego se dekorira liturgijska oprema. Motivi koji se upotrebljavaju su simbolični i potječu još iz ranokršćanskog perioda poput golubica koje kljucaju grozdove, pauna, križa, vegetabilnih motiva kao što su vinova loza, ljljani, palmete, a plohe upotpunjavaju geometrijski motivi i složeni prepleti kvadrata, kružnica, pletenica koji se također mogu naći u ranokršćanskom periodu, no ne u skulpturi nego u mozaiku i u iluminacijama rukopisa. Za razliku od prethodnog ranokršćanskog perioda, u ranosrednjovjekovnoj umjetnosti cijela se ploha ispunjava dekoracijom, dakle vlada *horror vacui*. Do 6. stoljeća koristio se mramor koji

⁵ PASCALE CHEVALIER, MARIE-PASCALE FLECHE-MORGUES, *Forme et fonction: la tradition dans le décor architectural et le mobilier liturgique de l'église aux époques paléochrétienne, paléobyzantine et préromane en Istrie et sur la côte dalmate*, u: *Zbornik Pedagoškog fakulteta*, Rijeka, 1993., 156 - 159

⁶ NIKOLA JAKŠIĆ, *Kleaarstvo u službi evangelizacije*, Književni krug, Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, Split, 2015., 59 – 67.

je uglavnom bio dopremljen iz bližih ili udaljenijih dijelova carstva, a veoma često su dopremana i gotova umjetnička djela. Ta tradicija se u ranosrednjovjekovnoj umjetnosti ukida te sada kipari upotrebljavaju kamen koji im je dostupan u okruženju u kojem stvaraju. Veoma je važno istaknuti da su svi reljefi bili obojani, no polikromija do današnjeg dana na većini spomenika nije očuvana.⁷

S obzirom da prostor Hrvatske nije bio jedinstven nego su pojedine regije bile u različitom političkom sustavu, mogu se razlikovati tri područja sa svojim specifičnim utjecajima na temelju kojih se razvija predromaničko kiparstvo. Istra postaje sastavnim dijelom franačke države kada je 788. godine uklopljena u Furlansku markgrofoviju. Osniva se novigradska biskupija koja se približava akvilejskoj patrijaršiji, a 827. godine sve biskupije u Istri postaju sufraganske akvilejskoj. Dakle, u Istri je vidljiv izravan karolinški utjecaj, a s obzirom da su istarske biskupije u sastavu akvilejske patrijaršije Aquileia postaje glavni centar te se po uzoru na katedralu u Aquilei gradi novigradska katedrala. Vidljivi su i utjecaji iz Cividalea i Grada te langobardski utjecaji. Druga regija u kojoj su vidljivi izravni utjecaji karolinške kulture je Kneževina Hrvatska sa svojim središtem u Kninu. Za razliku od Istre i Kneževine Hrvatske koje su bile pod izravnim utjecajem karolinške umjetnosti, gradovi na jadranskoj obali su bili pod upravom Bizanta, i političkom i crkvenom. Krajem 8. stoljeća Karlo Veliki je osvojio bizantske gradove, no ubrzo Bizant vraća vlast 812. godine mirom u Aachenu. S obzirom da je Zadar bio i političko i vjersko središte, najbrojniji graditeljski i kiparski spomenici formiraju se upravo u Zadru gdje se formira stil.⁸

Proučavajući predromaničku skulpturu u Hrvatskoj moguće je izdvojiti razne regionalne karakteristike te klesarske radionice, no isto tako vidljiva je i jedinstvenost u motivima i formi te miješanju utjecaja. Osnivaju se brojne klesarske radionice, a izdvajaju se Benediktinska klesarska radionica te Majstor koljanskog pluteja koje se smatra najkvalitetnijim radionicama, Trogirska klesarska radionica, Dvorska klesarska radionica itd.

4. Predromanika na otoku Krku

Na otoku Krku poznat je veći broj ranokršćanskih crkava te veći broj romaničkih crkava, no o arhitekturi od 7. do 11. stoljeća znamo vrlo malo. Postoji velik broj primjera gdje se

⁷ Isto, 59 – 67.

⁸ Isto, 59 – 67.

ranokrćanske crkve u 7. ili 8. stoljeću ruše dolaskom Slavena, potom pregrađuju u razdoblju 7., 8., i 9. stoljeća te ponovno pregrađuju od 12. stoljeća na dalje tako da iz ranosrednjovjekovnog razdoblja nije sačuvano gotovo ništa. O postojanju ranosrednjovjekovne arhitekture svjedoče brojni primjeri skulpture, odnosno ulomaka s pleternim ornamentima koji se mogu datirati u kraj 8. i 9. stoljeće.

Razdoblje ranosrednjovjekovlja na otoku Krku je za sada još prilično neistraženo te su tek u posljednje vrijeme arheološkim istraživanjima locirane neke crkve iz tog perioda. U starijoj literaturi tri crkve na otoku Krku se datiraju u starohrvatsko razdoblje: crkva sv. Krševana na Glavotoku, crkva sv. Donata i crkva sv. Lucije u Krku. Crkva sv. Krševana je veoma slična crkvi sv. Nikole kraj Nina zbog križnorebrastog svoda koji podržava kupolu, a na crkvu sv. Nikole utjecao je zvonik sv. Marije u Zadru koji je sagrađen početkom 12. stoljeća. Crkva sv. Krševana ima i srpasti luk na portalu koji je na Krku prisutan tek od polovice 12. stoljeća. I crkva sv. Krševana i crkva sv. Donata su građene kvalitetno obrađenim klesancima što je također obilježje 12. stoljeća. U prilog kasnijoj izgradnji govore i titulari koji su preuzeti iz Zadra, a veći zadarski utjecaj može se pratiti od sredine 12. stoljeća, točnije od 1154. godine kada krčka biskupija postaje sufraganska zadarskoj nadbiskupiji. Na crkvi sv. Lucije vidljive su brojne pregradnje, a najstariji dio, odnosno gradnja pravilnim klesancima upućuje na romaničko razdoblje. Crkvu sv. Nikole na rtu Negrit je Željko Tomičić datirao u ranosrednjovjekovno razdoblje, no sama činjenica što su se u zidovima te crkve nalazile spolije pleterne skulpture iz 9. stoljeća dokazuje da je crkva mlađa, kao i gradnja relativno pravilnim klesancima što upućuje na romaniku.⁹

Za sada se za samo dvije crkve može potvrditi datacija u ranosrednjovjekovno razdoblje, a to su druga faza crkve sv. Petra u Kanajtu i crkva na Okladima. Ranosrednjovjekovna crkva sv. Petra u Kanajtu je dvoapsidalna jednobrodna crkva koja je sagrađena unutar perimetara starije ranokrćanske crkve. To je jedina crkva tog tipa na otoku Krku, a moguće ju je datirati u razdoblje od 8. do 10. stoljeća jer je taj tip bio poznat u karolinškom krugu i čest je na prostorima karolinške Europe, kao i u Istri odakle dolazi utjecaj.¹⁰ Crkva na Okladima u uvali Sepen je sagrađena na prostoru antičkog termalnog kompleksa. Radi se o troapsidalnoj crkvi, a apside su upisane u ravni začeljni zid. Crkvi je sa sjeverne strane prigrađena memorijalna kapela s

⁹ MILJENKO JURKOVIĆ, Prilog istraživanju predromanike na otocima gornjeg Jadrana, u: *Arheološka istraživanja na otocima Krku, Rabu, Pagu i u Hrvatskom primorju*, Izdanja Hrvatskog arheološkog društva 13., Zagreb, 1989., 121 - 125

¹⁰ RANKO STARAC, Two examples of rural ecclesiastical architectural continuity of the island of Krk, u: *Hortus artium medievalium 10*, Zagreb – Motovun, 2004., 233 – 235.

apsidom. Ova crkva je kao i crkva sv. Petra u Kanajtu jedina crkva ovog tipa na otoku Krku, a pokazuje utjecaje iz Istre, kao i sjeverne Italije i Švicarske gdje su crkve ovog tipa češće te ju se može datirati u 8. ili 9. stoljeće.¹¹ Ni u Okladima ni u Kanajtu nije pronađena skulptura.

Do sada je pronađeno sedamdesetak ulomaka ranosrednjovjekovne skulpture na devet lokaliteta.

4.1. Crkva na Okladima u uvali Sepen

Nedaleko od ranokršćanske crkve u Mirinama i antičkog grada *Fulfinuma* pronađeni su ostaci ranosrednjovjekovne crkve. Istraživanja su provedena 2005. godine, a saznanja i pretpostavke o postojanju crkve javljaju se još 60-ih godina 20. stoljeća kada ih spominje Branko Fučić. Na tom lokalitetu, u antici u 2. stoljeću postojale su terme. Pronađena je prostorija ojačana kontraforima koja je najvjerojatnije bila sudatorij, a građena je u tehnici *opus quadratum*. Podnica također upućuje na termalni kompleks, također zbog gradnje u tehnici *opus spicatum* i *signinum*. Ova građevina bila je sjeverozapadni dio termalnog kompleksa. Direktno na antičkom kompleksu te dalje prema jugu u 8. ili 9. stoljeću izgrađena je crkva. U istočnom perimetralnom zidu termalnog kompleksa izgrađene su tri male polukružne apside koje su upisane u ravni začeljni zid, sjeverni zid izgrađen je također na temeljima antičkog, a južni zid je izgrađen u istom periodu kao i apside. Dalje prema jugu u ravnini s apsidama izgrađena je i četvrta polukružna apside koja je služila kao memorijalna kapela koja je povezana s crkvom kroz mala bočna vrata. Podnice antičkog kompleksa su očuvane, te su na dijelu gdje je bio prisutan *opus spicatum* izgrađene apside, a u brodu crkve je *signinum*.¹² Time se naglasio prostor svetišta. Zapadni ulaz u crkvu je točno nasuprot središnjoj apsidi, a postoji i poseban ulaz u kapelu koja je dograđena uz južni dio crkve. U kapeli u apsidi pronađeni su ostaci stipesa oltara.¹³

Tipologija crkvenog svetišta upisivanjem apside u ravni začeljni zid kontinuitet je od ranokršćanskih crkava. Ovo je jedina crkva takvog tipa na otoku Krku, a utjecaji se vežu uz širenje forme od Švicarske, sjeverne Italije, pa preko Istre u periodu 8. i 9. stoljeća.

¹¹ NINO NOVAK, (bilj. 3), 85 – 92.

¹² Isto, 85 – 92.

¹³ NIKOLA JAKŠIĆ, Redni broj: 157, Lokalitet: Mirine, u: *Hrvatski arheološki godišnjak 3/2006*, Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Zagreb, 2007., 297 – 298.

Na ovom lokalitetu nije pronađena ranosrednjovjekovna skulptura, osim jednog ulomka na kojem je prikazana golubica, no nažalost taj je ulomak izgubljen. S obzirom na postojanje ranosrednjovjekovne arhitekture, crkva je najvjerojatnije bila opremljena i skulpturom, no vjerojatno su svi ulomci, kao i ostali građevni materijal iz uvale Sepen, kao i iz *Fulfunuma* reupotrebljeni.¹⁴

4.2. Župna crkva Uznesenja Marijina u Omišlju

Crkva Uznesenja Marijina je romanička bazilika sagrađena u 13. stoljeću, trobrodna je s tri polukružne apside koja se kroz vrijeme nadograđivala te su joj nadodane dvije gotičke kapele, jedna renesansna kapela i još niz kapela u 18. stoljeću, crkva sv. Ivana Krstitelja koja se transformirala u sakristiju, a promijenjena je i apside u 17. stoljeću kada je postala pravokutna. Arheološka istraživanja u prostoru crkve i u bližoj okolini nisu provedena, međutim zbog brojnosti ranosrednjovjekovne skulpture koja se nalazi u crkvi pretpostavlja se da povijest crkve seže mnogo ranije od romaničkog perioda. U crkvi se danas nalaze uzidani mnogobrojni ulomci ranosrednjovjekovne skulpture, odnosno dijelova oltarne ograde, ciborija i ambona, kao i jedna oltarna menza iz ranokršćanskog perioda. Moguće je da je ova skulptura donešena iz obližnje ranosrednjovjekovne crkve, no veća je vjerojatnost da je upravo na prostoru današnje crkve postojala starija crkva sa crkvenim namještajem kojem ovi ulomci pripadaju. Omišalj je tada već postojao kao grad, a na prostoru Omišlja nađeni su ostaci i prahistorijskog perioda, kao i antičkog tako da se može uočiti kontinuitet te se pretpostavlja da je Omišalj morao imati i svoju crkvu. S obzirom da se uz crkvu nalazi i crkva sv. Ivana Krstitelja koja je danas spojena s župnom crkvom, a prije je bila odvojena te je imala i krstionicu, moguće je da je na tom prostoru postojala i starokršćanska crkva.

Sačuvani su ulomci ciborija, oltarne ograde, ambona i arhitektonskih ukrasa. Najbrojniji su dijelovi oltarne ograde. Samo jedan ulomak pripada ambonu, a dokaz o postojanju ciborija potvrđuju dva kapitela i završni vijenac ciborija s natpisom.

AD ONORE DMII/S .. T.E.TE MARIE SEMPER VIRGINIS EGO QVIDEM MAVRVS
IXITRSVI//LVVIXOBEMBAFUSCA FIERI ROGA

¹⁴ NINO NOVAK, (bilj. 3), 85-92.

Iz natpisa se doznaje ime donatora Maura koji je dao sagraditi crkvu, obnoviti crkvu ili je nabavio novi crkveni namještaj. Iz istog natpisa doznajemo i ime Maurove žene Baruške. Donator Mauro je na natpis dodao i svoju ženu što je uobičajen način donatorskog natpisa još od vremena ranog kršćanstva kada se potpisuje donator sa svojom obitelji. Ovim natpisom može se povezati Omišalj s Istrom, odnosno s Pulom i Porečom zbog imena donatora Maura te biskupa Maura.¹⁵ Budući da je sačuvan veći broj ulomaka, nije vjerojatno da su ulomci odnekud donešeni nego se pretpostavlja da je na mjestu današnje crkve postojala ili ranosrednjovjekovna crkva iz 9. stoljeća ili je starija crkva opremljena novim liturgijskim namještajem i arhitektonskom dekoracijom. Iz natpisa se doznaje i da je crkva imala isti titular kao i danas.

4.3. Crkva sv. Jelene u Omišlju

U kasnoromaničkoj crkvi sv. Jelene u Omišlju pronađen je ulomak, moguće ulomak pluteja s motivom ljiljana unutar troprutog, učtvorenog, kvadratnog okvira. Nalazi se uzidan kao spolija u prozor apside, na vidljivo mjesto jer ljiljan koji predstavlja Bogorodicu svojim oblikom podsjeća na križ stoga se i nalazi u svetištu, u središtu.¹⁶ Na mjestu ove crkve nije pronađena starija crkva te je najvjerojatnije da je ovaj ulomak donešen s nekog drugog lokaliteta.

4.4. Crkva Porođenja Marijina u Njivicama

Na mjestu današnje crkve zasigurno je postojala prije 15. stoljeća starija crkva o čemu svjedoči darovnica Ivana VII. Frankopana Nikoli Lončariću u kojoj mu Frankopan daruje zemljište i naputak da se brine o crkvi. Arheološkim istraživanjima na području Njivica pronađena je antička *villa rustica*. Otkriveno je nekoliko prostorija, a prema vrsti podnice, vila se dijelila na rezidencijalne prostore u kojima je bio mozaik i na proizvodne dijelove čiji su podovi bili prekriveni keramičkim pločama ili velikim tesarama od crvene keramike. Vila se prema pokretnim nalazima može datirati u 2. stoljeće, a pronađena je keramika koja datira od

¹⁵ Isto, 93 – 100.

¹⁶ Isto, 104 – 105.

razdoblja klasične antike do srednjeg vijeka čime se potvrđuje kontinuitet života.¹⁷ Još nije istražen cijeli prostor vile, kao ni prostor crkve te nisu pronađeni ostaci ranije crkve, tako da se ulomak pluteja koji je u Njivicama nađen zasad ne može povezati sa župnom crkvom na čijem se oltaru danas nalazi, no s obzirom na to da je na tom mjestu vidljiv kontinuitet života od antike do kasnog srednjeg vijeka, moguće je da se daljnjim istraživanjima pronađu i ostaci ranosrednjovjekovne crkve.¹⁸ Na frizu pluteja nalaze se arkade unutar kojih je ljiljan, a na ploči pluteja nalazi se tropruta učtvorena kružnica unutar koje je ptica s grozdom u kljunu te tropruti učtvoren kvadrat s križem.

4.5. Crkva na lokalitetu Cickini blizu naselja Sršići

Istraživanja na lokalitetu Cickini započela su 2002. godine kada je otkrivena ranokršćanska jednobrodna crkva s polukružnom apsidom iznutra i poligonalnom izvana. Crkva je izgrađena krajem 5. ili početkom 6. stoljeća na temeljima antičkog kompleksa, na njegovom jugozapadnom dijelu. Crkva je u obliku latinskog križa, jednobrodna s transeptom te istaknutom apsidom. Uz transept i vanjske zidove crkve nastavljaju se pravokutne prostorije od koje su dvije uz sjeverni zid služile kao cisterne za vodu. Sjeverni zid broda i već spomenute cisterne datiraju se u 1. ili 2. stoljeće prema načinu gradnje pomoću pravilnih izduženih blokova kamenja. Prilikom gradnje crkve neki antički zidovi su porušeni, no u temeljima crkva prati njihovu strukturu. Na zapadnom dijelu nalazi se narteks uz kojeg se također nalaze pravokutne prostorije, te egzonarteks. Otkrivena je i pravokutna prostorija unutar koje je smješten krsni zdenac polukružni iznutra, a poligonalni s polukružnim nišama izvana. U baptisterij se ulazilo iz predvorja crkve i kroz vanjski ulaz.¹⁹ Transept i svetište su građeni pomoću nepravilnih klesanaca povezanih žbukom. U isti period datira se i apsida, no ona je građena kvalitetnije, ali isto nepravilnim kamenjem. Unutar apside nalazi se subselium. Unutar crkve pronađeni su i grobovi te više od sto fragmenata oltarne pregrade koja se datira u 5. stoljeće te na kraj 6. stoljeća što dokazuje da je crkva bila obnovljena. U 7. stoljeću dolazi do rušenja, odnosno paljenja crkve, no nakon toga crkva se pregrađuje i nastavlja se koristiti. Oltarna pregrada se

¹⁷ KRISTINA VODIČKA MIHOLJEK, Redni broj: 156, Lokalitet: Njivice – Poje, u: *Hrvatski arheološki godišnjak 4/2007*, Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Zagreb, 2008., 348 – 351.

¹⁸ NINO NOVAK, (bilj. 3), 101 – 103.

¹⁹ RANKO STARAC, Redni broj: 129, Lokalitet: Cickini, u: *Hrvatski arheološki godišnjak 2/2005*, Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Zagreb, 2006., 255 – 256.

miče, transepti se zatvaraju i služe kao pomoćne prostorije u koje se ulazi kroz mala vrata iz svetišta, a brod crkve je prepolovljen. Gradi se novo pročelje, a ostatak se pretvara u narteks. Pojedini dijelovi oltarne pregrade služe za zatvaranje transepta, kao ploča s prikazom Andrijinog križa upisanog u krug kojeg flankira paun te motiv latinskog križa u gornjem uglu. Pronađen je samo jedan fragment ranosrednjovjekovne skulpture s kraja 8. ili početka 9. stoljeća, iz vremena kada je crkva pregrađena te nekoliko komada ranosrednjovjekovne keramike. Dakle može se pretpostaviti da je crkva pregrađena nakon požara, najvjerojatnije u 8. stoljeću i da je crkva dobila novi namještaj, no nažalost do danas je ostao sačuvan samo jedan fragment. Crkva nije ostala dugo u uporabi, a nakon njenog drugog rušenja služila je kao sklonište za ovce.²⁰

4.6. Crkva sv. Petra u Solinama

Crkva sv. Petra nalazi se u Solinama, na istoku otoka Krka. Radi se o jednobrodnoj crkvi s polukružnom apsidom. Pretpostavlja se da je na apsidu starije crkve u 14. stoljeću dodan četverokutni prostor koji je brod crkve, a starija crkva postaje prezbiterij. Apsida starije crkve je polukružna izvana, potkovičasta iznutra. Apsida nema ramena nego direktno prelazi u bočne zidove. S obzirom na formu i način gradnje pretpostavlja se da je crkva izgrađena u ranom srednjem vijeku, a bila je jednobrodna crkva s jednom apsidom.²¹ U brodu, na južnom zidu nalazile su se dvije spolije koje su služile kao doprozornici. Jedna spolija koja se danas nalazi u crkvi sv. Trojice u Dobrinju datira se u 9. stoljeće. Njena prvotna funkcija je arhitrav, a ukrašena je kukama u pletenicom u dvije zone. Druga spolija je nešto ranija te se datira u 7. stoljeće. Radi se o ulomku stupa na kojem se nalaze tri križa od kojih je središnji puno veći i ukrašeniji, dakle prisutan je motiv *crux gemmata*. Pronađena su i četiri ulomka pilastra ukrašena troprutom viticom koja se također datiraju u 9. stoljeće.²² S obzirom da je pronađen ulomak koji se datira u 7. stoljeće pretpostavlja se da je prva crkva bila izgrađena u tom periodu. U 9. stoljeću je crkva najvjerojatnije dobila novu oltarnu ogradu o čemu svjedoče ulomci pilastra i arhitrava, a u 14. stoljeću je pregrađivana, oltarna oграда je demolirana, a ulomci su korišteni

²⁰ RANKO STARAC, Early Christian church in Cickini forest near Sršići on the island of Krk, u: *Hortus artium medievalium 10*, Zagreb – Motovun, 2004., 217 – 221.

²¹ NINO NOVAK, (bilj. 3), 106 – 108.

²² BRANKO FUČIĆ, Sv. Petar u Solinama, u: *Bulletin Zavoda za likovne umjetnosti Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 9/3*, Zagreb, 1961., 115-121.

kao spolije. Nakon što je crkva srušena i napuštena, ulomci su odnešeni u obližnji Dobrinj, a čuvaju se u župnom stanu.²³

4.7. Katedrala Uznesenja Blažene Djevice Marije u Krku

Katedrala je trobrodna bazilika sa središnjom poligonalnom apsidom, a bočni brodovi završavaju ravnim začeljnim zidom. Uz sjeverni i južni zid nadograđene su po tri kapele sa svake strane. Na zapadu se na baziliku nadovezuje dvokatna crkva sv. Kvirina, gornji kat crkve je trobrodan i troapsidalan, a donji kat je dvobrodan zbog gradske ulice. Istraživanja katedrale započela su 1955. godine kada je otkriveno više faza gradnje.

Prva faza gradnje na ovom lokalitetu odnosi se na antički kompleks termi u drugoj polovici 1. stoljeća. Istraživanjima su otkriveni istočni, sjeverni i zapadni perimetralni zidovi termi, a veći dio kompleksa zauzima današnja katedrala. Otkriveno je više prostorija koje su popločene mozaikom, a na nekim mjestima očuvani su i oslikani zidovi. Uz sjeverni zid katedrale otkivena je *cella caldaria* s bazenom te je očuvan mozaik i u bazenu i okolnom koridoru. Na nekim mjestima je očuvan i zid s ostacima oslikane žbuke s ornamentikom. Istočno i zapadno od *celle caldarie* pronađeni su ostaci hipokausta, odnosno *tepidariuma* također s oslikanom žbukom te vestibuli s mozaikom i ostale pomoćne prostorije. Južno od spomenutih prostorija najvjerojatnije je bila palestra iznad koje je sagrađena katedrala.²⁴

Nakon rušenja termi sagrađen je prvi oratorij koji se datira u 4. stoljeće. Sagrađen je južno od *celle caldarie*, a bio je popločen mozaikom od komada antičke opeke. Nakon toga krajem 5. ili početkom 6. stoljeća podiže se katedrala.²⁵

Ranokršćanska bazilika bila je trobrodna s potkovastom središnjom apsidom čiji su se završeci produživali u prostor crkve što je jedinstveno rješenje na ovim prostorima iako nije sigurno je li ova apsida ranokršćanska ili je zapravo romanička. Prema načinu gradnje pretpostavlja se da je ipak romanička, a ranokršćanska apsida se najvjerojatnije nalazi ispod romaničke, odnosno apsida je u 12. stoljeću sagrađena na temeljima starije apsida što je za sada samo pretpostavka

²³ TOMISLAV MARASOVIĆ, *Dalmatia praeromanica: ranosrednjovjekovno graditeljstvo u Dalmaciji*, 2: Korpus arhitekture: Kvarner i Sjeverna Dalmacija, Književni krug, Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, Split, 2008., 28-29.

²⁴ ANDRE MOHOROVIČIĆ, *Novootkriveni nalazi antičkih termi, oratorija i starokršćanske bazilike u gradu Krku*, u: *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 360*, Zagreb, 1971., 26 – 29.

²⁵ Isto, 29 – 30.

s obzirom da ranokršćanska apside ni u jednom dijelu nije otkrivena.²⁶ Bočni brodovi završavali su ravnim začeljnim zidom. U apside je nađeno mnogo tesera što znači da je pod apside bio prekriven mozaikom. Srednji brod bio je dvostruko širi od bočnih brodova, a brodovi su imali osam interkolumnija. Ispred bazilike bio je atrij koji je služio i kao narteks. U središnjoj kapeli uz sjeverni zid je pronađena piscina ranokršćanskog baptisterija za konstrukciju kojeg je korišten hipokaust termi.²⁷

Pri otkriću dvaju zazidana stupa uz apsidu, na stupovima su pronađeni okovnji koji su nekada pričvršćivali oltarnu ogradu. Ograda je bila visoka 130 cm od tla, ili 115 cm od stepenice te prema tome Ivan Žic zaključuje da se ograda te visine nalazila u crkvama do 11. stoljeća, do vremena kada se pričješćivalo stojeći.²⁸ Dakle radi se o ogradi koja je postojala u katedrali prije velike obnove u romanici, ili o ranokršćanskoj ogradi ili ranosrednjovjekovnoj.

Do kraja 15. stoljeća u katedrali je postojao kor, odnosno *scola cantorum*, koja neko vrijeme nije imala ogradu te Anton Vinciguerra donosi odluku o gradnji novog kora s ambonima. Kor je u crkvama još od ranokršćanskog razdoblja igrao veliku ulogu, a pogotovo nakon što je papa Grgur Veliki krajem 6. stoljeća reformirao koral. Kor je bio od prostora crkve odijeljen ogradom s plutejima. Ivan Žic pretpostavlja da su ulomci pluteja, pilastara i arhitrava koji su pronađeni uzidani u prozor na sjevernom zidu katedrale dijelovi korske ograde.²⁹ S obzirom na razliku klesanja među pojedinim ulomcima, razlikuju se ulomci koji pripadaju dvjema oltarnim ogradama.

U 12. stoljeću ranokršćanska crkva bila je u jako lošem stanju i trebalo je obnoviti crkvu, dakako u stilu romanike. Nova crkva je zadržala dimenzije stare crkve i tlocrtni raspored osim apside. Apsidalni dio se u potpunosti pregrađuje. Gradi se nova središnja apside, a bočni brodovi također završavaju polukružnom apsidom. Arheološkim istraživanjima otkriveno je da je romanička kolonada istovjetna ranokršćanskoj u tlocrtnom rasporedu, osim prvog istočnog interkolumnija koji je romanički. O rekonstrukciji kolonade postoji natpis koji se nalazi uzidan iznad četvrtog stupa južne kolonade gledajući s ulaza.

Natpis glasi: VIRGINIS F. I

LIVS PRESVLIVE

²⁶ MILJENKO JURKOVIĆ, Romanička sakralna arhitektura na gornjojadranskim otocima – doktorska disertacija, Zagreb, 1990., 83.

²⁷ ANDRE MOHOROVIČIĆ, (bilj. 24), 30 – 31.

²⁸ Isto, 148

²⁹ Isto, 140 – 141.

CLENSIS INDIGENE q. D.

HOC COLVNARV OPUS A B

ILLO ICEPTV CCEDAT ADFI

NE C. DVCERE PERFECTVM.

Ivan žic – Rokov je rekonstruirao natpis: „*Virginis Filius presuli Veclensis indigeneque D. Hoc columnarum opus ab illo inceptum concedat ad finem conducere perfectum*“, a prijevod natpisa glasi: „Djevičin sin dao krčkom biskupu D. ovo djelo stupovlja od njega započeto da dovede do potpunog završetka.“

Ovaj natpis je romanički što se zaključuje iz epigrafske analize, a iz tog razdoblja postoje dva krčka biskupa čije ime započinje slovom D. Spominje se biskup Dominik u dva navrata, prvi put 1111. godine, a drugi put 1133. godine kada su zidine i neke kuće u Krku porušene, a očito je tada oštećena i katedrala. Drugi biskup iz 12. stoljeća je biskup Dabro koji se spominje 1179. godine. Ovaj natpis se odnosi ili na biskupa Dominika ili Dabra u čije vrijeme je kolonada rekonstruirana, a izvorni romanički lukovi su očuvani samo na istočnom dijelu, odnosno prvi interkolumnij sjeverne i južne kolonade koji su zazidani. Ostali lukovi su tijekom kasnijih razdoblja višekratno obnavljani. Ranokršćanska, kao i romanička crkva završavala je u razini osmog stupa gdje je pronađen i zid, odnosno pročelje. Kasnijim pregradnjama katedrala je produžena za dva interkolumnija i spojena je s crkvom sv. Kvirina. U katedrali se danas nalazi 19 kapitela od kojih razlikujemo tri skupine. Najveći broj kapitela pripada romaničkom razdoblju, a radi se o dvozonskim korintskim kapitelima. Spomenuti kapiteli nalaze se od drugog do sedmog stupa sjeverne kolonade i od prvog do sedmog stupa južne kolonade izuzev četvrtog stupa. Prvi i osmi kapitel sjeverne kolonade su kapiteli sa životinjskim motivima. Prvi kapitel je očuvan samo s tri strane, četvrta strana je uzidana u zid apside. Na sve tri strane nalaze se po dvije ptice koje su okrenute jedna od druge i ključaju ribe koje se nalaze na uglovima kapitela. Između ptica nalazi se cvijet. U donjoj, najužoj zoni kapitela nalaze se akantusovi listovi koji se lagano povijaju, a u gornjoj zoni nalazi se abakus sa središnjim izbočenjem. Ovaj kapitel je otkriven 1956. godine, a Andre Mohorovičić i Ivan Žic datirali su ga u ranokršćansko razdoblje zbog motiva, no prema načinu klesanja, dubine i načina oblikovanja ptica datacija kapitela u ranokršćansko razdoblje nije moguća. Ovakav način oblikovanja s nespretnim oblikovanjem ptica, nelogične perspektive i uporabom rozeta karakterističan je za predromanički i romanički period, dakle datacija ovog kapitela je 11. ili 12. stoljeće. Na osmom kapitelu sjeverne kolonade također se nalaze životinjski motivi koji su dosta raznolikiji od

motiva prvog kapitela. Kapitel se može podijeliti u tri zone. U najdonjoj zoni nalazi se dvopruta vitica koja formira krugove s trolistima. U središnjoj zoni nalazi se osam glatkih zaobljenih listova koji se lagano izvijaju prema van na čijim su plohama prikazi lava koji grize rep, a na dva lista je isti prikaz lava koji grize rep i ptica koja kljuca lavlju glavu. U gornjoj zoni se također nalazi osam glatkih listova od kojih su listovi koji se nalaze na uglovima nešto veći i također se izvijaju prema van. Na većim listovima nalaze se motivi grifona te motivi lava s ljudskom glavom, a na manjim listovima dvije ptice okrenute jedna prema drugoj, a između njih se nalazi kantaros. Iznad listova nalaze se volute koje povezuju troprute vrpce. Detalji u obliku suza na tijelima lavova pokazuju sličnost s motivima u Aquileji koji se datiraju ranije, no vidljiva je velika sličnost u klesanju ptica ovog i prvog kapitela i pretpostavlja se da su ovi kapiteli nastali istovremeno i da su iz iste radionice, dakle datiraju se u 11. ili 12. stoljeće. Dva kapitela su iz ranokršćanskog perioda, a radi se o akantus spinosa kapitelima, od kojih je jedan skraććen, odnosno odlomljen. Jedan kapitel je kasnija rekonstrukcija ranokršćanskog kapitela, a dva kapitela su gotička.³⁰

Dakle moguće je rekonstruirati ranokršćanski izgled katedrale na temelju arheoloških istraživanja, u ranosrednjovjekovnom periodu katedrala nije nadograđivana te nisu prisutni arhitektonski elementi iz tog perioda, no očito je krajem 8. stoljeća katedrala dobila novu oltarnu pregradu o čemu svjedoči desetak ulomaka s pleternim ornamentima. U drugoj polovici 12. stoljeća katedrala je obnovljena, produžena za dva interkolumnija i spojena s gornjom crkvom sv. Kvirina i donjom crkvom sv. Margarete. U kasnijim nadogradnjama dodane su po tri kapele sa svake strane, apside bočnih brodova su zamijenjene ravnim začeljnim zidom, a glavna apsida je proširena.

4.8. Crkva sv. Lovre u Krku

Na lokalitetu izvan gradskih zidina postojala je prapovijesna nekropola na kojoj je u 5. stoljeću sagrađena trobrodna crkva s polukružnom apsidom upisanom u ravni začeljni zid. Prilikom arheoloških istraživanja otkrivena je apsida i konfesija te sjeverni i južni zid. U 12.

³⁰ STANKO LULIĆ, Opus columnarum katedrale sv. Marije u Krku, u: *Starohrvatska prosvjeta* III/32, 2005., 113 – 128.

stoljeću crkva je produžena i dobila je novu polukružnu apsidu.³¹ Iz 13. stoljeća postoji podatak da se uz sjevernu stranu crkve sv. Lovre nalazi i benediktinski samostan koji egzistira sve do 15. stoljeća nakon čega benediktinci odlaze. Crkva se koristi do 18. stoljeća nakon čega se napušta i na kraju ruši, odnosno odnosi se građevinski materijal.

Iz crkve sv. Lovre postoje dva sačuvana granitna stupa. Nakon rušenja crkve bili su u obližnjem parku, a onda su preseljeni i prezentirani na trgu Kamplin u Krku. Pretpostavlja se da su ovi stupovi nekada bili dio antičkog kompleksa te su reupotrebjeni za crkvu. U Frankopanskom kaštelu u Krku nalaze se dva kapitela koji svojim dimenzijama odgovaraju granitnim stupovima.³²

U vili Šinigoj koja je sagrađena uz crkvu sv. Lovre nalaze se uzidana tri ulomka ranosrednjovjekovne skulpture. Jedan ulomak je pronađen u preklopnici istočnih gradskih zidina u Krku te se ne može povezati s ovom crkvom. Za drugi ulomak u obliku zrakaste rozete nije poznato gdje je pronađen, no dekoracija je veoma slična ulomku koji se nalazi na luneti crkve sv. Marije u Omišlju te pilastar s motivima učtvođenih kružnica.

U Volsonisu u Krku nalazi se impost koji je pronađen na Veloj placi u Krku kojeg M. Bradanović i D. Ciković povezuju s crkvom sv. Lovre zbog blizine pronalaska te zbog sličnosti motiva i snažnog obruba, no poveznica se ne može potvrditi.³³

4.9. Crkva svete Marije od izvora

Na zapadnom dijelu grada Krka pronađena je jednobrodna crkva s polukružnom plitko istaknutom apsidom građenom direktno na živoj stijeni. Sjeverno od apside nalazi se izvor čiji otvor je klesan te je uklopljen u cjelokupnu arhitekturu. Upravo je zbog prirodnog izvora na ovom lokalitetu sagrađena crkva, a odgovara i titular sveta Marija od izvora ili izvorno Santa Maria dell'aqua. Apsida je bila za stepenicu izdignuta od broda crkve, a prostor svetišta je bio odijeljen oltarnom ogradom. Pronađeni su i ostaci fresko slikarstva na zidovima apside. Način gradnje upućuje na period romanike, a prilikom iskopavanja su pronađeni i ulomci skulpture, koji se datiraju u 11. stoljeće, pa se prema dataciji nalaza i crkva datira u 11. stoljeće. Prema

³¹ IVA KIRINČIĆ, Arheološko istraživanje crkve sv. Lovre u Krku, <http://otok-krk.org/krk/hrvatska/arheolosko-istrazivanje-crkve-sv.-lovre-u-krku>, 2014., (preuzeto 15.2.2017.)

³² MARIJAN BRADANOVIĆ, DANIJEL CIKOVIĆ, The Church of St Lawrence Outside the Town Walls of Krk, u: *Hortus artium medievalium 13*, Zagreb – Motovun, 2013., 187 – 188.

³³ Isto, 189.

tome bi crkva sv. Marije od izvora i crkva sv. Mihovila bile najstarije potvrđene ranoromaničke crkve, odnosno građene na prijelazu iz predromaničkog u romaničko razdoblje u gradu Krku.³⁴ Ovdje je potrebno spomenuti i crkvu sv. Petra koja se nalazi sjeverozapadno od grada Krka, u današnjoj poslovnoj zoni od koje je pronađen samo pročeljni zid i dio zida u smjeru istok-zapad, no na temelju skice ucrtane u katastar vidi se da je crkva bila jednobrodna s polukružnom istaknutom apsidom. Prema gradnji pravilnim klesancima povezanih žbukom te nalazima grobova koji datiraju od kasne antike do ranog srednjeg vijeka i crkvu se može datirati u tom periodu, u ranokršćansko razdoblje. Na istom mjestu je u srednjem vijeku sagrađena crkva koja je preuzela titular.³⁵

4.10. Crkva sv. Jurja u Maloj Krasi

Prilikom istraživanja ruševina romaničke crkve sv. Jurja u Maloj Krasi blizu Punta pronađeni su višeslojni nalazi koji dokazuju da je romanička crkva nastala na temeljima kasnoantičkog objekta te ranosrednjovjekovnog objekta. Istraživanja su započela 1987. godine te je u sondi zapadno od portala crkve pronađen zid iz kasnoantičkog perioda koji se nadovezuje na jugozapadni zid crkve te se nastavlja južnom stranom. Ovaj zid je okruživao grobna mjesta sa značajnim nalazima, a pretpostavlja se da je upravo ta građevina imala titular sv. Jurja s obzirom da je nakon Justinijanove rekonkviste taj titular bio jako čest na prostoru istočnog Jadrana. S obzirom na brojne nalaze ulomaka oltarne pregrade iz predromaničkog perioda sigurno je da je romaničkoj crkvi prethodila ranosrednjovjekovna. Ranosrednjovjekovni nalazi otkriveni su još šezdesetih godina 20. stoljeća kada je muzikolog Nikola Bonifačić – Rožin dio ulomaka poklonio zbirci na Košljunu, dio se nalazi u galeriji Toš u Puntu, a jedan ulomak je uzidao u pročelje svoje kuće. Prilikom iskopavanja 1987. godine Željko Tomičić navodi da je pronađen ulomak abaka dekoriran troprutim pletetom, no ni jedan od ulomaka koji se čuvaju u Puntu ili na Košljunu ne pripadaju abaku kapitela.³⁶ Daljnja istraživanja provodio je Ranko Starac 2000. godine. Pronađeno je nekoliko slojeva gradnje. Najstariji sloj pripada antičkoj *villi rustici* na čijem je južnom dijelu izgrađena ranokršćanska crkva. Zadržani su perimetralni zidovi *villae rustice*, a nadograđena je polukružna apsida. Crkva je obnovljena krajem 8. ili

³⁴ MATIJA MAKARUN, Izvještaj o arheološkim istraživanjima na crkvi sv. Marije od izvora, 2012.

³⁵ MATIJA MAKARUN, Izvještaj zaštitnih arheoloških istraživanja na lokalitetu Sv Petar u gradu Krku, 2013.

³⁶ ŽELJKO TOMIČIĆ, Novija ranosrednjovjekovna istraživanja Odjela za arheologiju, u: *Prilozi 3 – 4*, 1986/1987., 141 - 145.

početkom 9. stoljeća te je tada nabavljen i novi crkveni namještaj. Krajem 12. stoljeća crkva je pregrađivana, izgrađena je nova apsida i tada su dijelovi oltarne ograde iz 9. stoljeća ugrađeni kao spolije u nove zidove. Krajem 16. stoljeća kada su benediktinci napustili Košljun, napuštena je i ova crkva koja je od 12. stoljeća pripadala benediktincima.³⁷

4.11. Crkva sv. Nikole na rtu Negrit

Crkva sv. Nikole na rtu Negrit je romanička jednobrodna crkva s polukružnom apsidom. Željko Tomičić je istraživao ovaj lokalitet 1987. godine te je zaključio da pripada predromanici zbog titulara sv. Nikole koji je bio čest u tom razdoblju i prema ranosrednjovjekovnim ulomcima pronađenim u crkvi. Ovo istraživanje je bilo samo u svrhu dokumentiranja tako da nije izvršeno detaljno istraživanje.³⁸ Miljenko Jurković navodi kako ova crkva pripada romaničkom periodu zbog načina gradnje, odnosno slaganja pravilnih klesanaca, kao i činjenici da su ranosrednjovjekovni ulomci korišteni kao spolije.³⁹ Crkva sv. Nikole se spominje 1338. godine kao samostanska kapela, no taj se podatak zbog neistraženosti lokaliteta ne može dokazati. Na vanjskoj strani apside su pronađena dva ulomka, ulomak zabata i pilastra koji se danas čuvaju u franjevačkom samostanu na Košljunu.

4.12. Crkva sv. Petra u Kanajtu

Pri istraživanju ovog lokaliteta otkiveni su višeslojni nalazi. Prvotna građevina bila je antička *villa rustica* na čijem je južnom dijelu izgrađena ranokršćanska jednobrodna crkva s polukružnom apsidom. Tijekom ranog srednjeg vijeka ranokršćanska crkva je pregrađena, odnosno unutar perimetara starije crkve sagrađena je jednobrodna crkva s dvije duboke polukružne apside koje su bile upisane u polukružnu ranokršćansku apsidu. Ova se crkva može datirati u period od 8. do 10. stoljeća kada je gradnja dvoapsidalnih crkava bila dosta česta te pripada karolinškom kulturnom krugu. Ovakav tip gradnje prisutan je u mnogo zemalja, od Njemačke, Švicarske, sjeverne Italije, Korzike, pa i do naših krajeva u Istri i na otoku Cresu. Crkva sv. Petra u Kanajtu je prvi primjer dvoapsidalne crkve na otoku Krku. Uništena je tijekom 12. stoljeća što se može povezati s dolaskom novog stila, romanike, ali i promjenom vlasti na

³⁷ RANKO STARAC, (bilj. 10), 231 – 233.

³⁸ ŽELJKO TOMIČIĆ, (bilj. 36), 144 – 146.

³⁹ MILJENKO JURKOVIĆ, (bilj. 9), 122.

otoku Krku kada dolazi pod vlast Venecije. U 12. stoljeću unutar perimetara crkve gradi se nova jednobrodna crkva s polukružnom apsidom, koja u svojoj zadnjoj rekonstrukciji gubi polukružnu apsidu i završava ravnim svetištem. U 16. stoljeću dolazi pod vlast krčkih biskupa koji grade administrativnu zgradu, a kasnije i ljetnikovac.⁴⁰

Nažalost prilikom istraživanja ovog lokaliteta nije pronađena ranosrednjovjekovna skulptura. Pretpostavlja se da su ulomci skulpture preseljeni kad je crkva pripala krčkim biskupima, no danas nije moguće povezati poznate ranosrednjovjekovne ulomke s ovom crkvom.

4.13. *Crkva Navještenja Blažene Djevice Marije na Košljunu*

Samostanska crkva sv. Marije prvi put se spominje 1186. godine u darovnici biskupa Ivana na kojoj je potpisan opat Ivan. Dakle, samostan benediktinaca, kao i crkva bila je sagrađena prije te godine. Poznato je da su reformirani benediktinci pozvani na Krk da reformiraju crkvu i samostane 1153. godine, a nakon te godine zajedno s njima dolazi i do pojave romanike na otoku Krku i do intenzivnog građenja, a s utjecajima iz Zadra nakon što je osnovana zadarska nadbiskupija. Na otoku Krku postoji sedam poznatih benediktinskih samostana, a prema dosadašnjim saznanjima svi su sagrađeni u 11. ili 12. stoljeću. Arheološkim istraživanjima provedenim 90-ih godina 20. stoljeća potvrđeno je da se ispod sadašnje franjevačke crkve nalazila trobrodna troapsidalna bazilika iz 12. stoljeća. Arheološkim istraživanjima pronađena su i dva groba koja su prethodila romaničkoj bazilici, a prema njihovoj arhitekturi pretpostavlja se da su iz vremena kasne antike.⁴¹ S obzirom na kvalitetu građenja grobova postoji pretpostavka da su grobovi bili dio arhitekture, njima istovremene. Stoga je moguće da je i romaničkoj crkvi prethodila ranija crkva. H. Giacconi donosi pretpostavku za perimetre moguće ranosrednjovjekovne jednobrodne jednoapsidalne crkve čiji bi se istočni perimetri poklapali s romaničkim, kao i bočni zidovi, a pročelje bi trebalo biti zapadnije od današnjeg.⁴²

Svi ranosrednjovjekovni ulomci skulpture koji se danas čuvaju u franjevačkom samostanu na Košljunu, ne mogu se povezati s košljunskom crkvom nego su dovezeni iz obližnjeg Punta,

⁴⁰ RANKO STARAC, (bilj. 10), 233 – 235.

⁴¹ GORANKA LIPOVAC, Zaštitna arheološka istraživanja samostanske franjevačke crkve Navještenja Blažene Djevice Marije na Košljunu, u: *Zbornik Pedagoškog fakulteta*, Rijeka, 1993., 131 – 144.

⁴² HRVOJE GIACONI, Prikaz prijedloga idealne rekonstrukcije tlocrta crkve sv. Marije benediktinske opatije na Košljunu, u: *Zbornik Pedagoškog fakulteta*, Rijeka, 1993., 147.

odnosno crkve sv. Petra u Kanajtu i crkve sv. Nikole na Negritu, osim arhitrava s natpisom za kojeg Mirja Jarak smatra da je djelo benediktinske radionice te ga povezuje s ovim samostanom, no to se za sada ne može potvrditi.

5. Katalog ranosrednjovjekovne skulpture na otoku Krku

1.

Naziv: ploča ambona

Lokacija: luneta iznad glavnog portala crkve sv. Marije, Omišalj

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 73 cm, širina 44.5 cm

Opis: ploča ambona se sastoji od dviju ravnih stranica i jedne zakrivljene stranice. Očuvani su svi rubovi na kojima se nalaze rupice bušene svrdlom. Ploča ambona je ukrašena povijušom koja se izvija na način da tvori medaljone koji su ispunjeni listovima, a iz povijuša izlaze male volute. U sredini se nalazi cvijet sa sedam latica u čijem središtu je rupica bušena svrdlom, kao i na borduri. Ploča je jako dobro očuvana, a kvaliteta klesanja je izrazito visoka.

Bilješka: pretpostavlja se da se radi o ploči ambona zbog zakrivljenosti ploče koje se uglavnom javljaju na stubištu ambona, no drugačije okrenuta. Ploča je reupotrebljena kao dio lunete te se jako dobro uklapa upravo zbog zakrivljenosti ploče.

Literatura: GJURO SZABO, Spomenici prošlosti otoka Krka, u: *Hrvatski planinar* 26/5, Zagreb, 1930., 131 – 141; MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 62 – 63, 81.; MILJENKO JURKOVIĆ, kataloške jedinice Krk, katedrala sv. Marije i Omišalj na otoku Krku, crkva sv. Marije, u: *Hrvati i Karolinzi – Katalog*, Split, 2000., 130.; MIHOVIL BOLONIĆ, IVAN ŽICROKOV, (bilj. 1), XXXIII; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 22.

Slika 1. Ploča ambona, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

2.

Naziv: plutej

Lokacija: luneta iznad glavnog portala crkve sv. Marije, Omišalj

Datacija: kraj 8./ početak 9. stoljeća

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 73 cm, širina 69 cm

Opis: na pluteju se nalaze dvije arkade koje su dekorirane troprutom pletenicom, a na sredini gdje se spajaju arkade tropruta pletenica prelazi u složeniji preplet koji je nešto širi. Unutar arkada nalazi se jednostavan izduženi križ koji je dekoriran samo istaknutom profilacijom po sredini. Ispod vodoravne haste križa nalazi se stablo sa svake strane. Stabla na vanjskim rubovima su dekorirana stiliziranim palmetama, a s unutarnje strane stabla su jednostavna, samo s istaknutom profilacijom po sredini, kao i križ. Iznad arkada, u trokutastom dijelu nalazi se lisni motiv.

Bilješka: dekoracija na ulomku je dobro očuvana. Sačuvana su tri izvorna ruba, a gornji je preklesan zbog sekundarne uporabe kao dio lunete. Dekoracija pluteja s križem pod arkadama je uobičajen motiv na plutejima oltarnih ograda.

Literatura: GJURO SZABO, Spomenici prošlosti otoka Krka, u: *Hrvatski planinar* 26/5, Zagreb, 1930., 131 – 141; MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 62 – 63, 81.; MILJENKO JURKOVIĆ, kataloške jedinice Krk, katedrala sv. Marije i Omišalj na otoku Krku, crkva sv. Marije, u: *Hrvati i Karolinzi – Katalog*, Split, 2000., 130.; MIHOVIL BOLONIĆ, IVAN ŽIROKOV, (bilj. 1), XXXIII; NIKOLA JAKŠIĆ, (bilj. 6), 84.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 22.

Slika 2. Ulomak pluteja, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

3.

Naziv: ulomak pluteja ili pilastra

Lokacija: luneta iznad glavnog ulaza crkve sv. Marije, Omišalj

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 67 cm, širina 20 cm

Opis: ulomak je ukrašen troprutom povijenom viticom koja se savija na način da tvori virovite rozete. Iz vitice na suprotnu stranu izvijaju se male volute. Središte rozete je istaknuto.

Bilješka: ulomak je preklesan s tri strane kako bi stao u lunetu, a s jedne strane je sačuvan originalni rub čija širina pokazuje da je vjerojatnije da se radi o pluteju nego o pilastru. Iako je ulomak preklesan i dosta oštećen dekoracija je dobro vidljiva. Ovakva dekoracija je uobičajena u ranosrednjovjekovnoj skulpturi.

Literatura: GJURO SZABO, Spomenici prošlosti otoka Krka, u: *Hrvatski planinar* 26/5, Zagreb, 1930., 131 – 141; MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 62 – 63, 81.; MILJENKO JURKOVIĆ, kataloške jedinice Krk, katedrala sv. Marije i Omišalj na otoku Krku, crkva sv. Marije, u: *Hrvati i Karolinzi – Katalog*, Split, 2000., 130.; MIHOVIL BOLONIĆ, IVAN ŽICROKOV, (bilj. 1), XXXIII; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 22.

Slika 3. Ulomak pluteja ili pilastra, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

4.

Naziv: ulomak pilastra

Lokacija: Lapidarij, Omišalj

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 17 cm, širina 62.5 cm, debljina 7 cm

Opis: ulomak je ukrašen troprutim učtvorenim trakama koje tvore medaljone ispresijecane troprutim dijagonalama

Bilješka: ulomak je jako loše očuvan, a dekoracija se razaznaje samo prema očuvanoj rubnoj vrpici. Ovaj ulomak je nekad bio uzidan u pločnik ispred južnog portala u crkvu sv. Marije u Omišlju odakle je premješten u Lapidarij. Ovi motivi su izrazito česti u ranosrednjovjekovnoj skulpturi kroz čitava dva stoljeća, a može ih se naći na cijeloj istočnoj obali Jadrana.

Literatura: MARIJAN BRADANOVIĆ, *Nepoznati Omišalj*, Omišalj, 2002., 10 – 11, MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 63., 81.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 24.

Slika 4. Ulomak pilastra, Lapidarij, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

5.

Naziv: dovratnik

Lokacija: zvonik župne crkve sv. Marije, Omišalj

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 131 cm, širina 20 cm, debljina 14 cm

Opis: dovratnik je ukrašen troprutim učtvorenim kružnicama koje su ispresijecane troprutom vrpcom koja tvori rombove. Sačuvane su tri izvorne strane, a jedna kraća strana je odlomljena.

Bilješka: S obzirom na visinu ulomka pretpostavlja se da se radi o dovratniku jer je ulomak previsok za pilastar.

Literatura: GJURO SZABO, Spomenici prošlosti otoka Krka, u: *Hrvatski planinar* 26/5, Zagreb, 1930., 134.; MILJENKO JURKOVIĆ, (bilj. 26), 185.; MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 64., 81.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 23.

Slika 5. Ulomak dovratnika, zvonik crkve sv. Marije, Omišalj

6.

Naziv: ulomak dovratnika

Lokacija: crkva sv. Marije, Omišalj

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 37 cm, širina 18 cm

Opis: ulomak je dekoriran troprutim učtvorenim kružnicama koje su ispresijecane troprutim trakama koje tvore rombove

Bilješka: ulomak je odlomljen s dviju kraćih strana, dekoracija je dobro očuvana. Ulomak je uzidan u prvi stup južne kolonade od ulaza u crkvu.

Literatura: MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 64., 82.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 23.

Slika 6. Ulomak dovratnika, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

7.

Naziv: ulomak dovratnika

Lokacija: crkva sv. Marije, Omišalj

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 40 cm, širina 18 cm, debljina 13.5 cm

Opis: ulomak je dekoriran troprutim učtvorenim kružnicama koje su ispresjecane troprutim trakama koje tvore rombove

Bilješka: ulomak je odlomljen, no na nekim dijelovima je očuvana izvorna bordura. Ulomak je uzidan u prvi stup južne kolonade od ulaza u crkvu.

Literatura: MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 64., 82.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 23.

Slika 7. Ulomak dovratnika, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

8.

Naziv: ulomak dovratnika

Lokacija: crkva sv. Marije, Omišalj

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 36 cm, širina 18 cm, debljina 14 cm

Opis: ulomak je dekoriran troprutim učtvorenim kružnicama koje su isprijecane troprutim trakama koje tvore rombove

Bilješka: ulomak je odlomljen, no na nekim dijelovima je očuvana izvorna bordura. Ulomak je uzidan u prvi stup južne kolonade od ulaza u crkvu. Ovaj i prethodna dva ulomka čine dio istog dovratnika, a također su i parnjak dovratniku koji se sada nalazi uzidan u zvonik crkve sv. Marije.

Literatura: MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 64., 82.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 23.

Slika 8. Ulomak dovratnika, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

9.

Naziv: ulomak pluteja

Lokacija: crkva sv. Marije, Omišalj

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 19 cm, širina 62 cm

Opis: ulomak se sastoji od tri troprute arkade ispod kojih se u svakoj arkadi nalazi po jedna polovica cvijeta s tri latice. Iznad arkada, u trokutastim formama nalaze se stilizirani lisni motivi.

Bilješka: ulomak je odlomljen na njegovim kraćim stranama, a na dužim stranama je očuvan rub, dekoracija je dobro očuvana. Ulomak je uzidan u vanjski sjeverni zid crkve. Ovaj motiv je čest na gornjim dijelovima pluteja, na letvici pluteja.

Literatura: MAGDALENA SKOBLAR, (BILJ. 2), 64., 82.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 24.

Slika 9. Ulomak pluteja, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

10.

Naziv: ulomak nepoznate funkcije

Lokacija: crkva sv. Marije, Omišalj

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 66 cm, širina 18 cm, debljina 11 cm

Opis: ulomak je ukrašen dvjema troprutim pletenicama koje se međusobno isprepliću.

Bilješka: dekoracija je dobro očuvana, a ulomak je cjelovit što dokazuje završetak prepleta osmicama. S obzirom na visinu ulomka nije moguće da se radi o pilastru, nego o nadvratniku ili doprozorniku. Ulomak je uzidan u prvi stup sjeverne kolonade od ulaza u crkvu.

Literatura: MARIJAN BRADANOVIĆ, *Nepoznati Omišalj*, Omišalj, 2002., 42.; MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 64., 82.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 24.

Slika 10. Ulomak nepoznate funkcije, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

11.

Naziv: ulomak pilastra

Lokacija: crkva sv. Marije, Omišalj

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 66 cm, širina 24 cm, debljina 18 cm

Opis: ulomak je ukrašen troprutim viticama koje se savijaju u kružnice unutar kojih se nalaze motivi rotirajućeg diska s istaknutim središtem. U središtima bočnih kružnica nalazi se motiv virovite rozete, a u središtu centralne kružnice nalazi se cvijet s četiri latice. Iz vitica, na suprotnu stranu izbijaju male volute. Očuvane su rubne vrpce s tri strane, a s jedne kraće strane ulomak je odlomljen.

Bilješka: ulomak je dobro očuvan, odlomljen je s jedne kraće strane. Motiv je veoma sličan kao na ulomku pluteja koji se sada nalazi na luneti crkve sv. Marije, no vidi se dosta velika razlika u klesanju i izvedbi motiva. Ovaj ulomak je uzidan u prvi stup sjeverne kolonade od ulaska u crkvu.

Literatura: MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 63 – 64, 82.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 24.

Slika 11. Ulomak pilastra, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

12.

Naziv: ulomak nepoznate funkcije

Lokacija: crkva sv. Marije, Omišalj

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 18 cm, širina 41 cm, debljina 10 cm

Opis: ulomak je ukrašen troprutim isprepletenim kružnicama unutar kojih je cvijet s pet latica. Na jednom kraju iz kružnice izvire male volute, dok je drugi kraj uništen, no pretpostavlja se da su se volute nalazile i na drugom kraju. Očuvane su i rubne vrpce.

Bilješka: ulomak je na nekim mjestima oštećen, no dekoracija je dobro očuvana. Očuvani su i rubovi, tako da se radi o cjelovitom ulomku. Zbog širine ulomka nije moguće da je riječ o pilastru. Ulomak je uzidan u drugi stup sjeverne kolonade od ulaza.

Literatura: MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 65., 82.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 24.

Slika 12. Ulomak nepoznate funkcije, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

13.

Naziv: ulomak nepoznate funkcije

Lokacija: crkva sv. Marije, Omišalj

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 24 cm, širina 7.5 cm

Opis: ulomak je dekoriran gustom troprutom pletenicom. Vidljivi su rubovi na dužim stranama, dok je ulomak na kraćim stranama odlomljen.

Bilješka: ulomak je oštećen na kraćim stranama, no dekoracija je dobro vidljiva. Ulomak je uzidan u drugi stup sjeverne kolonade od ulaza u crkvu. S obzirom na debljinu ulomka, moguće je da je bio dio letvice pluteja, no za sada točnu funkciju nije moguće utvrditi.

Literatura: MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 65., 82.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 24.

Slika 13. Ulomak nepoznate funkcije, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

14.

Naziv: ulomak pilastra

Lokacija: crkva sv. Marije, Omišalj

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 45 cm, širina 17 cm, debljina 11.5 cm

Opis: ulomak je ukrašen učtvorenim isprepletenim troprutim kružnicama. Očuvane su tri rubne profilacije, a s kraće strane je odlomljen.

Bilješka: ulomak je dobro očuvan. Uzidan je u drugi stup sjeverne kolonade od ulaza.

Literatura: MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 65., 83.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 24.

Slika 14. Ulomak pilastra, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

15.

Naziv: ulomak pluteja

Lokacija: crkva sv. Marije, Omišalj

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: mramor

Dimenzije: visina 18 cm, širina 42 cm, debljina 10 cm

Opis: ulomak je ukrašen dvjema troprutim arkadama unutar kojih se nalazi polovica cvijeta s tri latice. Iznad arkada, u njihovim spojevima nalazi se stilizirani lisnati motiv. Iz rubne arkade izlazi mala voluta. Ulomak je odlomljen na lijevoj strani, tako da dio arkade nije očuvan. S tri preostale strane sačuvana je rubna profilacija koja je s desne kraće strane puno šira od profilacija s dužih strana.

Bilješka: ulomak je dobro očuvan. Uzidan je u drugi stup sjeverne kolonade od ulaza. Po motivima identičan je ulomku koji se nalazi uzidan na sjevernom vanjskom zidu crkve sv. Marije u Omišlju.

Literatura: MARIJAN BRADANOVIĆ, *Nepoznati Omišalj*, Omišalj, 2002., 17.; MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 65., 83.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 24.

Slika 15. Ulomak pluteja, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

16.

Naziv: ulomak pilastra

Lokacija: crkva sv. Marije, Omišalj

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 35 cm, širina 16 cm, debljina 12 cm

Opis: ulomak je dekoriran troprutom pletenicom s dvostrukim čvorovima koji su međusobno razmaknuti. Ulomak je očuvan s tri strane na kojima je vidljiva rubna profilacija, a s jedne kraće strane je odlomljen.

Bilješka: ulomak je uzidan u treći stup sjeverne kolonade od ulaza u crkvu

Literatura: MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 65 – 66, 83.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 24.

Slika 16. Ulomak pilastra, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

17.

Naziv: ulomak nepoznate funkcije

Lokacija: crkva sv. Marije, Omišalj

Datacija: 8. stoljeće ili 10./11. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 11 cm, širina 25.5 cm

Opis: ulomak je dekoriran dvoprutom viticom sa stiliziranim listovima od bršljana na kojima se vide i žile. Očuvana je rubna profilacija koja je na gornjoj strani šira nego na donjoj.

Bilješka: ulomak je uzidan u treći stup južne kolonade od ulaza u crkvu. Nije moguće odrediti funkciju ovog ulomka. Mogao je pripadati vijencu, pilastru ili prozorskom okviru. Nije ga moguće ni točno datirati. Analogijama sa sličnim motivima moguće je da je nastao u ranom 8. ili 11. stoljeću, no prema načinu klesanja i motivu ne odstupa niti od ostalih ulomaka iz ove crkve. Ulomak je oštećen, no dekoracija je vidljiva.

Literatura: MARIJAN BRADANOVIĆ, *Nepoznati Omišalj*, Omišalj, 2002., 17.; MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 66., 83.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 24.

Slika 17. Ulomak nepoznate funkcije, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

18.

Naziv: ulomak pluteja

Lokacija: crkva sv. Marije, Omišalj

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 69.5 cm, širina 58.5 cm, debljina 9 cm

Opis: ulomak je dekoriran s dvije koncentrične troprute kružnice u čijem središtu je virovita rozeta. Kružnice sijeku dvije dijagonale koje su ukrašene troprutom pletenicom, a njihovo

središte je također virovita rozeta. Između dijagonala, unutar kružnice u trokutastim poljima su stilizirani motivi biljaka. U gornjem i lijevom polju su ljiljani, a u donjem i desnom polju biljke koje su više raščlanjene od ljiljana. Na gornjim dijagonalama su trokutasti tropruti geometrijski motivi koji se nadovezuju na vanjsku kružnicu, a u donjem desnom dijelu na kružnicu se nadovezuju cvjetovi s dvije latice. Desna i lijeva strana ovog ulomka su odlomljene. Dekoracija je jako dobro očuvana.

Bilješka: ulomak je reupotrebljen kao ograda propovjedaonice koja je smještena uz četvrti stup sjeverne kolonade. Ovakav način dekoracije poznat je kao *Korbboden* motiv, a veoma je čest u dekoraciji pluteja na istočnojadranskoj obali u 9. stoljeću.

Literatura: GJURO SZABO, Spomenici prošlosti otoka Krka, u: *Hrvatski planinar* 26/5, Zagreb, 1930., 134.; MILJENKO JURKOVIĆ, (bilj. 26), 185.; MIHOVIL BOLONIĆ, IVAN ŽIC-ROKOV, (bilj. 1), 446.; MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 66., 83.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 24.

Slika 18. Ulomak pluteja, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

Naziv: ulomak pilastra

Lokacija: crkva sv. Marije, Omišalj

Datacija: 9. stoljeće

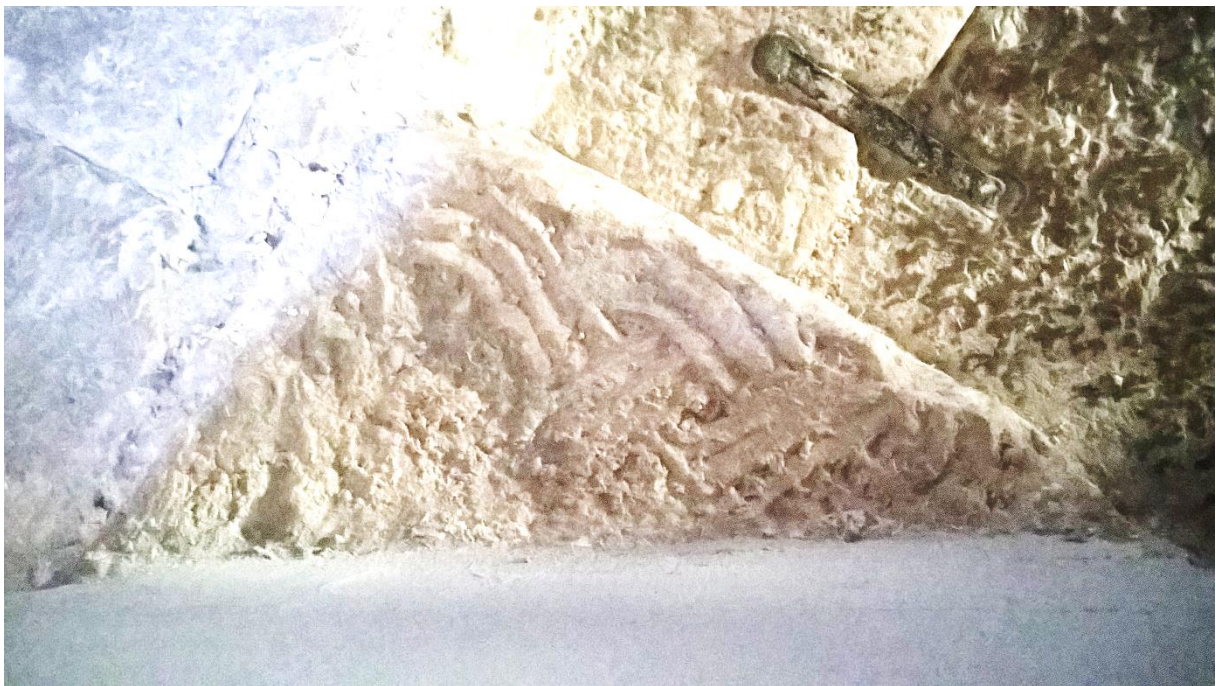
Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 29 cm, širina 32 cm, debljina 17 cm

Opis: ulomak je dekoriran troprutim prepletom. Izrazito je oštećen.

Bilješka: nije moguće odrediti dekoraciju zbog oštećenosti ulomka. Ulomak se nalazi na vrhu stubišta, na podu propovjedaonice.

Literatura: MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 66., 83.

Slika 19. Ulomak pilastra, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

20.

Naziv: ulomak oltarne ploče

Lokacija: crkva sv. Marije, Omišalj

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 70 cm, širina 20 cm, debljina 11 cm

Opis: ulomak je ukrašen troprutom vrpcom koja formira medaljone koji su ispunjeni raznim motivima. Jedan medaljon je ispunjen vegetabilnim motivom, ljiljanima postavljenim nasuprot jedan drugome, dok je u drugom medaljonu prikazana golubica podignutih krila. Na vanjskoj strani vitice nalaze se volute. Sačuvana su dva šira ruba na kraćim stranama i jedan uži rub na dužoj strani, a s druge duže strane ulomak je odlomljen.

Bilješka: ulomak je ugrađen u unutrašnji zid južne propovjedaonice.

Literatura: MARIJAN BRADANOVIĆ, *Nepoznati Omišalj*, Omišalj, 2002., 17.; PAVUŠA VEŽIĆ, MILENKO LONČAR, (bilj. 44), 73.

Slika 20. Ulomak oltarne ploče, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

21.

Naziv: završni vijenac ciborija

Lokacija: crkva sv. Marije, Omišalj

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 12.5 cm, širina 194 cm

Opis: vijenac je podijeljen u dvije zone. U gornjoj zoni nalaze se kuke na troprutoj nozi. U desnom dijelu kuke su okrenute prema desno, a u lijevom dijelu okrenute su na lijevo. Očuvano je i središte vijenca gdje se dvije kuke različitog usmjerenja spajaju. U donjoj zoni je natpis koji je danas teško čitljiv. Dosta oštećen i izlizan.

Bilješka: ulomak je danas uzidan u oltar koji se nalazi u svetištu, a M. Sabljar piše da se ovaj ulomak u 19. stoljeću nalazio uzidan u pod crkvu uz stube koje su vodile prema svetištu. Iz istog zapisa saznajemo i sadržaj dijela natpisa koji je tada bio donekle čitljiv iako isto oštećen.

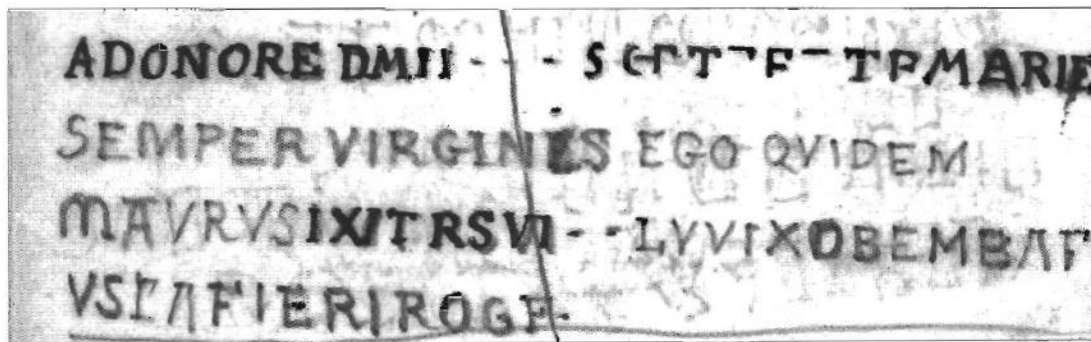
Natpis glasi: AD ONORE DMII/S .. T.E.TE MARIE SEMPER VIRGINIS EGO QVIDEM MAVRVS IXITRSVI/LVVIXOBEMBAFUSCA FIERI ROGA

Iz natpisa saznajemo da je posvećen Blaženoj Djevici Mariji i Gospodinu, a da je donator Mauro koji je dao nešto izgraditi. Ova posveta Blaženoj Djevici Mariji govori u prilog tome da je na mjestu crkve posvećene sv. Mariji koja je iz romaničkog perioda postojala starija crkva te da je Mauro dao sagraditi ili crkvu ili je naručio liturgijski namještaj.

Literatura: MIJAT SABLJAR, Putna bilježnica Bag – Pag (sv. 1), arhiv Ministarstva Republike Hrvatske, Zagreb, 1840.; MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 67., 84.; MARIJAN BRADANOVIĆ, Nepoznati Omišalj, Omišalj, 2002., 10.; PAVUŠA VEŽIĆ, MILENKO LONČAR, (bilj. 44), 73.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 24.

Slika 21. Završni vijenac ciborija, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

Sl. 45. Prijepis natpisa na arhitravu iz Omišlja, M. Sabljar 1840. (foto: E. Hilje)

Slika 22. Prijepis natpisa s vijenca ciborija, M. Sabljar 1849. (foto: E. Hilje, preuzeto iz MAGDALENA SKOBLAR, bilj. 2.)

22.

Naziv: ulomak pilastra

Lokacija: Lapidarij, Omišalj

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 17 cm, širina 31 cm, debljina 13 cm

Opis: ulomak je dekoriran troprutom vrpcom koja tvori preplet krugova. Na jednoj dužoj strani je očuvana rubna profilacija, a sa svih drugih strana je odlomljen.

Bilješka: prije nego što je preseljen u Lapidarij, ovaj ulomak se nalazio u crkvi sv. Marije, no nije bio uzidan kao ostali ulomci koji se i danas nalaze u crkvi. Pretpostavlja se da je ovaj ulomak nađen u crkvi sv. Jelene koju spominju Ivan Žic - Rokov i Mihovil Bolonić.

Literatura: MARIJAN BRADANOVIĆ, Nepoznati Omišalj, Omišalj, 2002., 10.; MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 67., 84.; MIHOVIL BOLONIĆ, IVAN ŽIC-ROKOV, (bilj. 1), 448.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 24.

Slika 23. Ulomak pilastra, Lapidarij, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

23.

Naziv: kapitel ciborija

Lokacija: crkva sv. Marije, Omišalj

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 24 cm, širina 33 cm

Opis: donji dio kapitela je ukrašen motivom kimationa koji je stiliziran poput troprutih arkada. Iznad kimationa nalazi se osam listova koji izlaze u prostor i ukrašeni su vegetabilnim motivima. Iz središnjeg lista izlazi tordirani stupić na kojeg se vežu volute te vitice koje povezuju volute sa susjednim volutama koje se naslanjaju na listove sa strane. Bočne volute s volutama na drugoj strani stupa također povezuje tordirani stupić.

Bilješka: na jednoj strani kapitela gornji dio je uništen te se to oštećenje nastavlja i na susjednoj strani gdje su uništene volute.

Literatura: MARIJAN BRADANOVIĆ, *Nepoznati Omišalj*, Omišalj, 2002., 10 – 11; PAVUŠA VEŽIĆ, MILENKO LONČAR, (bilj. 44), 73.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 23.

Slika 24. Kapitel ciborija, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

24.

Naziv: kapitel ciborija

Lokacija: crkva sv. Marije, Omišalj

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 27 cm, širina 33 cm

Opis: donji dio kapitela je ukrašen motivom kimationa koji je stiliziran poput troprutih arkada. Iznad kimationa nalazi se osam listova koji izlaze u prostor i dvostruko su zašiljeni. Listovi su glatki, bez dekoracije. Iz središnjeg lista izlazi tordirani stupić na kojeg se vežu volute te vitice

koje povezuju volute sa susjednim volutama s naglašenim kuglicama koje se naslanjaju na listove sa strane. Bočne volute s volutama na drugoj strani stupa također povezuje tordirani stupić.

Bilješka: kapitel je oštećen u donjoj zoni

Literatura: MARIJAN BRADANOVIĆ, *Nepoznati Omišalj*, Omišalj, 2002., 10 – 11; PAVUŠA VEŽIĆ, MILENKO LONČAR, (bilj. 44), 73.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 23.

Slika 25. Kapitel ciborija, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

25.

Naziv: ulomak pilastra

Lokacija: Lapidarij, Omišalj

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 33 cm, širina 14 cm, debljina 13 cm

Opis: ulomak je dekoriran troprutom vrpcom koja se savija u krugove unutar kojih su motivi nazubljenih listova. S obzirom na oštećenje ulomka nije moguće u potpunosti rekonstruirati dekoraciju, no motivi su veoma slični kao i na ploči ambona. Na obje bočne strane nalazi se utor za plutej.

Bilješka: nisu poznate okolnosti nalaska

Literatura: neobjavljen

Slika 26. Ulomak pilastra, Lapidarij, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

26.

Naziv: ulomak pluteja

Lokacija: crkva sv. Jelene, Omišalj

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 24 cm, širina 21 cm, debljina 5 cm

Opis: na ulomku je vidljiv učtvoreni tropruti kvadrat unutar kojeg se nalazi motiv ljiljana. S lijeve i donje strane nastavlja se učtvoreni tropruti preplet što ukazuje da je cijeli plutej bio dekoriran učtvorenim troprutim kvadratima s motivima unutar njih.

Bilješka: ulomak je uzidan u prozor apside crkve sv. Jelene u Omišlju. Odlomljen je sa svih strana, dekoracija je dobro vidljiva.

Literatura: NINO NOVAK, (bilj. 3), 104 – 105.

Slika 27. Ulomak pluteja, crkva sv. Jelene, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

27.

Naziv: ulomak pilastra

Lokacija: nepoznata

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: /

Opis: na ulomku se nalazi ptica s uzdignutim krilom i izduženim vratom, tijelo ptice je dekorirano vijugavom trakom, a tropruti rep prelazi u traku koja se nastavlja ispod tijela ptice te se izdiže iznad druge ptice. Od druge ptice ostao je sačuvan samo rep i kratke noge te je postavljena obrnuto od prve ptice. Očuvan je i rubni dio s tri strane dok je jedna kraća strana odlomljena.

Bilješka: ovaj ulomak pronađen je na lokalitetu Mirine, na prostoru starokršćanske crkve iz 5. stoljeća, no osim ovog ulomka na istom lokalitetu nisu pronađeni nikakvi dokazi o nastavku kulta ove crkve u ranosrednjovjekovnom periodu nego tek u 12. stoljeću kada se na ovom prostoru nalazi benediktinska opatija

Literatura: NINO NOVAK, (bilj. 3), 85 – 92.; MARIJAN BRADANOVIĆ, *Nepoznati Omišalj*, Omišalj, 2002., 54.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 26.

Slika 28. Ulomak pilastra, lokacija nepoznata (foto. preuzeto iz: TOMISLAV MARASOVIĆ, bilj. 16)

28.

Naziv: ulomak pluteja

Lokacija: župna crkva Porodenja Marijina, Njivice

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 60 cm, širina 71.5 cm, debljina pluteja 4.5 cm, debljina letvice pluteja 9 cm

Opis: na ulomku je vidljiv friz pluteja i ploča pluteja. Friz je dekoriran s tri troprute arkade koje počivaju na kapitelima s volutama. Unutar arkada nalaze se motivi ljiljana, kao i u odsječcima između arkada. Lijevo na ploči pluteja nalazi se tropruta učtvorena kružnica koja desno prelazi u tropruti učtvoreni kvadrat. Kružnica desno je okvir u koji je smještena ptica koja u kljunu nosi grozd. Ptica je prikazana s glavom prema dolje lijevo tako da je grozd u donjem lijevom kutu, a tijelo joj se izvija prema gore. Veoma je karakterističan rep golubice koji svojim krajem prelazi u motiv ljiljana. Tijelo ptice je ukrašeno troprutim trakama, a vrat motivom riblje kosti. Na lijevoj strani je kvadrat unutar kojeg se nalazi križ koji je ukrašen dvoprutom pletenicom s istaknutim središtem s kuglicom. Plutej je odlomljen s donje strane, no prema prepletu može se pretpostaviti da su se tropruti učtvoreni kvadrat i kružnica s motivima nalazili i s donje strane tako da je cjeloviti plutej bio dekoriran četirima poljima s različitim motivima unutar njih.

Bilješka: ulomak je dobro očuvan, odlomljen je s jedne strane. Karakterističan je po izvedbi repa ptice koji nije čest na ovim prostorima.

Literatura: NINO NOVAK, (bilj. 3), 101 – 103.

Slika 29. Ulomak pluteja, župna crkva Porodenja Marijina, Njivice (foto. Franka Toljanić)

29.

Naziv: ulomci pilastra

Lokacija: župni ured, Dobrinj

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina (svih ulomaka) 103 cm, širina 31 cm, debljina 12.5 cm

Opis: cijeli pilastar čine četiri ulomka koji su spojeni. Očuvan je izvorni rub unutar kojeg dekoraciju čini tropruta traka koja se povija i tvori lozu sa trokrakim izdancima na krajevima. Na jednoj od dužih strana nalazi se utor za pero, a na kraćoj strani je pero.

Bilješka: ovi ulomci su pronađeni u crkvi sv. Petra u Solinama, najvjerojatnije uzidani u južni zid crkve.

Literatura: MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 62., 80.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 29.; NINO NOVAK, (bilj. 3), 108.

Slika 30. Ulomci pilastra, župni ured, Dobrinj (foto. Franka Toljanić)

30.

Naziv: ulomci arhitrava

Lokacija: župni ured, Dobrinj

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: 1. ulomak – dužina 48 cm, visina 17 cm, debljina 10 cm

2. ulomak – dužina 24 cm, visina 17 cm, debljina 10 cm

Opis: ulomci pripadaju istom arhitravu. Dekoracija je podijeljena u dvije zone. U gornjoj zoni su kuke okrenute na lijevo, a u donjoj zoni je dvopruta pletenica. Prijelaz između dviju zona naglašen je plastičnim profiliranim rubom.

Bilješka: ulomci su dosta oštećeni te se ova dva ulomka ne mogu spojiti. Nađeni su u crkvi sv. Petra u Solinama. Prvi ulomak činio je doprozornik crkve, a za drugi ulomak okolnosti pronalaska nisu poznate. Ovaj ulomak spominje Branko Fučić u svom radu 1961. godine te ga datira u period od 9. do 11. stoljeća. Tada je ovaj ulomak još uvijek bio ugrađen u južni prozor crkve sv. Petra u Solinama.

Literatura: BRANKO FUČIĆ, (bilj. 22), 117 – 119; MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 62., 80.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 29.; NINO NOVAK, (bilj. 3), 108.

Slika 31. Ulomci arhitrava, župni ured, Dobrinj (foto. Franka Toljanić)

31.

Naziv: ulomci arhitrava

Lokacija: atrij biskupskog dvora, Krk

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: prvi ulomak – visina 14 cm, dužina 79 cm, debljina 9.5 cm

drugi ulomak – visina 13.5 cm, dužina 77 cm, debljina 9.5

Opis: oba ulomka su dijelovi istog arhitrava te se spajaju po frakturi. Na arhitravu se nalazi niz povezanih troprutih pereca. Očuvana je i rubna vrpca.

Bilješka: oba ulomka su dobro očuvana, prvi ulomak ima oštećenje na lijevoj strani, a drugi na desnoj strani. Na jednom ulomku se nalazi pero na kraćoj strani. Najvjerojatnije arhitrav potječe iz katedrale Uznesenja Blažene Djevice Marije.

Literatura: MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 68., 85.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 45.

Slika 32. Ulomci arhitrava, atrij biskupskog dvora, Krk (foto. Franka Toljanić)

32.

Naziv: ulomak pluteja

Lokacija: crkva sv. Kvirina, Krk

Datacija: kraj 8./ početak 9. stoljeća

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 70 cm, širina 52 cm, debljina 9 cm

Opis: na ovom ulomku vidljiva je arkada dekorirana dvoprutom pletenicom koja je prekinuta u ravnini vodoravne haste križa gdje se nalazi stilizirani kapitel te stupić ispod njega s istom dekoracijom kao i arkada. Unutar arkade nalazi se križ s troprutom pletenicom, ispod vodoravnih hasti nalazi se po jedno stablo sa svake strane, a iznad hasti po jedan cvijet sa šest latica sa svake strane. Izvan arkade, u kutovima nalazi se ljiljan s desne strane i vegetabilni motiv s druge strane. Na desnoj strani ulomak pluteja je odlomljen te nedostaje veći dio arkade, no vidljiv je vegetabilni motiv pri vrhu koji je vjerojatno kapitel pilastra koji spaja dvije arkade.

Bilješka: ovaj ulomak, zajedno s još dva ulomka pluteja pronašao je Ivan Žic - Rokov prilikom konzervatorskih radova u krčkoj katedrali 1956. godine. Bio je uzidan u sjeverni zid katedrale, blizu sakristije. Sekundarna namjena bila je doprozornik prozoru koji je zazidan u 18. stoljeću, kao i ulomci ostalih ulomaka pluteja. Izvorni smještaj pluteja je u krčkoj katedrali.

Literatura: IVAN ŽIC-ROKOV, (bilj. 45), 148.; MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 68., 85.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 46.; NIKOLA JAKŠIĆ, (bilj. 6), 84.; MILJENKO JURKOVIĆ, (bilj. 43), 125 – 126.

Slika 33. Ulomak pluteja, crkva sv. Kvirina, Krk, (foto. Franka Toljanić)

33.

Naziv: ulomak pluteja

Lokacija: crkva sv. Kvirina, Krk

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 69.5 cm, širina 48.5 cm, debljina 8 cm

Opis: na ovom ulomku nalazi se arkada s dvoprutom pletenicom, u visini haste križa arkadu prekida stilizirani kapitel s tordiranim stupićem. Unutar arkade nalazi se križ dekoriran

dvoprutom pletenicom. Ispod vodoravnih hasti nalazi se po jedno stablo sa svake strane, a iznad hasti po jedan cvijet s osam latica sa svake strane. Izvan arkade, u kutovima nalaze se ljljani. Ulomak je štećen na desnoj strani na kojoj nedostaje dio arkade te na lijevoj strani gdje je odlomljen dio stupića arkade.

Bilješka: okolnosti pronalaska ovog ulomka su iste kao i kod prethodnog. Ovaj ulomak, zajedno s prethodnim čine isti plutej, dakle jedna ploča s dvije arkade ispunjene križem flankiran stablima te cvjetovima, te motivom ljljana u kutovima izvan arkada što je uobičajena dekoracija pluteja u 9. stoljeću na jadranskoj obali.

Literatura: IVAN ŽIC-ROKOV, (bilj. 45), 148.; MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 68., 85.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 46.; NIKOLA JAKŠIĆ, (bilj. 6), 84.; MILJENKO JURKOVIĆ, (bilj. 43), 125 – 126.

Slika 34. Ulomak pluteja, crkva sv. Kvirina, Krk, (foto. Franka Toljanić)

34.

Naziv: ulomak pluteja

Lokacija: atrij biskupskog dvora, Krk

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 71 cm, širina 59 cm, debljina 8 cm

Opis: na ovom ulomku nalazi se arkada s dvoprutom pletenicom koja završava stupićima s istom dekoracijom i stiliziranim kapitelima. Unutar arkade nalazi se križ s troprutom

pletenicom te kružnom dekoracijom u sjecištu haste. Ispod vodoravne haste nalaze se stabla sa svake strane, a iznad po jedan cvijet. Cvijet s lijeve strane ima četiri latice i nalazi se unutar kruga, a cvijet s desne strane ima šest latica te se također nalazi unutar kruga. Izvan arkade u kutovima nalaze se tropruti prepleti s tri kraka. Ulomak je oštećen s desne strane, dekoracija je dobro vidljiva.

Bilješka: okolnosti nalaska ovog ulomka su iste kao kod prethodna dva, te pripadaju istoj oltarnoj ogradi.

Literatura: IVAN ŽIC-ROKOV, (bilj. 45), 148.; MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 69., 86.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 46.; NIKOLA JAKŠIĆ, (bilj. 6), 84.; MILJENKO JURKOVIĆ, (bilj. 43), 125 – 126.

Slika 35. Ulomak pluteja, atrij biskupskog dvora, Krk (foto. Franka Toljanić)

35.

Naziv: ulomak arhitrava

Lokacija: atrij biskupskog dvora, Krk

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 17 cm, dužina 18 cm, debljina 10 cm

Opis: arhitrav je podijeljen u dvije zone. U gornjoj zoni nalaze se kuke s punom zavojnicom okrenute na desno, a u donjoj zoni je natpis od kojeg su sačuvana slova RCHIE. Ulomak je odlomljen, dekoracija je dobro očuvana.

Bilješka: Ulomak je pronađen u katedrali, također kao i prethodni ulomci pluteja na sjevernom zidu prilikom konzervacije katedrale 1956. godine.

Literatura: IVAN ŽIC-ROKOV, (bilj. 45), 148.; MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 69., 86.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 46.

Slika 36. Ulomak arhitrava, atrij biskupskog dvora, Krk (foto. Franka Toljanić)

36.

Naziv: ulomak pilastra ili arhitrava

Lokacija: atrij biskupskog dvora, Krk

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 57 cm, širina 12 cm, debljina 14 cm

Opis: ulomak je dekoriran troprutom pletenicom s okulusima, na kraćim stranama ulomak je odlomljen

Bilješka: vjerojatnije je da se radi o pilastru jer arhitravi rijetko imaju samo pletenicu, no na ovom ulomku nema ni utora koji potvrđuje da se radi o pilastru ni pera

Literatura: MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 69.

Slika 37. Ulomak pilastra ili arhitrava, atrij biskupskog dvora, Krk (foto. Franka Toljanić)

37.

Naziv: ulomak pilastra

Lokacija: atrij biskupskog dvora, Krk

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 79 cm, širina 22 cm, debljina 13 cm

Opis: pilastar je dekoriran s dvostrukim nizom troprutih pereca koji se međusobno isprepleću. Očuvana su dva ulomka koja su spojena po frakturi. Na dužoj strani nalazi se utor za plutej, a na jednoj od kraćih strana očuvana je profilacija.

Bilješka: ovaj ulomak pronađen je 1956. godine prilikom konzervacije katedrale, kao i prethodni ulomci uzidan u sjevernom zidu. Dekoracija s dva tropruta reda pereca je ista kao na ulomku pluteja pronađenom u katedrali na sjevernom pilastru uz prezbiterij, no pilastar je izrađen od kamena vapnenca, a plutej od mramora.

Literatura: IVAN ŽIC-ROKOV, (bilj. 45), 148.; MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 70., 86.

Slika 38. Ulomak pilastra, atrij biskupskog dvora, Krk (foto. Franka Toljanić)

38.

Naziv: ulomak pluteja

Lokacija: atrij biskupskog dvora, Krk

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: mramor

Dimenzije: visina 52.5 cm, širina 45 cm, debljina 8 cm

Opis: na pluteju se nalazi arkada s dvoprutom pletenicom na čijim prepletima je dekoracija u obliku rupica izrađenih svrdlom, od koje je ostao sačuvan samo desni dio luka. Unutar arkade nalazi se križ s dvostrukim rubom bez ispune, a od križa je sačuvan gornji dio vertikalne haste

i desni dio horizontalne haste. Unutar arkade, iznad desnog dijela horizontalne haste nalazi se cvijet s pet četveroprutih latica sa središtem u obliku dugmeta. Iznad arkade nalazi se pravokutna traka ukrašena dvostrukim nizom troprutih isprepletenih pereca koji na desnoj strani prelaze u križ. S desne strane arkade vidi se dio geometrijskog troprutog prepleta te vrh biljke. Na drugoj strani pluteja, na naličju, nalazi se natpis kojeg je dao uklesati biskup Zuccheri 1763. godine prilikom druge posvete crkve te je ugrađen u sjeverni nosač uz svetište.

Natpis glasi:

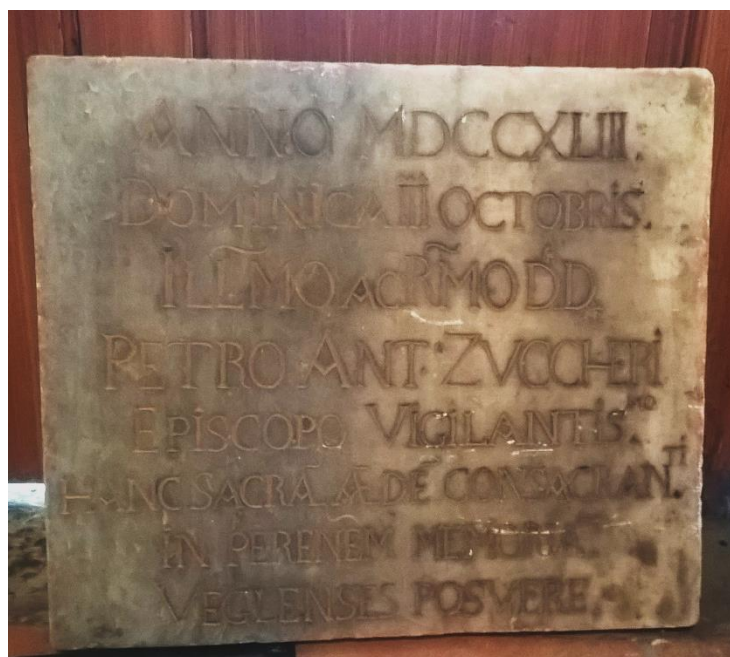
ANNO MDCCXLIII.
DOMiNiCAiiiOCTOBRiS.
iLĹMO ACŔMO D.D.
PETRO ANT.^O ZVCCHERi
EPiSCOPO ViGiLANTiS.^{MO}
HANC SACRA. AEDĚ. CONSACRAN.^{Ti}
iN PEREÑEM MEMORiA.
VEGLENSSES POSVERE.

Bilješka: ulomak je odlomljen sa svih strana, no dekoracija je izrazito dobro očuvana, a vidljivi su i tragovi žbuke od reupotrebe fragmenta. S obzirom na veličinu ulomka cijeli je plutej bio prilično velik, puno veći od tri ulomka pluteja koji su se također nalazili u katedrali. Pretpostavlja se da se plutej sastojao od dvije arkade s križevima te središtem s geometrijskom dekoracijom i vegetabilnim motivom. Motivi geometrijskog prepleta su nešto drugačiji od uobičajenih motiva u 9. stoljeću, a kvaliteta klesanja je dosta visoka. Vidi se velika sličnost u dekoraciji prethodno spomenutog pilastra i gornjeg dijela pluteja, odnosno trake iznad arkade u obliku dvostrukog reda pereca. Stoga je moguće da se radi o dijelovima iste oltarne ograde, iako je plutej izrađen od mramora, a pilastar od vapnenaca. Ovaj ulomak pronađen je prilikom istraživanja krčke katedrale pod vodstvom Andre Mohorovičića 1955. godine na sjevernom pilastru do prezbiterija kada je maknuta i okrenuta posvetna ploča biskupa Zuccherija iz 1742. godine.

Literatura: IVAN ŽIC-ROKOV, (bilj. 45), 148.; ANDRE MOHOROVIČIĆ, (bilj. 24), 20.; MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 70., 87.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 46.

Slika 39. Ulomak pluteja, atrij biskupskog dvora, Krk (foto. Franka Toljanić)

Slika 40. Ulomak pluteja – poledina s natpisom, atrij biskupskog dvora, Krk (foto. Franka Toljanić)

39.

Naziv: ulomak arhitrava

Lokacija: Frankopanski kaštel, Krk

Datacija: 9. stoljeće

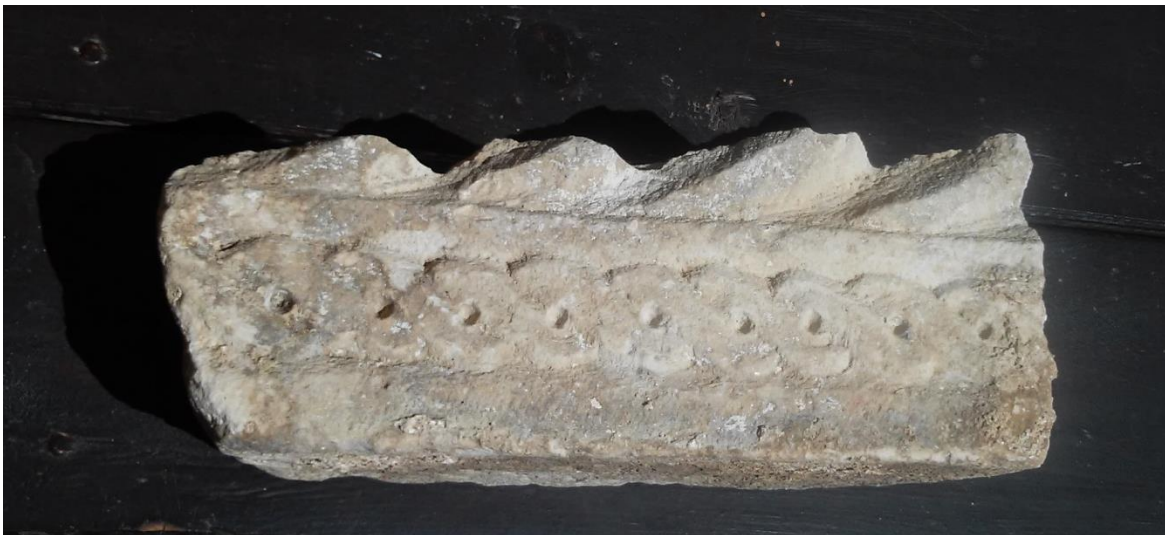
Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 13 cm, širina 32 cm, debljina 13 cm

Opis: ulomak je odlomljen sa svih strana osim donje gdje je sačuvana rubna profilacija. Podijeljen je u dvije zone, u gornjoj se nalaze kuke okrenute prema lijevo, a sačuvane su samo noge. U donjoj zoni nalazi se dvopruta pletenica na čijim su prepletima rupice bušene svrdlom.

Bilješka: ovakva je dekoracija veoma česta za arhitrave u 9. stoljeću. Ulomak je prekriven žbukom.

Literatura: IVAN ŽIC-ROKOV, (bilj. 45), 148.; MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 70., 87.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 46.

Slika 41. Ulomak arhitrava, Frankopanski kaštel, Krk (foto. Franka Toljanić)

40.

Naziv: ulomak pilastra ili arhitrava

Lokacija: Frankopanski kaštel, Krk

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 13 cm, dužina 26 cm, debljina 12 cm

Opis: ulomak je odlomljen na njegovim kraćim stranama i oštećen na jednoj dužoj strani. Ukrašen je troprutom pletenicom na čijim prepletima su rupice bušene svrdlom. Ulomak se sužava, no pretpostavlja se da je to zbog oštećenja.

Bilješka: zbog visine ulomka moguće je da je ovo ulomak pilastra, no ovakva dekoracija se javlja i na arhitravima u donjoj zoni

Literatura: MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 70., 87.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 47.

Slika 42. Ulomak pilastra ili arhitrava, Frankopanski kaštel, Krk (foto. Franka Toljanić)

41.

Naziv: ulomak pilastra ili arhitrava

Lokacija: Frankopanski kaštel, Krk

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 14.5 cm, širina 19.5 cm, debljina 12 cm

Opis: ulomak je odlomljen s jedne kraće strane. Vidi se tropruti geometrijski preplet, moguće je da se radi o perecu ili čvoru.

Bilješka: s obzirom na širinu i debljinu ulomka, mogao je pripadati i pilastru i arhitravu

Literatura: MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 70., 87.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 47.

Slika 43. Ulomak pilastra ili arhitrava, Frankopanski kaštel, Krk (foto. Franka Toljanić)

42.

Naziv: ulomak pluteja ili pilastra

Lokacija: crkva sv. Kvirina, Krk

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 19 cm, širina 12.5 cm, debljina 10 cm

Opis: dekoracija se sastoji od dvije troprute vrpce koje su zakrivljene i spajaju se na dnu, a uz njih su dijelovi vegetabilnog ukrasa.

Bilješka: nije moguće rekonstruirati motive na ovom ulomku jer je očuvan samo manji fragment koji je odlomljen sa svih strana. Nije moguće niti odrediti radi li se o pilastru ili pluteju, no prema debljini ulomka vjerojatnije je da je riječ o pluteju.

Literatura: MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 70., 87.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 47.

Slika 44. Ulomak pluteja ili pilastra, crkva sv. Kvirina, Krk (foto. Franka Toljanić)

43.

Naziv: ulomak arhitrava

Lokacija: južni perimetralni zid katedrale, Krk

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: /

Opis: ulomak je dekoriran troprutim geometrijskim oblicima, najvjerojatnije perezima.

Bilješka: ulomak je uzidan u južni perimetralni zid katedrale tako da nije moguće odrediti točne dimenzije. Najvjerojatnije se radi o arhitravu što se zaključuje na temelju usporedbe s ulomcima arhitrava (br. 31). Ovaj ulomak spominje Ivan Žic – Rokov 1956. godine prilikom konzervacije katedrale.

Literatura: IVAN ŽIC-ROKOV, (bilj. 45), 148.

Slika 45. Ulomak arhitrava, katedrala Uznesenja Marijina, Krk

44.

Naziv: ulomak nepoznate funkcije

Lokacija: crkva sv. Kvirina, Krk

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 19 cm, širina 58 cm, debljina 38 cm

Opis: ulomak je dekoriran dvjema troprutim trakama. Na jednoj dužoj strani je očuvana rubna vrpca koja je skošena u odnosu na reljef.

Bilješka: ulomak se nalazi uzidan u zid crkve sv. Kvirina na dnu pored vrata.

Literatura: neobjavljen

Slika 46. Ulomak nepoznate funkcije, crkva sv. Kvirina (foto. Franka Toljanić)

45.

Naziv: ulomak pilastra

Lokacija: Frankopanski kaštel, Krk

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 23.5 cm, širina 15 cm, debljina 9 cm

Opis: pilastar je dekoriran troprutim prepletom. Na desnoj strani očuvana je rubna profilacija, ulomak je odlomljen s kraćih strana, a na lijevoj strani je dosta oštećen te je sačuvan samo mali dio rubne profilacije. Na slabije očuvanoj strani nalazi se utor za plutej.

Bilješka: dekoracija troprutim prepletom je karakteristična za dekoraciju pilastara u 9. stoljeću.

Literatura: neobjavljen

Slika 47. Ulomak pilastra, Frankopanski kaštel, Krk (foto. Franka Toljanić)

46.

Naziv: ulomak arhitrava

Lokacija: dvorište samostana benediktinki, Krk

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 18.5 cm, širina 45 cm, debljina 11.5 cm

Opis: arhitrav je podijeljen u dvije zone. U gornjoj zoni nalaze se kuke na jednoprutoj nozi usmjerene prema desno, a u donjoj zoni nalazi se tropruta pletenica sa središtima bušenim svrdlom. Dekoracija je dobro očuvana, a ulomak je odlomljen s bočnih strana.

Bilješka: veoma sličan ulomak arhitrava s istom dekoracijom nađen je u krčkoj katedrali.

Literatura: neobjavljen

Slika 48. Ulomak arhitrava, dvorište samostana benediktinki, Krk

47.

Naziv: ulomak pilastra

Lokacija: galerija Stanić, Krk

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 22 cm, širina 12 cm, debljina 12 cm

Opis: ulomak je ukrašen trprutim isprepletenim vegetabilnim motivom. S tri strane ga uokviruje traka, a s četvrte strane je odlomljen. Dekoracija je plitko klesana. Na ulomku su vidljivi ostaci žbuke. Na stražnjoj strani nalazi se utor za plutej.

Bilješka: ulomak je relativno dobro očuvan. Nije poznata provenijencija ni mjesto pronalaska.

Literatura: neobjavljen

Slika 49. Ulomak pilastra

48.

Naziv: ulomak pilastra

Lokacija: vila Šinigoj, Krk

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: širina 21 cm, visina 40 cm

Opis: pilastar je dekoriran troprutim vrpčama koje čine učtvorene isprepletene kružnice, a očuvana je i rubna vrpca s tri strane. S jedne kraće strane je odlomljen.

Bilješka: Pilastar je danas uzidan u zid koji se nalazi uz stube koje vode do vile. Dekoracija je dobro očuvana, a na pilastru su vidljivi ostaci žbuke od kasnije reupotrebe. Izvorna lokacija pilastra je najvjerojatnije crkva sv. Lovre. Vila Šinigoj izgrađena je na temeljima nekadašnje crkve sv. Lovre izvan zidina koja je pripadala ranokršćanskom periodu na starom rimskom groblju, a uz pilastar u isti zid je uzidan i dio antičke grobne stele. U srednjem vijeku uz crkvu sv. Lovre je sagrađen i samostan benediktinaca, a crkva je ostala u kultu te je najvjerojatnije dobila novi crkveni namještaj od kojeg potječe ovaj pilastar.

Literatura: MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 67., 84.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 49.; MARIJAN BRADANOVIĆ, DANIJEL CIKOVIĆ, (bilj. 32), 189.

Slika 50. Ulomak pilastra, vila Šinigoj, Krk

49.

Naziv: ulomak pluteja

Lokacija: Frankopanski kaštel, Krk

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 19 cm, dužina 28 cm, debljina 9.5 cm

Opis: vidljiv je dio troprute kružnice unutar koje se nalazi virovita rozeta sa zrakastim krajevima.

Bilješka: ulomak se nalazio na balkonu na prvom katu vile Šinigoj, a danas se čuva u Frankopanskom kaštelu u Krku. Dobro je očuvan, dekoracija je vidljiva, no odlomljen je sa svih strana. Pretpostavlja se da potječe iz crkve sv. Lovre, kao i ulomak pilastra. Vema sličan motiv je pronađen i u Omišlju u crkvi sv. Marije, no taj motiv pripada pilastru. Upravo zbog debljine ovog ulomka pretpostavlja se da je riječ o pluteju. Ovaj motiv je uobičajeni dekorativni motiv koji se nalazi na plutejima iz 9. stoljeća na jadranskoj obali.

Literatura: MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 67., 84.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 49.; MARIJAN BRADANOVIĆ, DANIJEL CIKOVIĆ, (bilj. 32), 189.

Slika 51. Ulomak pluteja, Frankopanski kaštel, Krk (foto. Franka Toljanić)

50.

Naziv: Kapitel kolonade

Lokacija: Frankopanski kaštel, Krk

Datacija: kraj 8. ili 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: 65 x 56 cm, promjer u zoni ehina 57 cm

Opis: kapitel je podijeljen u tri zone. Dvije donje zone su ukrašene kimom u obliku troprutih šiljatih lukova koji su postavljeni konkavno tako da svojim završecima tvore nišu. U donjoj zoni nedostaju krajevi kime, na dijelu gdje se kapitel povezuje sa stupom. U gornjoj zoni, na abaku nalaze se dvije snažno profilirane volute čiji krajevi su naznačeni ili kružnicom ili spiralom, različite su na pojedinim stranama kapitela. U sredini volute, u čeonj zoni kapitela nalazi se pravokutnik dekoriran troprutom osmicom.

Bilješka: osim voluta, kapitel je jednak sa svih strana. Na nekim mjestima je oštećen što je posljedica atmosferilija. Ovaj kapitel dimenzijama odgovara granitnim stupovima iz crkve sv. Lovre, a koji se danas nalaze na trgu Kamplin. U prvoj polovici 20. stoljeća služio je kao baza križa na groblju u Krku.

Literatura: MARIJAN BRADANOVIĆ, DANIJEL CIKOVIĆ, (bilj. 32), 187 - 189.

Slika 52. kapitel kolonade, Frankopanski kaštel, Krk (foto. Franka Toljanić)

51.

Naziv: Kapitel kolonade

Lokacija: Frankopanski kaštel, Krk

Datacija: kraj 8. ili 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: 66 x 63,5 x 41,5 cm

Opis: u dvije zone kapitel je ukrašen kimom u obliku troprutih šiljatih lukova koje se šire te tvore lepezastu formu. Krajevi su istaknuti troprutom vrpcom. Donja kima počiva na

profiliranom podnožju te prstenastom profilu na dnu kapitela. Iznad kima nalazi se pravokutni jastuk kapitela sa snažno profiliranim volutama. U sredini između voluta nalazi se pravokutnik ispunjen kubično oblikovanom palmetom, a sam pravokutnik je reljefno istaknut. Dekoracija je izvrsno očuvana, no sačuvana je samo polovica kapitela jer je preklesan po okomici.

Bilješka: na dnu kapitela vidljiv je utor za stup, ali i još tri utora koji svjedoče o sekundarnoj funkciji kapitela. Dokaz da je kapitel reupotrebljen je i to što je prepolovljen, ali i to što je jako dobro očuvan za razliku od njegovog parnjaka iz Frankopanskog kaštela. Kao i prethodni kapitel pretpostavlja se da je izvorno pripadao crkvi sv. Lovre u Krku.

Literatura: MARIJAN BRADANOVIĆ, DANIJEL CIKOVIĆ, (bilj. 32), 187 - 189.

Slika 53. kapitel kolonade, Frankopanski kaštel, Krk (foto. Franka Toljanić)

52.

Naziv: impost

Lokacija: Volsonis, Krk

Datacija: 11. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 19 cm, širina 64.5 cm, debljina 26 cm

Opis: impost je dekoriran s dvije susjedne strane, duže i kraće. Duža strana je pravokutna i s jedne strane nakošena, a obrubljena je jednostavnom vrpcom koja je na desnoj strani šira. Na ovoj plohi nalazi se paun postavljen vodoravno te zauzima cijelu plohu. Paunov rep je dekoriran nizom elipsi postavljenih u dva reda između kojih je traka s dva oka koja ih povezuje što predstavlja stilizirano perje, a sve unutar čvrstog obruba. Krilo je izdignuto iznad repa i tijela i linearno je ukrašeno. Vrat je dugačak i ispunjen je linijama. Glava je mala i ima krijestu. Paun stoji na malim zdepastim nogama. Susjedna kraća, skošena strana je obrubljena tankom trakom, kao i duža ploha. Ukrašena je latinskim križem koji je ispunjen troprutom pletenicom s okulusom u središtu. Ispod vodoravne haste križa, sa svake strane nalazi se četverolatični cvijet dvostruko obrubljen. I jedna i druga ploha su oblikovane u plitkom reljefu koji su dobro očuvani.

Bilješka: ovaj ulomak je bio reupotrebljen što dokazuju tragovi žbuke koji su ostali na gornjoj, najvećoj plohi. Pronađen je na Veloj placi u Krku, no nisu do kraja poznate okolnosti pronalaska. S obzirom da je pronađen u blizini crkve sv. Lovre, ali i zbog motiva, kao i debljine bordure M. Bradanović i D. Ciković pretpostavljaju da je izvorno bio u crkvi sv. Lovre te ga datiraju u 9. stoljeće, no nema dovoljno elemenata za ovu pretpostavku. S obzirom na motive i način klesanja vjerojatnije je da je impost nastao u 11. stoljeću i da ne pripada crkvi sv. Lovre.

Literatura: MARIJAN BRADANOVIĆ, DANIJEL CIKOVIĆ, (bilj. 32), 190.

Slika 54. Impost, Volsonis, Krk

53.

Naziv: ulomak arhitrava

Lokacija: Frankopanski kaštel, Krk

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 22 cm, dužina 29 cm, debljina 10 cm

Opis: arhitrav je podijeljen u dva registra. Na gornjem je dekoracija u obliku kuka koje se nižu, a usmjerene su prema lijevoj strani. Na donjem registru je natpis od kojeg je moguće iščitati SCA.

Bilješka: dekoracija je dobro očuvana, a zona s natpisom malo slabije. Ovaj ulomak se nalazio na prvom katu, na balkonu vile Šinigoj, a prije je bio uzidan u poklopnici istočnih gradskih zidina u Krku. Danas se čuva u Frankopanskom kaštelu u Krku. Nije poznat prvotni smještaj, no moguće je da je pripadao crkvi sv. Mihaela, danas crkva Majke Božje od Zdravlja.

Literatura: MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 67., 84.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 49.; MARIJAN BRADANOVIĆ, DANIJEL CIKOVIĆ, (bilj. 32), 189.

Slika 55. Ulomak arhitrava, Frankopanski kaštel, Krk (foto. Franka Toljanić)

54.

Naziv: ulomak arhitrava

Lokacija: Frankopanski kaštel, Krk

Datacija: 9. stoljeće

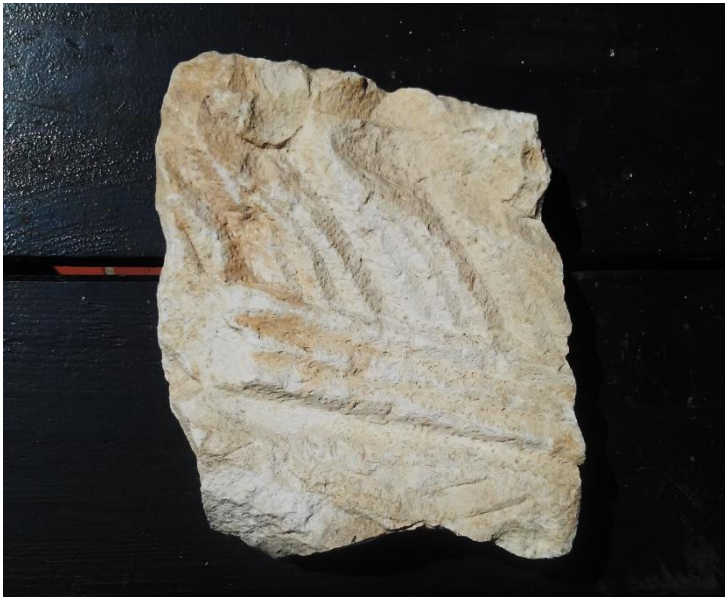
Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 20 cm, širina 19.5 cm, debljina 5.5 cm

Opis: arhitrav je podijeljen u tri zone. U gornjoj zoni nalaze se kuke na troprutoj nozi usmjerene prema desno, u sredini je tropruta traka, a u najdonjoj zoni se nazire preplet, no zbog loše očuvanosti ne može se rekonstruirati donja zona. Dekoracija je plitko izvedena i dosta loše očuvana. Ulomak je odlomljen sa svih strana.

Bilješka: ovaj ulomak se čuva u Frankopanskom kaštelu u Krku, a neko vrijeme se nalazio u crkvi Majke Božje od Zdravlja

Literatura: neobjavljen

Slika 56. Ulomak arhitrava, Frankopanski kaštel, Krk (foto. Franka Toljanić)

55.

Naziv: ulomak arhitrava

Lokacija: privatna zbirka, Krk

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 15 cm, širina 23.5 cm, debljina 9 cm

Opis: arhitrav je podijeljen u dvije zone. U gornjoj zoni nalaze se kuke okrenute na desno, od kojih su sačuvane samo jednoprute noge. U donjoj zoni nalaze se tropruti isprepleteni pereci. Ulomak je odlomljen s tri strane, no dekoracija je dobro vidljiva.

Bilješka: veoma sličan ulomak arhitrava potječe iz crkve sv. Jurja na Maloj Krasi, a nalazi se u galeriji Toš u Puntu te je moguće da ta dva ulomka pripadaju istom arhitravu. Ovaj ulomak pronađen je u ulici Galijska u Krku.

Literatura: neobjavljen

Slika 57. Ulomak arhitrava, privatna zbirka, Krk

56.

Naziv: ulomak pilastra

Lokacija: privatna zbirka, Krk

Datacija: 9. stoljeće

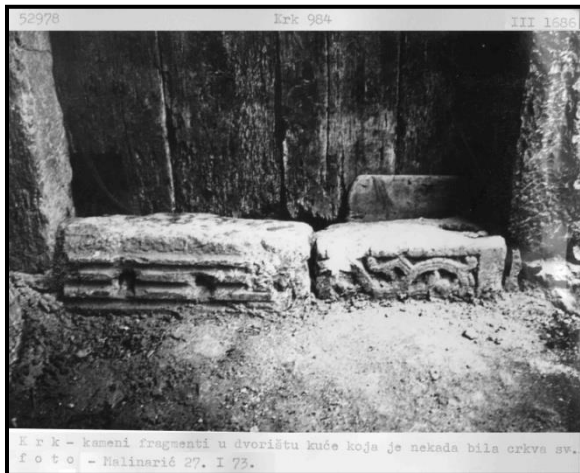
Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 19.5 cm, širina 47.5 cm, debljina 14 cm

Opis: ulomak je ukrašen vegetabilnim i troprutim geometrijskim motivima. S dviju strana vidljive su i rubne trake. Dekoracija je vidljiva iako je dosta oštećena.

Bilješka: ulomak je s dvije strane preklesan prilikom reupotrebe kao prag ulaznih vrata. Pretpostavlja se da se radi o pilastru zbog debljine ulomka. Ulomak je pronađen, zajedno s još jednim, danas izgubljenim ulomkom, u ulici Petra Žgaljića u Krku. Nalaz je dokumentiran i nalazi se u fototeci Ministarstva kulture, Uprave za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorskog odjela u Rijeci pod rednim brojem 984. Tekst s poleđine fotografije V. Malinarića glasi: *kameni fragmenti u dvorištu kuće koja je nekada bila crkva sv.* Dekoracija i način klesanja je veoma slična ulomku (br. 25) iz Omišlja.

Literatura: neobjavljeno

Slika 58. Ulomak pilastra (fototeka Ministarstva kulture)

Slika 59. Ulomak pilastra, privatna zbirka, Krk

57.

Naziv: ulomak arhitrava

Lokacija: Frankopanski kaštel, Krk

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 19 cm, širina 29 cm, debljina 8 cm

Opis: ulomak arhitrava je podijeljen u dvije zone. U gornjoj zoni nalaze se kuke usmjerene prema desno, a u donjoj zoni nalazi se niz troprutih pereca. Dvije zone su odijeljene istaknutom profilacijom. Donja zona je oštećena, a ulomak je odlomljen s tri strane.

Bilješka: nije poznata provenijencija ni mjesto nalaska ovog ulomka, no veoma sličan ulomak arhitrava pronađen je u ulici Galija u Krku, kao i dva ulomka koja potječu iz crkve sv. Jurja u Maloj Krasi, a nalaze se u zbirci franjevačkog samostana na Košljunu.

Literatura: neobjavljen

Slika 60. Ulomak arhitrava, Frankopanski kaštel, Krk (foto. Franka Toljanić)

58.

Naziv: ulomak pilastra

Lokacija: Frankopanski kaštel, Krk

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 30 cm, širina 26 cm, debljina 15 cm

Opis: ulomak je dekoriran dvostrukim nizom troprutih isprepletenih pereca od kojih su sačuvana samo početna dva. Očuvane su rubne vrpce s tri strane, a s jedne kraće strane je odlomljen.

Bilješka: pilastar s veoma sličnom dekoracijom pronađen je u katedrali

Literatura: neobjavljen

Slika 61. Ulomak pilastra, Frankopanski kaštel, Krk (foto. Franka Toljanić)

59.

Naziv: ulomak nadvratnika

Lokacija: pohranjeno kod voditelja arheološkog istraživanja (privremeno)

Datacija: 11. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 21 cm, širina 8 – 21 cm, debljina 14 cm

Opis: na ovom ulomku nalazi se prikaz lava. Vidljive su dvije prednje noge koje su odvojene od tijela naznačenim linijama. Griva je prikazana motivom izdignutog reda trokutića, a glava je odlomljena. Stražnji dio tijela je također odlomljen. Lav je prikazan u profilu, a iako je glava odlomljena vidi se prijelaz koji sugerira da je glava bila prikazana an face. Iznad tijela nalazi se rep lava u obliku tordirane trake koja prati liniju tijela. Klesanje je dosta plitko. Ulomak je odlomljen sa svih strana.

Bilješka: ovaj ulomak sastavljen je od dva fragmenta koja su spojena po liniji loma. Ulomak je pronađen prilikom arheološkog istraživanja crkve sv. Marije od izvora.

Literatura: MATIJA MAKARUN, (bilj. 34)

Slika 62. Ulomak nepoznate funkcije, pohranjeno kod voditelja arheološkog istraživanja (foto. Franka Toljanić)

60.

Naziv: ulomak nepoznate funkcije

Lokacija: pohranjeno kod voditelja arheološkog istraživanja (privremeno)

Datacija: 9. ili 11. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 14 cm, širina 23 cm, debljina 12 cm

Opis: ulomak je dekoriran troprutom isprepletenom trakom koja je činila motiv križa. Odlomljen je sa svih strana i loše očuvan.

Bilješka: tropruti preplet se kao dekoracija javlja na skulpturi od 9. do 11. stoljeća, a s obzirom da je ovaj ulomak malen i loše očuvan te nije poznata funkcija, nije ga moguće sa sigurnošću datirati. Ukoliko su ovaj i prethodni ulomak dijelovi istog crkvenog namještaja, onda se i ovaj ulomak može datirati u 11. stoljeće. Ulomak je pronađen prilikom arheološkog istraživanja crkve sv. Marije od izvora.

Literatura: MATIJA MAKARUN, (bilj. 34)

Slika 63. Ulomak nepoznate funkcije, pohranjeno kod voditelja arheološkog istraživanja (foto. Franka Toljanić)

61.

Naziv: ulomak pluteja

Lokacija: zbirka franjevačkog samostana na Košljunu

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 29 cm, širina 22 cm, debljina 4.5 cm.

Opis: Na ovom ulomku vidljiv je dio luka dekoriran dvoprutom pletenicom. S unutarnje strane luka vidljiv je element riblje kosti za kojeg nije točno sigurno što je predstavljao, no moguće je da se radi ili o repu ptice ili nekoj biljci što se pretpostavlja na temelju uobičajene dekoracije pluteja. Pokraj ovog elementa nalazi se pravokutni dio dekoriran točkama, a pretpostavlja se da je dio haste križa. S druge, vanjske strane lučne vrpce nalazi se mali dio troprute vrpce, no nije moguće odrediti oblik koji je tvorila.

Bilješka: S obzirom da je očuvan samo mali dio, nije moguće rekonstruirati izgled pluteja. Uspoređujući pluteje iz Krka i ostale pluteje pronađene u Hrvatskoj iz istog perioda pretpostavlja se da je dvopruta pletenica tvorila arkadi ispod koje je bio križ flankiran ili pticama ili stablima, a u lukovi pluteja izvan arkade bili su dekorirani geometrijskim troprutim prepletima. Ulomak je pronađen u crkvi sv. Jurja u Maloj Krasi blizu Punta.

Literatura: ŽELJKO TOMIČIĆ, (bilj. 36), 160 – 162; MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 73., 89.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 56 – 58.

Slika 64. Ulomak pluteja, zbirka franjevačkog samostana na Košljunu (foto Franka Toljanić)

62.

Naziv: ulomak pluteja

Lokacija: Vela Draga 4, Punat

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 20 cm, širina 32 cm

Opis: ulomak je ukrašen troprutim perecom koji se nalazi u trokutastoj plohi. Perec s gornje strane okružuju rubne trake od kojih je jedna šira od druge, a s donje strane nalazi se lučna traka koja je ukrašena dvoprutom pletenicom.

Bilješka: s obzirom da je očuvan samo fragment nije moguće sa sigurnošću utvrditi funkciju ovog ulomka. U prilog pluteju govori lučna traka ispod motiva pereca koja bi mogla

predstavljati vrh arkade, a trokutasta ploha na kojoj je motiv pereca prostor iznad arkade i ispod ruba pluteja. Moguće je i da se radi o zabatu, no zabati su uglavnom ukrašeni kukama, a ne bordurama i to različite širine. Ovaj ulomak pronašao je N. Bonifačić – Rožin u crkvi sv. Jurja u Maloj Krasi šezdesetih godina te ga je uzidao u pročelje svoje kuće nad ulaznim vratima.

Literatura: ŽELJKO TOMIČIĆ, (bilj. 36), 142; ALOJZIJE RAGUŽIN, Natpisi u kamenu, u: *Punat – naš dragi zavičaj* 5, Punat, 1998., 68.; MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 71., 87.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 56 – 58.

Slika 65. Ulomak pluteja, Vela Draga 4, Punat (foto. Franka Toljanić)

63.

Naziv: ulomak arhitrava

Lokacija: zbirka franjevačkog samostana na Košljunu

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 19.5 cm, širina 39 cm, debljina 8 cm

Opis: U gornjoj zoni nalaze se kuke na jednoprutoj nozi koje su usmjerene prema desno, a u donjoj zoni nalaze se tropruti pereci međusobno povezani. Dvije zone odvaja profilirana vrpca. Na tri strane su sačuvane rubne vrpce, a na jednoj kraćoj strani je odlomljen.

Bilješka: ulomak je jako dobro očuvan, osim oštećenja na prvoj kuki. Mjesto pronalaska ulomka je crkva sv. Jurja u Maloj Krasi.

Literatura: MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 71., 87.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 56 – 58.; RANKO STARAC, (bilj. 10), 231.

Slika 66. Ulomak arhitrava, zbirka franjevačkog samostana na Košljunu (foto Franka Toljanić)

64.

Naziv: ulomci arhitrava

Lokacija: nepoznata

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 15.5 cm, širina 38 cm, debljina 9 cm

Prvi ulomak: visina 15.5 cm, širina 23.5 cm, debljina 9 cm

Drugi ulomak: visina 13 cm, širina 13.5 cm, debljina 8.5 cm

Opis: ulomak je jako oštećen. Podijeljen je u dvije zone. U gornjoj zoni nalaze se kuke na jednoprutoj nozi koje su usmjerene prema lijevo, a na donja zona je jako oštećena te se ne može prepoznati dekoracija.

Bilješka: ulomak je pronađen u crkvi sv. Jurja u Maloj Krasi. S obzirom da načinom klesanja i kompoziciji odgovara prethodnom ulomku arhitrava, pretpostavlja se da su ovo dijelovi istog arhitrava, dakle i ovaj ulomak je najvjerojatnije bio dekoriran nizom pereca u donjoj zoni.

Literatura: MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 71., 87.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 56 – 58.

Slika 67. Ulomci arhitrava, lokacija nepoznata (preuzeto iz: MAGDALENA SKOBLAR, bilj. 2, 88)

65.

Naziv: Ulomak zabata

Lokacija: zbirka franjevačkog samostana na Košljunu

Datacija: prva polovica 9. stoljeća

Materijal: vapnenac

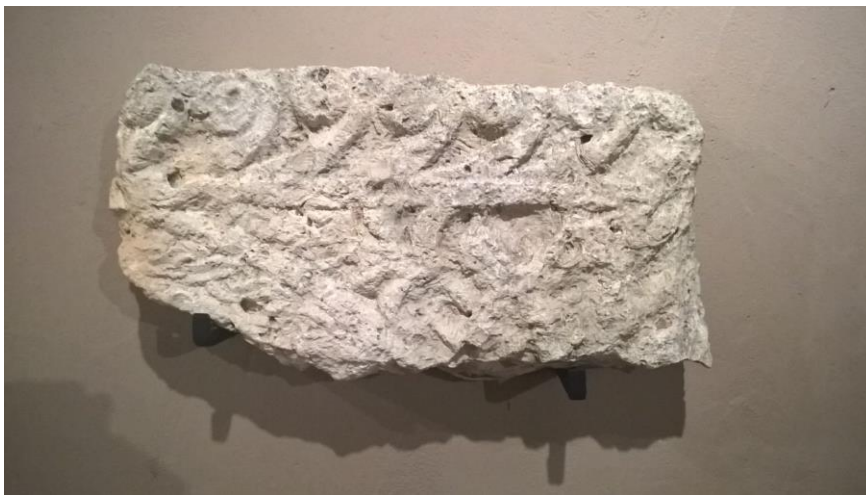
Dimenzije: visina 49 cm, širina 24 cm, debljina 8 cm

Opis: Očuvan je samo fragment lijevog dijela zabata, no i taj fragment je dosta oštećen. Na rubnom dijelu nalaze se kuke koje su postavljene na jednoprutoj nozi. Kuke od središnjeg dijela odvaja plastično rebro. U središnjem dijelu prikazan je jednostavni križ na kojem nema pletera, lijevo od njega nalazi se ptica. Desni dio središnjeg dijela nije očuvan, no pretpostavlja se da se i desno od križa nalazila ptica s obzirom da je to uobičajeni prikaz u središnjem dijelu zabata. Na gornjoj hasti križa nalazi se dodatak. Središnji dio od lučnog dijela odvaja astragal, a lučni dio dekorira dvopruta pletenica.

Bilješka: Ovaj ulomak bio je pronađen ugrađen u zid apside kasnoromaničke crkve sv. Nikole na rtu Negrit. Spolije su izvađene i preseljene na Košljun u zbirku franjevačkog samostana gdje se i danas čuva. Nije poznato iz koje crkve potječe zabat.

Može se datirati u prvu polovicu 9. stoljeća, a razlog za takvu dataciju je kompozicija, a pogotovo dvopruta pletenica i astragal.

Literatura: MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 72., 88.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 63.; MIRJA JARAK, (bilj. 55), 385 – 387; MILJENKO JURKOVIĆ, (bilj. 9), 122.

Slika 68. Ulomak zabata, zbirka franjevačkog samostana na Košljunu (foto Franka Toljanić)

66.

Naziv: ulomak pilastra

Lokacija: zbirka franjevačkog samostana na Košljunu

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 38 cm, širina 15, debljina 11 cm

Opis: Ulomak pilastra dekoriran je troprutom pletenicom, a s duže strane ulomka nalazi se utor u koji je bilo umetnuto pero pluteja. Očuvana su i tri ruba pilastra.

Bilješka: Ovaj ulomak je kao i zabat koji se također čuva u zbirci franjevačkog samostana na Košljunu bio nađen u vanjskom zidu apsida crkve sv. Nikole na rtu Negrit odakle je izvađen i preseljen na Košljun. Nije poznato jesu li ovi ulomci dio iste oltarne pregrade zbog nedostatka ostalih dijelova pregrade.

Literatura: MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 72., 88.; TOMISLAV MARASOVIĆ, (bilj. 23), 63.; MILJENKO JURKOVIĆ, (bilj. 9), 122.

Slika 69. Ulomak pilastra, zbirka franjevačkog samostana na Košljunu (foto Franka Toljanić)

67.

Naziv: Ulomak arhitrava

Lokacija: nepoznata

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 15 cm, širina 14 cm, debljina 9 cm.

Opis: Na ovom ulomku vidljiv je gornji zaokruženi dio kuke, a noga je odlomljena. U donjem registru nazire se slovo. Sačuvan je i izvorni gornji desni kut arhitrava.

Bilješka: S obzirom da je očuvan samo mali dio, ne može se u potpunosti rekonstruirati stoga se i mišljenja znanstvenika razilaze. Miljenko Jurković navodi da se radi o gornjem lijevom kutu ploče te voluti haste križa, a Magdalena Skoblar navodi da se radi o ulomku arhitrava.

Literatura: MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 73., 89.; MILJENKO JURKOVIĆ, (bilj. 26), 187.

Slika 70. Ulomak arhitrava, lokacija nepoznata (preuzeto iz: MAGDALENA SKOBLAR, bilj. 2, 88)

68.

Naziv: Ulomak arhitrava

Lokacija: zbirka franjevačkog samostana na Košljunu

Datacija: kraj 9. stoljeća

Materijal: vapnenac

Dimenzije: dužina 73 cm, visina 22,5 cm, debljina 8 cm

Opis: Arhitravna greda podijeljena je u tri zone. Na gornjem dijelu nalaze se kuke sa središnjim ispupčenjem na kratkoj jednoprutoj nozi, središnji registar je odvojen dvama plastičnim rebrima, a dekoriran je troprutim perezima te je dosta širi od dva rubna registra, dok se na najdonjem dijelu nalazi natpis. Dekorativni dijelovi su dosta oštećeni, no natpis je očuvan. S obzirom da je sačuvan samo fragment arhitrava, nije očuvan cijeli natpis te se može očitati samo invokacija, a ne i ime donatora kao ni preostali sadržaj natpisa. Natpis glasi: „IN NOMINE D(OMI)NI N(OST)RI [LE]SHU CHR(IST)I EGO“

Bilješka: ulomak je pronađen u zvoniku franjevačkog samostana. Ono što se najviše ističe na natpisu je romboidno slovo O, a najsličnije oblikovano slovo nalazi se na natpisu kneza Branimira u Otresu datirano u kraj 9. stoljeća.

Literatura: MIRJA JARAK, (bilj. 56), 429 - 432; NIKOLA JAKŠIĆ, (bilj. 6), 353 – 354.

Slika 71. Ulomak arhitrava, zbirka franjevačkog samostana na Košljunu (foto Franka Toljanić)

69.

Naziv: ulomak pilastra

Lokacija: galerija Toš, Punat

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 16 cm, širina 33 cm, debljina 13 cm

Opis: ulomak je ukrašen troprutom kružnicom koju presijeca tropruta dijagonala. Ulomak je jako loše očuvan. S jedne duže strane je očuvan dio rubne trake.

Bilješka: najvjerojatnije je ovaj ulomak dio pilastra što se pretpostavlja samo na temelju debljine ulomka.

Literatura: MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 72., 88.

Slika 72. Ulomak pilastra, galerija Toš, Punat (foto. Franka Toljanić)

70.

Naziv: ulomak pilastra

Lokacija: nepoznata

Datacija: 9. stoljeće

Materijal: vapnenac

Dimenzije: visina 8.5 cm, širina 13 cm

Opis: ulomak je jako loše očuvan tako da nije moguće prepoznati dekoraciju. Vidi se dio troprutog prepleta.

Bilješka: vjerojatno je dio istog pilastra zajedno s prethodnim ulomkom. Nije poznato gdje je pronađen

Literatura: MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 72., 88.

Slika 73. Ulomak pilastra, lokacija nepoznata (preuzeto iz: MAGDALENA SKOBLAR, bilj. 2, 88)

71.

Naziv: kapitel oltarne ograde

Lokacija: zbirka franjevačkog samostana na Košljunu

Datacija: kraj 6./početak 7. stoljeća

Materijal: mramor

Dimenzije: visina 26.5 cm, širina 20 x 21

Opis: pri dnu kapitela na spoju sa stupom nalaze se dva prstena od kojih je gornji izbočeniji od donjeg. Tri strane kapitela ukrašene su vegetabilnim motivima. Po sredini nalazi se grančica s trokutastim listovima te dvije grančice sa strane s trokutastim listovima s unutrašnje strane dok se s vanjske strane proteže vitica koja obuhvaća sve tri grančice sa zavijutkom na krajnjim vanjskim dijelom koja na uglovima kapitela prelazi u grozd. Pri vrhu nalazi se tanka izdužena elipsa koja se proteže duž cijele strane kapitela koja u središtu na spoju sa središnjom grančicom ima krug s izbočenim okulusom. Vitica s grančicama stoji na trokutu koji izlazi iz prstena kapitela. S četvrte strane kapitela u gornjem dijelu nalazi se monogram Andreasa uklesanim u pravokutno polje koje je s jedne strane zaobljeno. Ispod monograma nalaze se vegetabilni motivi s trokutastim izvijenim listovima koji pri dnu uz viticu tvore geometrijske trokutaste motive kao na abaku. Abak je sa sve četiri strane ukrašen plastičnim trokutastim geometrijskim motivom. Na vrhu, s gornje strane kapitela u sredini nalazi se udubina za umetanje arhitrava.

Bilješka: s obzirom na dimenzije kapitela i na udubinu s gornje strane sigurno je da se radi o kapitelu oltarne ograde.

Literatura: HRVOJE GIACONI, (bilj. 42), 147.; VLADISLAV BRUSIĆ, Benediktinska opatija na Košljunu, u: *Bogoslovska smotra* 20, 1932., 257.

Slika 74. Kapitel oltarne ograde, zbirka franjevačkog samostana na Košljunu (foto Franka Toljanić)

72.

Naziv: kapitel oltarne ograde

Lokacija: zbirka franjevačkog samostana na Košljunu

Datacija: kraj 6./početak 7. stoljeća

Materijal: mramor

Dimenzije: visina 27.5, širina 19.5 x 20.5

Opis: pri dnu kapitela na spoju sa stupom nalaze se dva prstena od kojih je gornji izbočeniji od donjeg. Tri strane kapitela ukrašene su vegetabilnim motivima. Po sredini nalazi se grančica s trokutastim listovima koja na vrhu ima krug sa središnjim okulusom na kojem se nalaze dvije izdužene zaobljene latice. Sa strane se nalaze dvije grančice s trokutastim listovima s unutrašnje strane dok se s vanjske strane proteže vitica sa dva zavijutka koji na uglovima kapitela nose

grozd. S četvrte strane kapitela u gornjem dijelu nalazi se monogram Andreasa uklesanim u pravokutno polje. Ispod monograma nalazi se vegetabilni motiv u obliku ljiljana, a s obje strane polja s monogramom nalaze se vitice koje na uglovima kapitela nose grozd. Abak je sa sve četiri strane ukrašen plastičnim trokutastim geometrijskim motivom. Na vrhu, s gornje strane kapitela u sredini nalazi se udubina za umetanje arhitrava.

Bilješka: ovaj kapitel je gotov identičan prethodnom tako da se radi o kapitelima iste oltarne ograde.

Literatura: HRVOJE GIACONI, (bilj. 42), 147.; VLADISLAV BRUSIĆ, Benediktinska opatija na Košljunu, u: *Bogoslovska smotra* 20, 1932., 257.

Slika 75. Kapitel oltarne ograde, zbirka franjevačkog samostana na Košljunu (foto Franka Toljanić)

6. Interpretacija

U župnoj crkvi u Omišlju, na temelju sačuvanih ulomaka moguće je izdvojiti ulomke koji su pripadali raznim dijelovima liturgijskog namještaja, a prema kojima se zaključuje da je crkva imala oltarnu ogradu, ambon i ciborij, kao i ulomke arhitektonske dekoracije, odnosno dovratnike.

Sačuvana su četiri ulomka koja pripadaju dovratnicima. Jedan ulomak nalazi se uzidan u zvonik župne crkve kao doprozornik, a ostala tri ulomka uzidana su u prvi stup sjeverne kolonade od ulaza. Sva četiri ulomka imaju istu dekoraciju učtvorenih troprutih kružnica koje ispresijecaju troprute dijagonalne trake. Ulomak koji se nalazi u zvoniku dug je 131 cm, a odlomljen je na kraćoj strani te nije poznata njegova dužina, a ostala tri ulomka pripadaju njegovu parnjaku. Ova tri ulomka su jedini sačuvani ranosrednjovjekovni dijelovi arhitektonske dekoracije na otoku Krku, a pripadaju i rijetkim nalazima arhitektonske dekoracije na cijeloj istočnoj obali Jadrana.

Od dijelova ciborija ostala su sačuvana dva kapitela koji su zbog istih dimenzija i veoma slične dekoracije zasigurno dijelovi istog ciborija. U donjoj zoni kapitela nalazi se kimation, u središnjoj zoni glatki listovi koji se izvijaju prema van na jednom kapitelu te listovi ukrašeni vegetabilnim motivom na drugom kapitelu. U gornjoj zoni nalaze se volute i vitice te tordirani stupići na proboj u sredini. Veoma sličan kapitel nalazi se u Poreču u Istri, u spremištu Zbirke crkvene umjetnosti Eufrazijane. Kapitel je dio oltarne ograde, a sličan je omišaljskim kapitelima po motivima i kompoziciji, odnosno donjoj zoni sa višeprutim zašiljenim arkadama, središnjoj zoni s glatkim listovima te volutama i tordinarom stupiću klesanom na proboj u gornjoj zoni.⁴³ Ciboriju, osim kapitela, pripada i greda završnog vijenca ciborija s natpisom. Greda se nalazi uzidana u svetištu, ispod oltarne pale, odnosno poliptiha. Ovo je jedini ranosrednjovjekovni natpis na otoku Krku iz kojeg saznajemo ime donatora koji je dao sagraditi crkvu ili je nabavio novi crkveni namještaj, a saznajemo i podatak da je i ranosrednjovjekovna crkva bila titulirana sv. Mariji kao i današnja. Uzidan u zid propovjedaonice nalazi se još jedan ulomak za kojeg Vežić smatra da također pripada ciboriju, odnosno arkadi ciborija. Ovaj ulomak dekoriran je troprutom viticom koja se savija i tvori medaljone koji su ispunjeni motivima ptice i ljiljana, a na drugoj strani vrpce izvijaju se male volute. Nije sigurno koja je točno bila funkcija ovog ulomka, mogao je pripadati i pluteju kao što navodi M. Skoblar. Dekoracija s viticama koje se

⁴³ Hrvati i Karolinzi - katalog, Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, Split, 2000., 87 – 88.

spajaju i razdvajaju tvoreći medaljone je bliska s dekoracijom ciborija iz Grada, Pule, Novalje i Kotora.⁴⁴

Od ambona je ostala sačuvana samo ploča koja se nalazi uzidana u lunetu portala. Dvije stranice ploče su ravne, a treća je zaobljena. Rubna vrpca dekorirana je krugovima s bušenim rupicama, sredina je dekorirana troprutom trakom koja se savija u krugove s vegetabilnim motivom i volutama, te malim šesterolatičnim cvijetom u sredini. Razina klesanja ovog ulomka je veoma visoka, a u Lapidariju se nalazi ulomak pilastra s veoma sličnom dekoracijom, no nije moguće povezati ovaj pilastar s pločom ambona budući da je veoma oštećen i dekoracija se jedva prepoznaje. S obzirom da je ovo za sada jedini ulomak koji je zbog oblika moguće povezati s ambonom, nije moguće rekonstruirati njegov izgled.

Najveći broj ulomaka pripada oltarnoj ogradi. Moguće je izdvojiti šest ulomaka koji pripadaju plutejima oltarne ograde. Dva ulomka nalaze se ugrađeni u lunetu na portalu župne crkve. Središnji ulomak ima motive rajskog vrta što je tipični motiv koji se javlja na plutejima krajem 8. i u prvoj polovici 9. stoljeća na cijelom prostoru istočne obale Jadrana i vezan je prvenstveno uz katedrale, no i uz druge crkve. Isti motiv, no drugačija izvedba nalazi se na četiri pluteja iz krčke katedrale. Desni ulomak na luneti portala pripada drugom pluteju. Dekoriran je troprutim kružnicama u čijim središtima se nalazi virovita rozeta te volute koje se izvijaju na vanjskim stranama kružnica. Plutej koji se nalazi ugrađen u ogradi propovjedaonice ističe se kvalitetom klesanja, a dekoriran je troprutim koncentričnim kružnicama koje su presječene dvjema dijagonalama s troprutom vrpcom. U središtu je virovita rozeta, a u trokutastim poljima unutar kružnice nalaze se ljiljani. Ovo je primjer *Korboden* motiva koji je kao i motiv rajskog vrta veoma čest u ranosrednjovjekovnoj dekoraciji pluteja, a ujedno i jedini primjer ovog motiva na pluteju na otoku Krku. U Lapidariju, a prethodno uzidan u pločnik crkve nalazi se ulomak koji pripada ili pluteju ili pilastru. S obzirom da se radi o ulomku koji je jako loše očuvan nije moguće sa sigurnošću odrediti njegovu prvotnu funkciju. Dekoriran je troprutim prepletom s medaljonima koji su isprijecani troprutim dijagonalama. Dva ulomka od kojih je jedan uzidan u sjeverni vanjski zid crkve i drugi uzidan u drugi stup južne kolonade imaju identičnu dekoraciju. Radi se o troprutim arkadama unutar kojih se nalazi polovica cvijeta te motiv ljiljana koji se nalazi u trokutastom polju iznad arkada. Ovi ulomci dijelovi su letvice pluteja, no s obzirom da je jedan ulomak klesan u mramoru, a drugi u vapnencu zasigurno ne pripadaju istom pluteju. Veoma sličan motiv nalazi se na dvama pilastrima iz novigradske katedrale koji se

⁴⁴ PAVUŠA VEŽIĆ, MILENKO LONČAR, Hoc tigmen, Sveučilište u Zadru, Zadar, 2009., 73

danas čuvaju u Novigradskom lapidariju, a datiraju se u kraj 8. ili početak 9. stoljeća. Osim navedenih ulomaka, istoj crkvi pripada još trinaest ulomaka koji se nalaze u crkvi kao spolije ili su premješteni u Lapidarij, a radi se uglavnom o pilastrima ili pak ulomcima kojima se ne može odrediti točna funkcija. Većina ulomaka je dekorirana troprutim prepletima i učtvorenim kružnicama te se mogu datirati u 9. stoljeće. Jedan ulomak za sada nepoznate funkcije koji je dekoriran dvoprutom viticom i bršljanovim listovima nije moguće datirati u 9. stoljeće kao ostale ulomke, iako je kvaliteta klesanja slična ostalim ulomcima. Nije moguće odrediti točnu dataciju budući da je očuvan samo fragmentarno, no ili je nešto stariji od ostalih ulomaka te pripada ranom 8. stoljeću ili pak kasnom 11. stoljeću.

U Omišlju u kasnoromaničkoj crkvi sv. Jelene uzidan je u prozor apside ulomak pluteja koji je očuvan samo fragmentarno, a dekoriran je troprutim učtvorenim kvadratom unutar kojeg se nalazi motiv ljiljana. Plutej je vjerojatno bio dekoriran nizom učtvorenih kvadrata s motivima unutar njih budući da su s donje i lijeve strane vidljivi nastavci prepleta, no nije moguće rekonstruirati cijeli plutej.

U župnoj crkvi u Njivicama, naselju blizu Omišlja, nalazi se ulomak pluteja koji je dekoriran troprutim učtvorenim krugom unutar kojeg se nalazi ptica koja u kljunu drži grozd, a rep joj prelazi u motiv ljiljana. Na krug se nadovezuje tropruti učtvoreni kvadrat unutar kojeg se nalazi križ s pletenicom. S obzirom da se na dnu koji je odlomljen vidi nastavak prepleta, pretpostavlja se da su se na pluteju nalazili još jedan kvadrat i kružnica s motivima unutar njih. Očuvana je i letvica pluteja s tri troprute arkade ispunjene motivom ljiljana. Prema načinu dekoracije i upotrebi motiva vidljiva je velika sličnost između ovog pluteja i fragmenta iz crkve sv. Jelene, no zbog dimenzija i razlike u kvaliteti klesanja svakako nije moguće povezati ova dva ulomka.

Prilikom arheoloških istraživanja ranokršćanske crkve iz 5. stoljeća u uvali Mirine blizu Omišlja pronađen je ulomak pilastra dekoriran pticom s uzdignutim krilom čiji rep prelazi u vijugavu troprutu traku koja se nastavlja iznad druge ptice od koje je očuvan samo rep i noge. Vidljivi su i rubovi s tri strane, a s četvrte kraće strane ulomak je odlomljen. Ovaj ulomak datira se u 9. stoljeće. Istraživanjima na ovoj crkvi nisu pronađeni ostaci nadogradnje ili pregradnje iz ranosrednjovjekovnog razdoblja. U neposrednoj blizini ove crkve nalazi se jednobrodna troapsidalna crkva s prigradenom memorijalnom kapelom koja se datira u 9. stoljeće te je moguće da je ovaj ulomak pilastra pripadao toj crkvi, a ne crkvi na čijem lokalitetu je pronađen. Karakterističan je rep ptice koji prelazi u drugi motiv, kao i na ulomku pluteja iz Njivica. Ovaj ulomak je danas izgubljen.

U crkvi sv. Petra u Solinama pronađeno je šest ulomaka dekoriranih pleterom, a datiraju se u 9. stoljeće. Četiri ulomka pilastra spajaju se po liniji loma te je pilastar očuvan u cjelosti s rubnim letvicama. Dekoriran je troprutom viticom koja se savija u krugove unutar kojih se nalaze vegetabilni motivi, odnosno vitica završava troprutim izdancima. Očuvan je i utor za plutej i pero na kraćoj strani. Ostala dva ulomka pripadaju istom arhitravu, no ne spajaju se po liniji loma. Podijeljeni su u dvije zone. U gornjoj zoni nalaze se kuke na jednoprutoj nozi usmjerene prema lijevo, a u donjoj zoni je dvopruta pletenica. Dva veoma slična arhitrava potječu iz krčke katedrale.

Krčka katedrala sagrađena je u 5. stoljeću, a do današnjeg dana je u kultu. Prva velika pregradnja događa se u 12. stoljeću, a prema ulomcima oltarne ograde s kraja 8. ili početka 9. stoljeća koji su pronađeni u katedrali dokazuje da je katedrala i u ranom srednjem vijeku bila u uporabi. S obzirom da prilikom istraživanja nisu pronađeni nikakvi dokazi arhitektonske pregradnje ni obnove pretpostavlja se da sve do 12. stoljeća crkva nije mijenjana nego je krajem 8. ili početkom 9. stoljeća samo dobila novi crkveni namještaj o čemu svjedoči petnaestak ulomaka oltarne pregrade koji se zbog svojih stilskih elemenata mogu datirati na kraj 8. i početak 9. stoljeća. Od sačuvanih ulomaka moguće je izdvojiti ulomke koji su pripadali dvjema oltarnim ogradama ili oltarnoj ogradi i *scoli cantorum*, te se pretpostavlja da je katedrala imala visoku ogradu s trabeacijom s tri ulaza.

Desetak ulomaka s pleternom ornamentikom pronađeno je uzidano u sjeverni zid bazilike, odnosno u prozor uz sakristiju. Pretpostavlja se da je taj prozor zazidan kada je sagrađena sakristija u 18. stoljeću, odnosno kada prozor na tom mjestu više nije bio potreban.

Na tom mjestu otkrivena su tri ulomka pluteja veoma slične dekoracije i kvalitete izvedbe. Dekorirana su motivom rajskog vrta koji je veoma čest motiv na cijeloj istočnoj obali Jadrana, na sjeveru u Novigradu do Kotora na jugu. Na sva tri ulomka nalazi se arkada ispunjena dvoprutom pletenicom i naznačenim jednostavnim kapitelom. Unutar arkade nalazi se križ također ispunjen dvoprutom pletenicom. Ispod vertikalnih hasti križa nalazi se sa svake strane po jedan čempres, a iznad haste po jedan cvijet s pet latica na jednom ulomku, cvijet s osam latica na drugom ulomku i na trećem cvijet s četiri latice unutar kružnice s jedne strane i cvijet s šest latica unutar kružnice s druge strane. Na dva ulomka se iznad arkade nalazi motiv ljiljana, a na trećem motiv perca. Sva tri pluteja su napravljena od kamena vapnenca. S obzirom na iste motive, istu kvalitetu izvedbe i gotovo iste dimenzije pretpostavlja se da su ovi ulomci dijelovi iste pregrade. Pretpostavka je da se jedan plutej sastojao od dvije arkade s križem koje je povezivao najvjerojatnije motiv pilastra s vegetabilnim kapitelom. Prema tome dva spomenuta

ulomka s motivom ljljana u kutovima su činila jedan plutej. Drugi plutej je najvjerojatnije također imao dvije arkade s križem od kojih je danas očuvan samo jedan ulomak.

Jedan ulomak pluteja pronađen je uz sjeverni pilastar uz svetište. Radi se o fragmentu mramornog pluteja koji je 1742. godine reupotrebljen te je prazna poledina pluteja iskorištena za posvetni natpis biskupa Zuccherija o popravku katedrale.⁴⁵ Očuvana je samo četvrtina pluteja. Vidljiv je dio arkade ispunjen dvoprutom pletenicom unutar koje se nalazi križ bez dekorativne ispune istaknut samo profilacijom na krajevima i cvijet iznad vertikalne haste križa. S obzirom da je motiv rajskog vrta veoma čest prikaz na plutejima može se pretpostaviti da se i na lijevoj strani nalazio cvijet, a ispod vertikalne haste križa po jedan motiv čempresa sa svake strane. S desne strane arkade nalazi se tropruti geometrijski preplet i vegetabilni motiv. Očuvana je i letvica pluteja s troprutim isprepletenim dvostrukim perecima. S obzirom da je ovaj plutej klesan u mramoru i da je vidljiv drugačiji način klesanja u odnosu na tri prethodno spomenuta pluteja, pretpostavlja se da ovaj plutej ne pripada istoj oltarnoj ogradi. U sjevernom zidu pronađen je ulomak pilastra ukrašen isprepletenim troprutim perecima veoma slične izvedbe kao i bordura na pluteju. S obzirom na motiv i kvalitetu izvedbe, ovaj pilastar i plutej mogli su pripadati istoj ogradi, no problem predstavlja materijal od kojeg su izrađeni. Plutej je mramorni, a pilastar je napravljen od kamena vapnenca. U Frankopanskom kaštelu u Krku čuva se pilastar veoma slične dekoracije. Nije poznato gdje je pronađen, no s obzirom na način klesanja, dekoraciju i slične dimenzije moguće je da su spomenuta dva ulomka pilastra parnjaci te pripadaju istoj oltarnoj ogradi.

Iz katedrale potječe i ulomak arhitrava s natpisom. Na gornjoj zoni nalaze se kuke na jednoprutoj nozi, a u donjoj zoni natpis, no nije ga moguće iščitati. Prvo slovo je veće, zatim slijede dva puno manja slova i onda četiri veća slova. Ivan Žic Rokov je ovaj natpis pročitao kao scti HIER te je zaključio da natpis spominje svetog Hieronimusa.⁴⁶ Magdalena Skobljar smatra da je prvo veće slovo A, dva manja RC i zatim slijede HIEP te ovaj natpis tumači kao ARCHIEP(iscopos), no to postavlja samo kao hipotezu.⁴⁷

Peti ulomak za kojeg se smatra da je bio dio pluteja je očuvan samo fragmentarno te su vidljive samo troprute trake. Očuvano je i nekoliko ulomaka arhitrava. Dva ulomka ukrašena su nizom troprutih pereca i spajaju se po liniji loma. Moguće je da istom arhitravu pripada i ulomak koji

⁴⁵ IVAN ŽIC-ROKOV, Kompleks katedrala – sv. Kvirin u Krku, u: *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 360*, Zagreb, 1971., 148.

⁴⁶ Isto, 148.

⁴⁷ MAGDALENA SKOBLJAR, (bilj. 2), 69

se nalazi uzidan u vanjski južni zid katedrale s istom dekoracijom, iako je taj ulomak premalen i ne može mu se sa sigurnošću odrediti funkcija. Očuvan je i ulomak arhitrava koji je podijeljen u dvije zone. U gornjoj zoni nalaze se kuke usmjerene prema desno, a u donjoj zoni tropruta pletenica na čijim prepletima su rupice bušene svrdlom. Drugi ulomak arhitrava ima veoma sličnu dekoraciju s kukama na jednoprutoj nozi usmjerene prema lijevo i dvopruta pletenica s rupicama u donjoj zoni. Moguće je da ova dva ulomka pripadaju istom arhitravu. Najvjerojatnije su ovi ulomci pripadali istoj ogradi kao i spomenuta tri pluteja zbog sličnosti motiva i izvedbe.

S obzirom na motive, izvedbu motiva, kvalitetu izvedbe i materijal može se izdvojiti dvije skupine ulomaka koji pripadaju dvjema oltarnim pregradama.

Iz crkve sv. Lovre ostalo je sačuvano pet ulomaka ranosrednjovjekovnog crkvenog namještaja: dva kapitela kolonade, impost, pilastar i ulomak pluteja. Ulomak pilastra dekoriran učtvorenim isprepletenim troprutim kružnicama i ulomak pluteja dekoriran troprutom kružnicom unutar koje se nalazi zrakasta rozeta nalaze se uzidani kao spolije u zid dvorišta i na balkonu vile Šinigoj koja se nalazi u dvorištu crkve sv. Lovre. Dekoracija na pluteju je veoma slična dekoraciji pluteja iz omišljanske crkve koji se nalazi uzidan u lunetu. U vili Šinigoj je pronađen i ulomak arhitrava koji u gornjoj zoni ima dvoprute kuke usmjerene prema lijevo, a u donjoj zoni natpis iz kojeg se mogu iščitati samo slova SCA. Ovaj ulomak arhitrava se ne može povezati s crkvom sv. Lovre jer je pronađen uzidan u gradske zidine na suprotnoj istočnoj strani grada. Uz crkvu sv. Lovre se povezuju dva kapitela kolonade koja se danas nalaze u Frankopanskom kaštelu. Nije poznato gdje su pronađeni, no jedan od kapitela je u prvoj polovici 20. stoljeća služio kao baza za križ na groblju. Oba kapitela su u donje dvije zone ukrašene kimom u obliku troprutih šiljatih lukova koji tvore nišu. U gornjoj zoni nalaze se volute, a u sredini, u čeonj zoni nalazi se pravokutnik ukrašen troprutom osmicom na jednom kapitelu i pravokutnik s kubično oblikovanom palmetom na drugom kapitelu. Kapiteli se povezuju s crkvom sv. Lovre zbog motiva koji je sličan na pilastru i na abaku kapitela te zbog toga što kapiteli dimenzijama odgovaraju granitnim stupovima iz te crkve koji se sada nalaze na trgu Kamplin.⁴⁸ Kapiteli veoma slične kompozicije i motiva pronađeni su ugrađeni u kamin u kući u Osoru. Osorski kapiteli su podijeljeni u dvije zone, a rješenje donje zone je veoma slično krčkim kapitelima, odnosno kima u obliku troprutih šiljatih lukova koji se spajaju i tvore luk te izlaze u prostor na način da tvore nišu. U gornjoj zoni nalaze se volute te pravokutnik u

⁴⁸ MARIJAN BRADANOVIĆ, DANIJEL CIKOVIĆ, (bilj. 32), 41 - 42

čeonj zoni s kubično oblikovanom palmetom, no razlika je što su volute napravljene na prodor te su osorski kapiteli manji, nisu bili kapiteli stupova kolonade nego najvjerojatnije stupića oltarne ograde. Osim kapitela, uz crkvu sv. Lovre M. Bradanović i D. Ciković povezuju i impost koji je pronađen na Veljoj placi. Na dužoj strani nalazi se motiv pauna s dugim repom ukrašenim s dva reda elipsi, uzdignutim krilom i dugim vratom, a na kraćoj strani križ ukrašen troprutom pletenicom i obrubljen trakom. Ispod križa sa svake strane nalazi se dvostruko obrubljen cvijet s četiri laticice.⁴⁹ Novim arheološkim istraživanjima na lokalitetu crkve sv. Lovre dovodi se u pitanje povezivanje spomenutih ulomaka s ovom crkvom. Iako je postojala pretpostavka o pregrađivanju i nabavci crkvenog namještaja u ranom srednjem vijeku, arheološkim istraživanjima je utvrđeno da je prva velika obnova te crkve, nakon gradnje u 5. stoljeću, bila u 12. stoljeću kada se produživala crkva te se izgradila nova apsida. U isto vrijeme biskup D. obnavlja katedralu te naručuje nove kapitule. Moguće je da su dva kapitela koji se povezuju uz crkvu sv. Lovre zapravo kapiteli iz katedrale koji se, s obzirom da u katedrali postoje novi kapiteli, koriste za produžetak crkve sv. Lovre, kao i par granitnih stupova koji se danas nalaze na Kamplinu.⁵⁰ Ovdje je bitno istaknuti da kapiteli kolonade kao arhitektonski elementi u ranosrednjovjekovnoj arhitekturi nisu uobičajeni. U ranokršćanskoj umjetnosti, u trobrodним bazilikama je kolonada, odnosno kapiteli kolonade bili veoma važan konstruktivni i dekorativni element. U ranosrednjovjekovnoj arhitekturi grade se manje jednobrodne crkve kojima kolonada nije bila potrebna, manje centralne crkve također bez kolonade ili veće crkve koje su bile trobrodne, no umjesto stupova korišteni su stubovi, masivni piloni koji su nosili krovne konstrukcije kojima kapitel nije bio potreban. Tek se u 11. stoljeću, na kraju ranosrednjovjekovnog razdoblja, odnosno dolaskom rane romanike ponovno grade trobrodne crkve s kolonadom stupova s kapitelima.⁵¹ Dva kapitela kolonade iz 9. stoljeća su, prema iznesenoj tvrdnji, nastala kako bi zamijenila dva ranokršćanska kapitela u katedrali koji su najvjerojatnije bili uništeni te su isklesani novi kapiteli koji dimenzijama odgovoraju ranokršćanskim, jezikom predromaničke umjetnosti.

Ulomci pilastra, pluteja i arhitrava koji se nalaze uzidani u vilu Šinigoj nije moguće sa sigurnošću povezati s crkvom sv. Lovre jer je poznato da su vlasnici vile sakupljali kamene ulomke, a znamo i da je ulomak arhitrava prethodno bio uzidan u preklopnicu gradskih zidina na suprotnoj, istočnoj strani grada. Impost s motivom pauna i križa je pronađen na Veljoj placi, na mjestu gdje se pretpostavlja da je postojala crkva sv. Stjepana iz 11. stoljeća, a s obzirom da

⁴⁹ Isto, 44-46

⁵⁰ Prema navodu Matijr Makaruna, voditelja arheoloških istraživanja na crkvi sv. Lovre u Krku

⁵¹ NIKOLA JAKŠIĆ, Tipologija kapitela 11. stoljeća u Dalmaciji, u: *Starohrvatska prosvjeta*, 13, 1983., 204.

način klesanja pauna i sama činjenica da u ranosrednjovjekovnoj dekoraciji liturgijskog namještaja ovakav način klesanja i veličina životinjskih motiva nije baš uobičajena, datacija ovog imposta se više približava 11. stoljeću nego 9. stoljeću.

U crkvi sv. Marije od izvora pronađena su dva ulomka. Dva fragmenta koja se spajaju po liniji loma dio su nadvratnika s prikazom lava te se prema navodu Matije Makaruna datiraju u 11. stoljeće. M. Makarun ovaj ulomak datira usporedbom s Mutvoranskim bestijarijem, a na temelju iste analogije pretpostavlja da je ovaj ulomak očuvan polovično, odnosno da je s lijeve strane u nastavku bio prikaz janjeta što je ikonografski prikaz povezan uz Izaijino proročanstvo iz Starog zavjeta. Usporedbom motiva lava na ovom ulomku i motiva lava koji se nalazi na romaničkom kapitelu iz 12. stoljeća u katedrali vidi se rustičnija izvedba i plići način klesanja što potkrepljuje raniju dataciju ulomka iz crkve sv. Marije od izvora, dakle u 11. stoljeće. Drugi ulomak s pleternom dekoracijom je veoma loše očuvan, no vidljiv je motiv križa isprepleten troprutom trakom. Nije mu moguće odrediti funkciju ni dataciju s obzirom da se pleterna skulptura javlja od 9. do 11. stoljeća, no ako pretpostavimo da su ovi ulomci dijelovi istog crkvenog namještaja, onda se i ovaj ulomak može datirati u 11. stoljeće. Izvedba motiva križa na ovom ulomku može se usporediti s motivom križa na impostu koji se čuva u Volsonisu gdje je vidljiv veoma sličan način izvedbe, iako je impost puno kvalitetnije klesan.⁵²

U romaničkoj crkvi sv. Petra u Kampeljima pronađen je ulomak koji se sada čuva u franjevačkom samostanu na Košljunu. Miljenko Jurković navodi kako je ovaj ulomak gornji lijevi fragment ploče koja je bila postavljena nad ulazom. Očuvan je ugao rubne vrpce, gornji dio vertikalne haste križa te voluta koja se nalazi u uglu između vertikalne i horizontane haste križa.⁵³ Magdalena Skoblar je ovaj ulomak interpretirala kao desni završetak arhitrava koji je podijeljen u dvije zone. Gornju zonu čini niz kuka na jednoprutoj nozi usmjerene prema lijevo od kojih je sačuvana samo jedna kuka, a u donjoj zoni se nalazio natpis od kojeg su ostala sačuvana dva slova.⁵⁴ U crkvi je pronađen i fragment polustupića s jednostavnim kapitelom. S obzirom da je crkva urušena nije poznato gdje su se točno u crkvi nalazili ovi fragmenti, jesu li bili korišteni kao spolije ili su imali drugu funkciju.

U crkvi sv. Jurja u Maloj Krasi je pronađeno četiri ulomka oltarne ograde koji se datiraju u 9. stoljeće. Dva ulomka arhitrava se čuvaju u franjevačkom samostanu na Košljunu. Oba ulomka su podijeljena u dvije zone. U gornjoj zoni nalaze se kuke na jednoprutoj nozi, a u

⁵² MATIJA MAKARUN, (bilj. 34)

⁵³ MILJENKO JURKOVIĆ, (bilj. 26), 187

⁵⁴ MAGDALENA SKOBLAR, (bilj. 2), 73

donjoj zoni se na jednom ulomku nalazi niz troprutih pereca, a donja zona drugog ulomka je jako oštećena te se ne može prepoznati dekoracija. S obzirom na način klesanja kuka i iste dimenzije, moguće je da pripadaju istom arhitravu, pa se pretpostavlja da je i donja zona drugog ulomka bila dekorirana nizom pereca. U Krku, u biskupskom dvoru čuva se ulomak arhitrava također podijeljenog u dvije zone s kukama i phecima istog načina klesanja, pa je moguće da je i ovaj ulomak dio istog arhitrava, no nije poznato gdje je taj ulomak pronađen. Još jedan ulomak arhitrava s istom dekoracijom nalazi se u Frankopanskom kaštelu u Krku. Na kući N. Bonifačića Rožine nalazi se spolija iznad ulaznih vrata, ulomak pluteja koji je pronađen na lokalitetu crkve sv. Jurja. Na ulomku se vidi dio lučne trake s pletenicom i motiv pereca u trokutastom polju. S obzirom na kompoziciju pluteja pretpostavlja se da se ispod arkade nalazio križ, a trokutasto polje između arkade i ruba pluteja ispunjavao je motiv pereca. Pletenica kojom je dekorirana arkada je veoma slična pletenici koja se nalazi na ulomku pluteja koji se čuva u franjevačkom samostanu na Košljunu, ulomku koji također potječe iz crkve sv. Jurja. Na ulomku je vidljiv dio arkade ispunjen dvoprutom pletenicom unutar koje se nalzi križ dekoriran točkama i dio stabla ili repa ptice dekoriran motivom riblje kosti. Iznad arkade nalazi se geometrijski preplet troprute vrpce. S obzirom na način klesanja i motive sva četiri ulomka pripadaju istoj oltarnoj ogradi te se zaključuje da je crkva sv. Jurja imala visoku oltarnu ogradu s trabeacijom.

U franjevačkom samostanu na Košljunu čuvaju se dva ulomka koja su pronađena uzidana kao spolije u apsidu romaničke crkve sv. Nikole na Negritu. S obzirom da su ulomci uzidani kao spolije, na tom mjestu ili negdje u blizini je morala postojati starija crkva, no za sada nije poznata provenijencija ulomaka. Ulomak pilastra dekoriran je troprutom pletenicom. Uzidan u vanjski dio apside nalazio se i ulomak zabata te su oba ulomka odnesena na Košljun. Ovo je jedini ulomak zabata koji je pronađen na otoku Krku. S obzirom da se natpisi prema kojima se datira ranosrednjovjekovna skulptura nalaze na arhitravima i na zabatima, njima se u proučavanju skulpture posvećuje puno pažnje. Na ovom ulomku nema natpisa, no usporedbom sa sličnim zabatima koji se nalaze u neposrednoj blizini, odnosno na susjednim otocima Cresu, Rabu i Pagu moguće ga je datirati u rani predromanički period, odnosno u prvu polovicu 9. stoljeća. Zabat je djelomično očuvan, a dekoracija je slabo vidljiva, no u središnjoj zoni je vidljiv križ bez dekoracije s dodatkom na gornjoj vertikalnoj hasti. Uz križ se nalazi ptica, a pretpostavlja se da se i na drugoj strani uz križ također nalazila ptica. Na rubnom dijelu nalaze se kuke, a u lučnoj zoni dvopruta pletenica. Između lučne zone i središnje kompozicije nalazi se astragal, a između središnje kompozicije i rubne zone s kukama plastično rebro. Zabati

veoma slične kompozicije nalaze se u Cresu, Rabu i Pagu, kao i u Istri. Zabat iz Novalje također ima kuke na jednoprutoj nozi u rubnom dijelu, križ bez dekoracije, ptice koje flankiraju križ, no u lučnoj zoni nalaze se pereci, a ne pletenica. Zabat iz Cresa također ima križ bez pletera s volutama na krajevima, dvije ptice koje flankiraju križ, kuke u rubnoj zoni, te troprutu pletenicu u lučnoj zoni. S obzirom da nedostaje natpis na zabatu, datacija se određuje prema stilskim karakteristikama. U prilog ranoj dataciji u prvu polovicu 9. stoljeća govore masivne kuke na jednoprutoj nozi na rubnom pojasu, jednostavni križ bez pletera, način klesanja ptica te astragal koji se javlja isključivo u ranom predromaničkom razdoblju.⁵⁵

U galeriji Toš u Puntu čuvaju se dva ulomka dekorirana troprutom kružnicom s dijagonalama. Moguće je da su ovi ulomci dijelovi pilastra, no zbog loše očuvanosti radi se samo o pretpostavci. Nije poznato gdje su ovi ulomci pronađeni ni kojoj crkvi pripadaju.

U franjevačkom samostanu na Košljunu, u zvoniku je pronađen ulomak arhitrava podijeljen u tri zone. Na gornjem pojasu nalaze se kuke, u središnjem pojasu tropruti pereci, a u najdonjem pojasu je natpis: IN NOMINE D(OMI)NI N(OST)RI [LE]SHU CHR(IST)I EGO. Iz natpisa se razaznaje invokacija te ego što označava osobnu zamjenicu nakon koje bi daljnji sadržaj natpisa trebao sadržavati ime donatora neke crkve, no s obzirom da je na tom mjestu ulomak odlomljen, potpuni sadržaj ovog natpisa nije poznat.

Ovaj natpis je veoma zanimljiv jer se prema tipu slova, odnosno slova O koji je karakterističan zbog njegova romboidnog oblika, može povezati s ulomkom arhitrava iz Otresa na kojem se javlja Branimirov natpis. Podjela arhitrava u tri pojasa, od kojih se u gornja dva pojasa nalaze motivi kuka i pereca, a u donjem pojacu natpis obilježja su benediktinske klesarske radionice.⁵⁶ Nikola Jakšić je dao ime ovoj radionici zbog sličnosti motiva, ali i činjenici da su svi elementi iz ove radionice povezani s benediktinskim samostanima. Oltarne ograde iz ove radionice datiraju se na kraj 9. stoljeća jer se na tri ulomka iz ove radionice nalazi Branimirov natpis. Najbliži ulomak iz ove radionice kojeg se može povezati s košljunskim je ulomak arhitrava iz crkve sv. Krševana u Zadru.⁵⁷ Također je podijeljen u tri zone. Na gornjoj se zoni nalaze kuke, u sredini pereci, a u donjoj zoni je natpis. Prema tome, ovaj se ulomak povezuje s ranosrednjovjekovnom crkvom u sklopu nekog benediktinskog samostana, no dosadašnjim

⁵⁵ MIRJA JARAK, Rani predromanički zabati s otoka Krka, Cresa, Raba i Paga, u: *Archaeologica Adriatica* 2, Zagreb, 2009., 379 – 391.

⁵⁶ MIRJA JARAK, Ulomak arhitravnog grede iz zvonika franjevačkog samostana na Košljunu, u: *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu* 24/1, Zagreb, 2008., 429 – 435.

⁵⁷ NIKOLA JAKŠIĆ, (bilj. 6), 352 - 355

istraživanjima još nije dokazano postojanje benediktinskog samostana iz 9. stoljeća na otoku Krku.

U zbirci franjevačkog samostana čuvaju se dva kapitela koja se datiraju u 7. stoljeće. Kapiteli su dijelovi stupića oltarne ograde, a njihova dekoracija je veoma slična. Dekorirani su vegetabilnim motivima i na oba kapitela se nalazi monogram donatora Andreasa. H. Giaconi⁵⁸ navodi kako se ime Andreas odnosi na majstora koji je izradio kapitele, no u tom periodu se majstori nisu potpisivali na kapitele, a u natpisima na arhitravima ili zabatima spominju se donatori ili biskupi u vrijeme kojih je sagrađena crkva tako da bi se ime Andreas trebalo odnositi na biskupa. Biskupa Andreasa se spominje na sinodu u Rimu 680. godine te je moguće da su ovi kapiteli nastali u vrijeme dok je on bio krčki biskup, dakle u drugoj polovici 7. stoljeća.

⁵⁸ HRVOJE GIACONI, (bilj. 42), 147.

7. Zaključak

Na otoku Krku se sačuvao prilično velik broj ulomaka ranosrednjovjekovne skulpture od kojih su neki ulomci detaljno obrađeni, no većina ulomaka je u pojedinim publikacijama samo spomenuta, dok neki ulomci nisu objavljeni. Problem u proučavanju umjetnosti u periodu od 7. do 11. stoljeća na Krku leži u slabo poznatim povijesnim prilikama zbog nepostojećih pisanih izvora i loše sačuvanoj arheološkoj baštini, koja je temeljni izvor za rekonstrukciju tog povijesnog razdoblja. Za proučavanje skulpture neophodno je poznavati sakralnu arhitekturu budući da se sva skulptura vezuje uz arhitekturu;, radi se o reljefima koji ukrašavaju liturgijski namještaj ili manje brojnu arhitektonsku plastiku. Detaljna analiza i interpretacija skulpture je nemoguća bez konteksta i povezivanja s arhitekturom čiji je skulptura bila sastavni dio. Problem u proćavanju i datiranju skulpture na otoku Krku je u tome što su za sada poznate samo dvije ranosrednjovjekovne crkve, troapsidalna crkva na Okladima koja se datira u 9. stoljeće i dvoapsidalna crkva sv. Petra u Kanajtu koja se datira u period od 8. do 10. stoljeća. Ni na jednom od ovih dvaju lokaliteta gdje se zasigurno nalaze ostaci ranosrednjovjekovne crkve nije pronađena skulptura. Velik broj ulomaka nalazi se u Omišlju u župnoj crkvi uzidani kao spolije u stupove, propovjedaonicu i lunetu iznad ulaza. S obzirom da se u toj crkvi nalazi toliki broj spolija koje se datiraju u 9. stoljeće najvjerojatnije je da se na ovom mjestu nalazila starija crkva s oltarnom ogradom, ambonom i ciborijem, no to je za sada samo pretpotavka budući da se prostor crkve i njene okolice nije arheološki istraživao. Ulomci koji se nalazi u Lapidariju u Omišlju također najvjerojatnije pripadaju istoj crkvi. U Omišlju u crkvi sv. Jelene uzidan je jedan ulomak pluteja koji zasigurno ne pripada toj crkvi i nije poznata provenijencija tog ulomka. U Njivicama, naselju blizu Omišlja također se nalazi ulomak pluteja veoma slične dekoracije, odnosno prisutni su isti motivi na ulomku iz crkve sv. Jelene, no ni u Njivicama nije locirana crkva kojoj bi ulomak pripadao iako postoje pretpostavke za to. Na lokalitetu Cickini arheološki je istražena ranokršćanska crkva i njene pregradnje najvjerojatnije iz doba ranog srednjeg vijeka, no sva skulptura pronađena na tom lokalitetu datira se u 6. stoljeće te nije pronađen ni jedan ulomak iz kasnijeg ranosrednjovjekovnog razdoblja. Najveći broj ulomaka ranosrednjovjekovne skulpture nalazi se u gradu Krku. Veći broj ulomaka pronađen je u katedrali Uznesenja Marijina i datiraju se u kraj 8. i početak 9. stoljeća. Izgleda da je u tom razdoblju ranokršćanska katedrala dobila novi crkveni namještaj, no nije bilo nikakvih arhitektonskih pregradnji sve do 12. stoljeća kada se povećava apsida, dograđuju dvije bočne

apside, radi se nova kolonada i kada se katedrala spaja s crkvom sv. Kvirina na zapadnoj strani. Pet ulomaka koji se danas nalaze u Volsonisu, frankopanskom kaštelu i uzidani kao spolije u vilu Šinigoj povezuju se uz crkvu sv. Lovre u gradu Krku izvan gradskih zidina, iako se ta pretpostavka ne može dokazati, a moguće je čak i da ta crkva nije imala ranosrednjovjekovnu fazu. Za nekoliko ulomaka koji se čuvaju u biskupskom dvoru u Krku provenijencija nije poznata tako da ih se ne može smjestiti u kontekst. Izvan grada Krka nedavno je otkrivena crkva sv. Marije od izvora iz 11. stoljeća te su na tom lokalitetu pronađena dva ulomka također iz 11. stoljeća. Jedan ulomak dekoriran je pletrenom trakom koja formira križ, a na drugom ulomku nalazi se prikaz lava. Reljefi se datiraju u 11. stoljeće te su to za sada jedini ulomci datirani na kraj ranog srednjeg vijeka, kojima najvjerojatnije pripada i impost s motivom pauna. U Puntu u galeriji Toš i franjevačkom samostanu na Košljunu nalaze se četiri ulomka. Dva ulomka arhitrava su pronađena pri istraživanju lokaliteta crkve sv. Jurja u Maloj Krasi, a za dva ulomka pilastra provenijencija je nepoznata. U Puntu iznad ulaza u kuću Bonifačić-Rožine nalazi se uzidan ulomak pluteja koji je također pronađen u crkvi sv. Jurja u Maloj Krasi. U franjevačkom samostanu na Košljunu se nalazi nekoliko ulomaka od kojih se niti jedan ne povezuje uz crkvu na Košljunu. Jedan ulomak pluteja pronađen je u crkvi sv. Jurja u Maloj Krasi, ulomak zabata i pilastra su bili uzidani kao spolije u vanjski zid apside sv. Nikole na Negritu, no nisu pripadali toj crkvi. Crkva sv. Nikole je romanička crkva, a arheološkim istraživanjima nije pronađena starija crkva, dakle ovi ulomci su donešeni s nekog drugog lokaliteta i naknadno kao spolije uzidani u romaničku crkvu. U istoj zbirci na Košljunu nalazi se i jedan ulomak za koji M. Skoblar pretpostavlja da se radi o ulomku arhitrava s natpisom, a M. Jurković pretpostavlja da se radi o ulomku ploče koji je pronađen u crkvi sv. Petra u Kampiljima, koja je izgrađena u 12. stoljeću. Crkva je ruševna, nedostaje joj pročelje, gornji dio apside i krov te je ovaj ulomak pronađen među kamenjem okolo crkve tako da nije poznato je li ovaj ulomak bio ugrađen kao spolija ili je bio dio crkvenog namještaja u toj crkvi. Uzidan u zvonik crkve na Košljunu nalazi se ulomak arhitrava s natpisom. M. Jarak smatra da je ovaj arhitrav produkcija benediktinske klesarske radionice koja se vezuje uz benediktinske samostane, dakle prema njenom mišljenju koje preuzima i N. Jakšić, na otoku Krku morao je postojati benediktinski samostan u 9. stoljeću. Benediktinski samostan na Košljunu je sagrađen u 12. stoljeću. Arheološkim istraživanjima pronađeni su predmeti kojim se dokazuje da je život na Košljunu postojao u doba antike, kao i kontinuitet kroz kasnija razdoblja sve do danas. H. Giaconi ne isključuje mogućnost postojanja ranije crkve. Istraživanjem grobnih struktura, kao i pronalazak zida starijeg od 12. stoljeća na prostoru današnje crkve, Giaconi izvodi pretpostavku postojanja jednobrodne crkve s apsidom čiji se istočni dio nalazi ispod temelja romaničke crkve, a začeljni

zid koji još nije pronađen trebao bi biti zapadnije od začelja romaničke crkve. Na Košljunu se nalaze i dva kapitela koja pripadaju stupićima oltarne ograde koji se datiraju 7. stoljeće za koje se ne zna ni gdje su nađeni ni odakle potječu.

Dakle, većina ulomaka ranosrednjovjekovne skulpture na otoku Krku datira se u 9. stoljeće na temelju stilske analize i analogije sa skulpturom istog perioda u Istri, susjednim otocima kao i na cijeloj istočnojadranskoj obali. Egzaktna datacija nije moguća budući da nema natpisa kojom bi se moglo potvrditi neku dataciju. Natpisi na liturgijskom namještaju u pravilu se nalaze na arhitravima, zabatima ili na ciboriju. Na otoku Krku pronađena su tri ulomka arhitrava s natpisom te završni vijenac ciborija s natpisom, no ni iz jednog ulomka se ne saznaje dovoljno podataka za dataciju što je dodatno otežano zbog toga što nije poznata ni datacija crkve kojoj su ulomci pripadali, a za dosta ulomaka nije niti poznata provenijencija. Od spomenutih natpisa najznačajniji je ulomak završnog vijenca ciborija na kojem se spominje donatora Maura, kao i dva kapitela s monogramom Andreasa za kojeg se pretpostavlja da je bio krčki biskup iako nije sigurno odnosi li se monogram na njega. Osim dva kapitela oltarne ograde koji se čuvaju na Košljunu, za sada nije poznat niti jedan drugi ulomak 7. ili 8. stoljeća, kao ni ulomci 10. stoljeća, a samo tri ulomka pripadaju 11. stoljeću. Budući da ni jedan ulomak nije sa sigurnošću datiran, a pleterna dekoracija se počinje javljati od kraja 8., pa sve do 11. stoljeća, moguće je da su ulomci koji su datirani u 9. stoljeće na temelju stilske analize i usporedbi zapravo nastali kasnije.

Uspoređujući motive koji se javljaju u Omišlju, Krku i ulomcima koji se čuvaju na Košljunu možemo uočiti veoma sličan način dekoracije. Od deset ulomaka koji pripadaju plutejima čak sedam ulomaka ima iste motive, prikaz rajskog vrta, odnosno motiv križa pod arkadom flankiran čempresima. Jedan ulomak je dekoriran *Korbboden* motivom, a dva pluteja su dekorirana učtvorenim kružnicama i kvadratima s motivima unutar njih. Od ostalih motiva veoma su česti tropruti geometrijski prepleti, pletenice, pereci, kružnice ispresijecane dijagonalama, vitice, zrakaste rozete. Od životinjskih motiva najcjelovitiji je motiv pauna koji ispunjava cijelu plohu na impostu te motivi golubica na ulomku pluteja iz Njivica i ulomku pilastra pronađenom u Mirinama s karakterističnim prijelazom repa u troprutu traku na pilastru te prijelazu repa u motiv ljljana na pluteju. Jedini ulomak zabata dekoriran je motivom križa flankiran pticama te kukama s gornje strane i dvoprutom pletenicom i astragalom na lučnoj vrpici što je veoma uobičajena dekoracija zabata na cijeloj istočnojadranskoj obali. Važno je istaknuti ulomke koji pripadaju arhitektonskoj dekoraciji, impost te ulomke dovratnika iz Omišlja s obzirom da su ulomci arhitektonske dekoracije veoma rijetki.

8. Popis literature

PASCALE CHEVALIER, MARIE-PASCALE FLECHE-MORGUES, *Forme et fonction: la tradition dans le décor architectural et le mobilier liturgique de l'église aux époques paléochrétienne, paléobyzantine et préromane en Istrie et sur la côte dalmate*, u: *Zbornik Pedagoškog fakulteta*, Rijeka, 1993., 156 – 159.

MIHOVIL BOLONIĆ, IVAN ŽIC ROKOV, *Otok Krk kroz vjekove*, Kršćanska sadašnjost, 2002.

MARIJAN BRADANOVIĆ, *Nepoznati Omišalj*, Općina Omišalj, Omišalj, 2002.

MARIJAN BRADANOVIĆ, DANIJEL CIKOVIĆ, *The Church of St. Lawrence outside the town walls of Krk*, u: *Hortus artium medievalium 19.*, Zagreb – Motovun, 2013., 181 – 196.

VLADISLAV BRUSIĆ, *Benediktinska opatija na Košljunu*, u: *Bogoslovska smotra 20*, 1932., 248 – 258.

BRANKO FUČIĆ, *Sv. Petar u Solinama*, u: *Bulletin Zavoda za likovne umjetnosti Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 9/3*, Zagreb, 1961., 115 – 121.

HRVOJE GIACONI, *Prikaz prijedloga idealne rekonstrukcijetlocrta crkve sv. Marije benediktinske opatije na Košljunu*, u: *Zbornik Pedagoškog fakulteta*, Rijeka, 1993., 145 – 150.

Hrvati i karolinzi – katalog, Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, Split, 2000.

NIKOLA JAKŠIĆ, *Tipologija kapitela 11. stoljeća u Dalmaciji*, u: *Starohrvatska prosvjeta*, 13, 1983., 203 – 215.

NIKOLA JAKŠIĆ, *Redni broj: 157, Lokalitet: Mirine*, u: *Hrvatski arheološki godišnjak 3/2006.*, Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Zagreb, 2007., 297 – 298.

NIKOLA JAKŠIĆ, *Klesarstvo u službi evangelizacije*, Književni krug, Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, Split, 2015.

MIRJA JARAK, *Ulomak arhitravne grede iz zvonika franjevačkog samostana na Košljunu*, u: *Prilozi instituta za arheologiju u Zagrebu*, 24/1, Zagreb, 2008., 429 – 435.

MIRJA JARAK, *Rani predromanički zabati s otoka Krka, Cresa, Raba i Paga*, u: *Archaeologica Adriatica 2*, Zagreb, 2009., 379 – 391.

MILJENKO JURKOVIĆ, Prilog istraživanju predromanike na otocima gornjeg Jadrana, u: *Arheološka istraživanja na otocima Krku, Rabu, Pagu i u Hrvatskom primorju*, Izdanja Hrvatskog arheološkog društva 13., Zagreb, 1989., 121 – 128.

MILJENKO JURKOVIĆ, Romanička sakralna arhitektura na gornjojadranskim otocima – doktorska disertacija, Zagreb, 1990.

IVA KIRINČIĆ, Arheološko istraživanje crkve sv. Lovre u Krku, <http://otok-krk.org/krk/hrvatska/arheolosko-istrazivanje-crkve-sv.-lovre-u-krku>, 2014., (preuzeto 15.2.2017.)

GORANKA LIPOVAC, Zaštitna arheološka istraživanja samostanske franjevačke crkve Navještenja Blažene Djevice Marije na Košljunu, u: *Zbornik Pedagoškog fakulteta*, Rijeka, 1993., 131 - 144

STANKO LULIĆ, Opus columnarum katedrale sv. Marije u Krku, u: *Starohrvatska prosvjeta III/32*, 2005., 113 – 128.

TOMISLAV MARASOVIĆ, Dalmatia praeromanica: ranosrednjovjekovno graditeljstvo u Dalmaciji, 2: Korpus arhitekture: Kvarner i Sjeverna Dalmacija, Književni krug, Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, Split, 2008.

MATIJA MAKARUN, Izvještaj arheološkog nalazišta sv. Marije od izvora, 2012.

MATIJA MAKARUN, Izvještaj zaštitnih arheoloških istraživanja na lokalitetu Sv Petar u gradu Krku, 2013.

ANDRE MOHOROVIČIĆ, Novootkriveni nalazi antičkih terma, oratorija i starokršćanske bazilike u gradu Krku, u: *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 360*, Zagreb, 1971., 19 – 33

NINO NOVAK, Omišalj: tragovi kršćanskog identiteta: arheološka i povijesna svjedočanstva o kršćanstvu Omišlja do 12. stoljeća, Kršćanska sadašnjost, Općina Omišalj, Omišalj, 2011.

ALOJZIJE RAGUŽIN, Natpisi u kamenu, u: *Punat – naš dragi zavičaj 5*, Punat, 1998., 65 – 107.

MIJAT SABLJAR, Putna knjižica Bag – Pag 1, arhiv Ministarstva kulture Republike Hrvatske, Zagreb, 1840.

MAGDALENA SKOBLAR, Prilog proučavanju ranosrednjovjekovne skulpture na otoku Krku, u: *Starohrvatska prosvjeta III/33*, 2006., 59 – 89.

RANKO STARAC, Early christian church in „Cickini“ forest near Sršići on the island of Krk, u: *Hortus artium medievalium 10.*, Zagreb – Motovun 2004., 217 – 221.

RANKO STARAC, Two examples of rural ecclesiastical architectural continuity of the island of Krk, u: *Hortus artium medievalium 10*, Zagreb – Motovun, 2004., 231 – 236.

RANKO STARAC, Redni broj: 129, Lokalitet: Cickini, u: *Hrvatski arheološki godišnjak 2/2005*, Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Zagreb, 2006., 255 – 256.

GJURO SZABO, Spomenici prošlosti otoka Krka, u: *Hrvatski planinar 26/5*, Zagreb, 1930., 131 – 141.

ŽELJKO TOMIČIĆ, Novija ranosrednjovjekovna istraživanja Odjela za arheologiju, u: *Prilozi 3 – 4*, 1986/1987., 141 – 173.

PAVUŠA VEŽIĆ, MILENKO LONČAR, Hoc tigmen, Sveučilište u Zadru, Zadar, 2009.

GJURO SZABO, Spomenici prošlosti otoka Krka, u: *Hrvatski planinar 26/5*, Zagreb, 1930., 131 – 141.

KRISTINA VODIČKA MIHOLJEK, Redni broj: 156, Lokalitet: Njivice – Poje, u: *Hrvatski arheološki godišnjak 4/2007.*, Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Zagreb, 2008., 348 – 351.

IVAN ŽIC ROKOV, Kompleks katedrala – Sv. Kvirin u Krku, u: *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 360*, Zagreb, 1971., 131 – 157.

9. Popis ilustracija

Slika 1. Ploča ambona, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

Slika 2. Ulomak pluteja, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

Slika 3. Ulomak pluteja ili pilastra, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

Slika 4. Ulomak pilastra, Lapidarij, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

Slika 5. Ulomak dovratnika, zvonik crkve sv. Marije, Omišalj

Slika 6. Ulomak dovratnika, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

Slika 7. Ulomak dovratnika, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

Slika 8. Ulomak dovratnika, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

Slika 9. Ulomak pluteja, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

Slika 10. Ulomak nepoznate funkcije, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

Slika 11. Ulomak pilastra, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

Slika 12. Ulomak nepoznate funkcije, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

Slika 13. Ulomak nepoznate funkcije, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

Slika 14. Ulomak pilastra, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

Slika 15. Ulomak pluteja, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

Slika 16. Ulomak pilastra, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

Slika 17. Ulomak nepoznate funkcije, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

Slika 18. Ulomak pluteja, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

Slika 19. Ulomak pilastra, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

Slika 20. Ulomak oltarne ploče, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

Slika 21. Završni vijenac ciborija, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)

Slika 22. Prijepis natpisa s vijenca ciborija, M. Sabljar 1849. (foto. E. Hilje, preuzeto iz: MAGDALENA SKOBLAR, bilj. 2)

- Slika 23. Ulomak pilastra, Lapidarij, Omišalj (foto. Franka Toljanić)
- Slika 24. Kapitel ciborija, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)
- Slika 25. Kapitel ciborija, crkva sv. Marije, Omišalj (foto. Franka Toljanić)
- Slika 26. Ulomak pilastra, Lapidarij, Omišalj (foto. Franka Toljanić)
- Slika 27. Ulomak pluteja, crkva sv. Jelene, Omišalj (foto. Franka Toljanić)
- Slika 28. Ulomak pilastra, lokacija nepoznata (foto. preuzeto iz: TOMISLAV MARASOVIĆ, bilj. 16)
- Slika 29. Ulomak pluteja, župna crkva Porodenja Marijina, Njivice (foto. Franka Toljanić)
- Slika 30. Ulomci pilastra, župni ured, Dobrinj (foto. Franka Toljanić)
- Slika 31. Ulomci arhitrava, župni ured, Dobrinj (foto. Franka Toljanić)
- Slika 32. Ulomci arhitrava, atrij biskupskog dvora, Krk (foto. Franka Toljanić)
- Slika 33. Ulomak pluteja, crkva sv. Kvirina, Krk, (foto. Franka Toljanić)
- Slika 34. Ulomak pluteja, crkva sv. Kvirina, Krk, (foto. Franka Toljanić)
- Slika 35. Ulomak pluteja, atrij biskupskog dvora, Krk (foto. Franka Toljanić)
- Slika 36. Ulomak arhitrava, atrij biskupskog dvora, Krk (foto. Franka Toljanić)
- Slika 37. Ulomak pilastra ili arhitrava, atrij biskupskog dvora, Krk (foto. Franka Toljanić)
- Slika 38. Ulomak pilastra, atrij biskupskog dvora, Krk (foto. Franka Toljanić)
- Slika 39. Ulomak pluteja, atrij biskupskog dvora, Krk (foto. Franka Toljanić)
- Slika 40. Ulomak pluteja – poledina s natpisom, atrij biskupskog dvora, Krk (foto. Franka Toljanić)
- Slika 41. Ulomak arhitrava, Frankopanski kaštel, Krk (foto. Franka Toljanić)
- Slika 42. Ulomak pilastra ili arhitrava, Frankopanski kaštel, Krk (foto. Franka Toljanić)
- Slika 43. Ulomak pilastra ili arhitrava, Frankopanski kaštel, Krk (foto. Franka Toljanić)
- Slika 44. Ulomak pluteja ili pilastra, crkva sv. Kvirina, Krk (foto. Franka Toljanić)
- Slika 45. Ulomak arhitrava, katedrala Uznesenja Marijina, Krk

- Slika 46. Ulomak nepoznate funkcije, crkva sv. Kvirina (foto. Franka Toljanić)
- Slika 47. Ulomak pilastra, Frankopanski kaštel, Krk (foto. Franka Toljanić)
- Slika 48. Ulomak arhitrava, dvorište samostana benediktinki, Krk
- Slika 49. Ulomak pilastra
- Slika 50. Ulomak pilastra, vila Šinigoj, Krk
- Slika 51. Ulomak pluteja, Frankopanski kaštel, Krk (foto. Franka Toljanić)
- Slika 52. kapitel kolonade, Frankopanski kaštel, Krk (foto. Franka Toljanić)
- Slika 53. kapitel kolonade, Frankopanski kaštel, Krk (foto. Franka Toljanić)
- Slika 54. Impost, Volsonis, Krk
- Slika 55. Ulomak arhitrava, Frankopanski kaštel, Krk (foto. Franka Toljanić)
- Slika 56. Ulomak arhitrava, Frankopanski kaštel, Krk (foto. Franka Toljanić)
- Slika 57. Ulomak arhitrava, privatna zbirka, Krk
- Slika 58. Ulomak pilastra (fototeka Ministarstva kulture)
- Slika 59. Ulomak pilastra, privatna zbirka, Krk
- Slika 60. Ulomak arhitrava, Frankopanski kaštel, Krk (foto. Franka Toljanić)
- Slika 61. Ulomak pilastra, Frankopanski kaštel, Krk (foto. Franka Toljanić)
- Slika 62. Ulomak nadvratnika, pohranjeno kod voditelja arheološkog istraživanja (privremeno) (foto. Franka Toljanić)
- Slika 63. Ulomak nepoznate funkcije. pohranjeno kod voditelja arheološkog istraživanja (privremeno) (foto. Franka Toljanić)
- Slika 64. Ulomak pluteja, zbirka franjevačkog samostana na Košljunu (foto Franka Toljanić)
- Slika 65. Ulomak pluteja, Vela Draga 4, Punat (foto. Franka Toljanić)
- Slika 66. Ulomak arhitrava, zbirka franjevačkog samostana na Košljunu (foto Franka Toljanić)
- Slika 67. Ulomci arhitrava, lokacija nepoznata (preuzeto iz: MAGDALENA SKOBLAR, bilj. 2, 88)

Slika 68. Ulomak zabata, zbirka franjevačkog samostana na Košljunu (foto Franka Toljanić)

Slika 69. Ulomak pilastra, zbirka franjevačkog samostana na Košljunu (foto Franka Toljanić)

Slika 70. Ulomak arhitrava, lokacija nepoznata (preuzeto iz: MAGDALENA SKOBLAR, bilj. 2, 88)

Slika 71. Ulomak arhitrava, zbirka franjevačkog samostana na Košljunu (foto Franka Toljanić)

Slika 72. Ulomak pilastra, galerija Toš, Punat (foto. Franka Toljanić)

Slika 73. Ulomak pilastra, lokacija nepoznata (preuzeto iz: MAGDALENA SKOBLAR, bilj. 2, 88)

Slika 74. Kapitel oltarne ograde, zbirka franjevačkog samostana na Košljunu (foto Franka Toljanić)

Slika 75. Kapitel oltarne ograde, zbirka franjevačkog samostana na Košljunu (foto Franka Toljanić)